

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ
ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ , ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΤΟΥ
Ν.ΚΕΡΚΥΡΑΣ.**

Επιβλέπων

ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Επιμέλεια

ΜΩΡΑΪΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ , Α.Μ:12597
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ ΙΩΑΝΝΑ , Α.Μ:12702

ΠΡΕΒΕΖΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ
ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ , ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΤΟΥ
Ν.ΚΕΡΚΥΡΑΣ.**

Επιβλέπων

ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Επιμέλεια

ΜΩΡΑΪΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ , Α.Μ:12597
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ ΙΩΑΝΝΑ , Α.Μ:12702

ΠΡΕΒΕΖΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

**CAUSES OF TAX EVASION AND TAX AVOIDANCE IN
GREECE: THE VIEW OF TAX AFFICIALS,
ACCOUNTANTS AND ENTREPRENEURS OF CORFU.**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Όνομα Επίθετο,
τίτλος, βαθμίδα

2. Μέλος επιτροπής

Όνομα Επίθετο,
τίτλος, βαθμίδα

3. Μέλος επιτροπής

Όνομα Επίθετο,
τίτλος, βαθμίδα

Ο/Η Προϊστάμενος/η του Τμήματος

Όνομα Επίθετο,
τίτλος, βαθμίδα
Υπογραφή

© Μωραΐτη Αλεξάνδρα , Τσιριγώτη Ιωάννα , 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Μωραΐτη Αλεξάνδρα

Τσιριγώτη Ιωάννα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στον καθηγητή κ. Διακομιχάλη Μιχαήλ για την παροχή των ερωτηματολογίων και των πολύτιμων επιστημονικών του συμβουλών και επισημάνσεων κατά την επίβλεψη της πτυχιακής μας εργασίας , καθώς και σε όλους όσους συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια. Χωρίς τη βοήθειά τους δεν θα ολοκληρωνόταν η εργασία μας.

Επίσης ευχαριστούμε τις οικογένειές μας για την συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μας προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι φόροι εξ ορισμού είναι ένα αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων των πολιτών και επιχειρήσεων προς το εκάστοτε κράτος οι οποίες δεν συνδέονται με άμεση αντιπαροχή. Ο αναγκαστικός αυτός χαρακτήρας των φόρων σε συνδυασμό με το γεγονός ότι μειώνει άμεσα το εισόδημα των πολιτών και τα κέρδη των επιχειρήσεων, προκαλεί την αντίδρασή τους και την αύξηση του φαινομένου της φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής. Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η διερεύνηση των αιτιών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στον Νομό Κέρκυρας , σύμφωνα με την γνώμη των εμπλεκόμενων φορέων εφοριακών , λογιστών και επιχειρηματιών του νησιού.

Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου πραγματοποιήθηκε τόσο πρωτογενής όσο και δευτερογενής έρευνα. Η πρωτογενής έρευνα υλοποιήθηκε με την δημιουργία ενός ερωτηματολογίου, το οποίο συμπληρώθηκε από εφοριακούς , λογιστές και επιχειρηματίες του νομού Κέρκυρας. Η καταχώρηση και η επεξεργασία των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με την χρήση του λογισμικού Expert Choice 2000. Η δευτερογενής έρευνα συμπεριλαμβάνει την βιβλιογραφική ανασκόπηση διαφόρων βιβλίων, εφημερίδων και ερευνών που σχετίζονται με το ελληνικό φορολογικό σύστημα.

Οι σκοποί και οι στόχοι της εργασίας υλοποιούνται μέσα από την παρουσίαση των τεσσάρων κεφαλαίων της. Το πρώτο και το δεύτερο από αυτά αποτελεί το θεωρητικό μέρος της εργασίας. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους φόρους και στο φορολογικό σύστημα της Ελλάδας , ενώ στο δεύτερο αναλύονται οι έννοιες της φοροδιαφυγής , φοροαποφυγής καθώς και της παραοικονομίας. Επιπλέον γίνεται αναφορά στη νομοθεσία που διέπει τις εισπράξεις φόρων και τις φορολογικές παραβάσεις καθώς και στους τρόπους αντιμετώπισης αυτών των παραβάσεων.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερευνητική μεθοδολογία και τα αποτελέσματα.

Τέλος στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας.

Λέξεις-κλειδιά: Φόροι ,Φοροδιαφυγή ,Φοροαποφυγή , Παραοικονομία

ABSTRACT

Taxes by definition are a compulsory means of remittances of citizens and businesses to the state concerned, which are not linked to direct consideration. This forced character of taxes coupled with the fact that it directly reduces citizens' income and business profits, causes them to react and increases the phenomenon of tax evasion and tax avoidance. The purpose of this dissertation is to investigate the causes of tax evasion and avoidance in the prefecture of Corfu, according to the opinion of the island taxpayers, accountants and businessmen involved.

In order to achieve the above objective, both primary and secondary research was carried out. Primary research was carried out with the creation of a questionnaire, completed by taxpayers, accountants and businessmen in the prefecture of Corfu. The entry and processing of the questionnaires was carried out using the Expert Choice 2000 software. The secondary research includes a bibliographic review of various books, newspapers and surveys related to the Greek tax system.

The aims and objectives of the dissertation are realized through the presentation of its four chapters. The first and the second is the theoretical part of the dissertation. In the first chapter, reference is made to taxes and the tax system of Greece, while in the second part are analyzed the concepts of tax evasion and avoidance, as well as the underground economy. In addition, reference is made to the legislation governing tax receipts and tax offenses and to the ways of dealing with them infringements.

The third chapter presents research methodology and results.

Finally, the fourth and final chapter presents the conclusion of the dissertation.

Keywords: Taxes , Tax evasion , Tax avoidance , Informal economy

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	iv
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	v
ABSTRACT	vi
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	ix
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	x
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	1
1.1 ΦΟΡΟΙ.....	1
1.1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	1
1.1.2 Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ.....	2
1.1.3 ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ	3
1.1.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΦΟΡΩΝ	4
1.2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	6
1.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	7
1.3.1 ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	9
1.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ.....	13
1.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΚΑΙ ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER.....	15
1.6 Ο ΦΟΡΟΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ (ΦΠΑ).....	17
1.6.1 ΤΟ ΚΕΝΟ ΦΠΑ.....	18
1.7 ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ	19
1.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ – ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ -ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	23
2.1 ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ.....	23
2.2 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	24
2.2.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	24
2.2.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	26
2.2.3 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	27

2.3	ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ	30
2.4	ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	32
2.5	ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	34
2.5.1.	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	37
2.6	ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	41
2.6.1.	ΝΟΜΟΙ 4174 / 2013 ΚΑΙ 4337 / 2015	41
2.7	ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ.....	42
2.7.1	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	42
2.7.2	Η ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	48
2.7.3	ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΠΑ	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΕΡΕΥΝΑ.....		52
3.1.	ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	52
3.2.	Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗΣ	52
3.3.	ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	55
3.4.	ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	59
3.4.1.	ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	59
3.4.2.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	63
3.4.3.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ.....	66
3.4.4.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. 1 : Παραοικονομία και φοροδιαφυγή.....	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. 2 : Ποσοστό ελάχιστης δαπάνης με ηλεκτρονική συναλλαγή και μέσα πληρωμής με κάρτα	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 1 : Κριτήρια και υποκριτήρια ερωτηματολογίων.....	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 2 : Ένταση της σχετικής σημαντικότητας	57
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 3 : Κλίμακα της σχετικής συχνότητας.....	57
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 4 : Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των εφοριακών νομού Κέρκυρας.....	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 5: Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των Λογιστών νομού Κέρκυρας.....	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 6 : Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των επιχειρηματιών Κέρκυρας.....	61

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. 1 : Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2004-2015	13
ΓΡΑΦΗΜΑ 1. 2 : Άμεσοι Φόροι 2004-2015	14
ΓΡΑΦΗΜΑ 1. 3 : Η καμπύλη Laffer	16
ΓΡΑΦΗΜΑ 1. 4 : Υστέρηση εσόδων ΦΠΑ στην Ελλάδα 2011-2015	19
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 1 : Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα	38
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 2 : Ποσοστό ανεργίας στην Ευρώπη.....	39
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 3 : Αριθμός συναλλαγών με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής ανά κάτοικο (2013)	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 4 : Υστέρηση εισπραξης εσόδων ΦΠΑ και συναλλαγές με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής (ΗΜΠ).....	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 5 : Συναλλαγές με κάρτες πληρωμών και κάρτες σε κυκλοφορία 2010-2015	46
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 1: Κριτήρια αθροιστικά για όλες τις κατηγορίες εμπλεκομένων.....	62
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2: Υποκριτήρια αθροιστικά για όλες τις κατηγορίες εμπλεκομένων.....	62
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 3 : Κριτήρια , Η άποψη των εφοριακών	63
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 4 : Κριτήρια , Η άποψη των λογιστών	64
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 5 : Κριτήρια , Η άποψη των επιχειρηματιών	64
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 6 : Κριτήρια , Συνολικά αποτελέσματα	65
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.7 : Υποκριτήρια κριτηρίου «Έλλειψη παιδείας» ,Συνολικά αποτελέσματα	66
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.8 :Υποκριτήρια κριτηρίου «Πολυπλοκότητα νομοθεσίας» , Συνολικά αποτελέσματα	67
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.9 : Υποκριτήρια κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων» , Συνολικά αποτελέσματα.....	68
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.10 :Υποκριτήρια κριτηρίου «Ατιμωρησία» , Συνολικά αποτελέσματα.....	69
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.11 : Υποκριτήρια κριτηρίου «Υπερβολική φορολόγηση» , Συνολικά αποτελέσματα	69
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 12 : Υποκριτήρια , Η άποψη των Εφοριακών	71
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 13: Υποκριτήρια , Η άποψη των Λογιστών	72

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 14:Υποκριτήρια , Η άποψη των Επιχειρηματιών	73
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 15 : Σύγκριση υποκριτηρίων για όλες τις κατηγορίες εμπλεκομένων.....	74

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Για να επιτύχει τους σκοπούς του ο ασκών οικονομική πολιτική χρησιμοποιεί διάφορα εργαλεία που έχει στη διάθεσή του. Τα εργαλεία αυτά ονομάζονται μέσα οικονομικής πολιτικής. Η πολιτική που αφορά τα δημόσια οικονομικά μιας χώρας ονομάζεται δημοσιονομική πολιτική. Ουσιαστικά είναι η πολιτική που ρυθμίζει και διαχειρίζεται τα έσοδα και τα έξοδα (δαπάνες) του δημοσίου. Τα μέσα της δημοσιονομικής πολιτικής κατατάσσονται συνήθως σε τρεις κατηγορίες : τις δημόσιες δαπάνες , τους φόρους και το δημόσιο δανεισμό. Η δημοσιονομική πολιτική εφαρμόζεται με ευθύνη της εκάστοτε κυβέρνησης.¹ Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν η έννοια και η λειτουργία των φόρων σε μια οικονομία καθώς και ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής , γενικά , αλλά και ειδικά στην ελληνική οικονομία.

1.1 ΦΟΡΟΙ

1.1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Φόρος από την άποψη του οφειλέτη, καλείται η αναγκαστική εισφορά προς το κράτος ή προς το νομικό πρόσωπο χωρίς ειδική αντιπαροχή. Για τη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού, π.χ. πληρωμή μισθών δημοσίων υπαλλήλων, δαπάνες για την παιδεία, την υγεία, την εθνική άμυνα κ.λπ. , οι πολίτες υπόκεινται σε υλική θυσία. Οι Δήμοι και οι κοινότητες για την εκπλήρωση των σκοπών τους επιβάλλουν στους κατοίκους τους ειδικές φορολογίες. Η πληρωμή των φόρων δεν αντιστοιχεί σε ειδικό αντάλλαγμα, αλλά σε γενικό που είναι απαραίτητο για την ύπαρξη και ευημερία του πολίτη ως πρόσωπο πλέον ενταγμένο μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

Έτσι, συμπερασματικά, από τον πιο πάνω ορισμό, προκύπτουν τα εξής εννοιολογικά συστατικά στοιχεία του φόρου:

- Η αναγκαστική εισφορά του πολίτη στο Δημόσιο ή στα νομικά πρόσωπα.
- Η καταβολή του φόρου χωρίς ειδικό αντάλλαγμα.

¹ Προδρομίδης , Κυπριανός , (2001) Αρχές οικονομικής πολιτικής , Σελ.77 , Μπένου , Αθήνα

- Το μέσο άσκησης του κράτους της κοινωνικής και οικονομικής του πολιτικής.
- Η πραγματοποίηση των κρατικών σκοπών².

Οι φόροι επιβάλλουν ένα κόστος στον φορολογούμενο και δεν μπορεί αυτό να προσδιοριστεί μόνο σαν το ποσό που μεταβιβάζει αυτός στην φορολογική αρχή. Οι φόροι αλλοιώνουν τις οικονομικές αποφάσεις και επιφέρουν ένα επιπλέον βάρος, μια απώλεια ευημερίας πάνω και πέρα από τα εισπραττόμενα από το κράτος έσοδα. Αυτό χαρακτηρίζεται και ως απώλεια ευημερίας ή καθαρή απώλεια.

Η μέτρηση του επιπλέον φορολογικού βάρους είναι ιδιαίτερα δύσκολη και δεν εμφανίζεται σε κανένα λογιστικό σύστημα. Παρόλα αυτά και παρά το γεγονός ότι οι απώλειες στο πραγματικό εισόδημα, που συνδέονται με μεταβολές στη συμπεριφορά που υποκινούνται από τους φόρους, είναι κρυφές, είναι πραγματικές και πολλές φορές μεγάλες.

Τα οικονομικά κίνητρα θεωρούνται ότι είναι: Η προσφορά εργασίας, η αποταμίευση και οι επενδύσεις. Όλα αυτά επιδρούν στην αύξηση ή στη μείωση της ευημερίας των νοικοκυριών.³

1.1.2 Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Ο φόρος αποτελεί την εισφορά των πολιτών προς το Κράτος, με την ευρεία έννοια της δυνατότητας ασκήσεως εξουσίας.

Στο Αστικό δίκαιο που εγκαθιδρύθηκε κατά το 19^ο αιώνα, ο φόρος καθορίζεται από το νόμο, σαν απόρροια της αρχής του κράτους δικαίου. Το κράτος «απαιτεί» και τα πρόσωπα «παρέχουν» οτιδήποτε είναι νόμιμο, δηλαδή εκείνο που ορίζει ο νόμος.

Στο σύγχρονο αστικό κράτος, φόρος – υπό την νομική έννοια του όρου – είναι η από το κράτος ή τα κατ' εξουσιοδότηση τούτου νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου επιβαλλόμενη χρηματική παροχή, εφ' άπαξ ή περιοδικώς, άνευ ειδικής αντιπαροχής, προς πραγματοποίηση. Ο καθορισμός και η είσπραξη του φόρου στη χώρα γίνεται πάντα με τυπικό νόμο και δεν δύναται να επιβληθεί φόρος χωρίς την προγενέστερη νομοθετική

² Φλώρος Αριστείδης, (2010), Φορολογική Λογιστική, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

³ Rosen Harvey, Gayer Ted, (2009), Δημόσια Οικονομική, Σύγχρονη Θεωρία Και Ελληνική Πραγματικότητα, Τόμος Β', Μτφ. Βασίλης Ραπάνος, Γεωργία Καπλάνογλου, Κριτική, Αθήνα

ρύθμισή του και επιτρέπεται μόνο περιορισμένη αναδρομική ισχύς του φορολογικού νόμου κατά τη διάταξη του αρ. 78 Σ.1975/86/2001.

Έτσι εξ ' ορισμού υπάρχει έννομη σχέση μεταξύ Κράτους και πολίτη, χαρακτηριζόμενη σαν ενοχική σχέση δημοσίου δικαίου , με δανειστή το δημόσιο και οφειλέτη τον ιδιώτη.

Η φορολογική έννομη σχέση έχει εξ ολοκλήρου χαρακτήρα εξαναγκαστικό. Λείπει από αυτήν ο ενδοτικός χαρακτήρας (κανόνας ενδοτικού δικαίου είναι ο κανόνας που επιτρέπει τη μη εφαρμογή του, αν τα μέρη μίας έννομης σχέσης δεν επιθυμούν την εφαρμογή του στη μεταξύ τους σχέση) . Η έλλειψη όμως του ενδοτικού χαρακτήρα στη φορολογική έννομη σχέση δεν παρατηρείται μόνο στην φορολογική υποχρέωση του φορολογούμενου αλλά και στη φορολογική αξίωση του κράτους. Οι προϋποθέσεις , η μορφή , το ύψος της φορολογικής υποχρέωσης καθορίζονται υποχρεωτικός από τις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας , όπως και οι ποινές για τις άδικες πράξεις καθορίζονται πάντοτε από το νόμο.⁴

1.1.3 ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Οι κυριότερες λειτουργίες των φόρων είναι: η ταμειυτική, η οικονομική και η κοινωνική λειτουργία.⁵

- Η ταμειυτική λειτουργία : Είναι ίσως η βασικότερη λειτουργία των φόρων, όχι όμως η μοναδική. Οι φόροι αποτελούν ένα αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα, έτσι ώστε να μπορεί το κράτος να χρηματοδοτεί τις δαπάνες του και να παρέχει τις υπηρεσίες του δωρεάν στο κοινωνικό σύνολο.
- Η οικονομική λειτουργία των φόρων : Αναφέρεται στη χρησιμοποίησή τους ως μέσων άσκησης οικονομικής πολιτικής.

⁴ Μαλαφάντης , Κωνσταντίνος , (2006) , Αξίοποινη Φοροδιαφυγή , σελ.2-4 , Έλλογος , Πάτρα

⁵ Γεωργακόπουλος , Θεόδωρος , (1997) , Εισαγωγή Στη Δημόσια Οικονομική , Μπένου , Αθήνα

- Η κοινωνική λειτουργία των φόρων : Αφορά τη χρησιμοποίησή τους ως μέσο άσκησης κοινωνικής πολιτικής, δηλαδή βελτίωσης της διανομής του εισοδήματος και του πλούτου.

Η μορφή των φόρων και η διαμόρφωσή τους προσαρμόζεται στα χαρακτηριστικά και τις συνθήκες του λαού, ανταποκρινόμενη στις οικονομικές του δυνατότητες, χωρίς να εμποδίζει την ανάπτυξη και την πρόοδο της οικονομίας καθώς και την εφαρμογή της φορολογικής δικαιοσύνης. Η επιβολή του φόρου εξαρτάται από τη φορολογική πολιτική του εκάστοτε κράτους.

1.1.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΦΟΡΩΝ

Η κυριότερη διάκριση των φόρων , σύμφωνα με τον τρόπο συλλογής τους από τις οικονομικές αρχές , είναι σε: ⁶

- άμεσους, όπου θεωρούνται αυτοί που επιβάλλονται στο εισόδημα (φυσικών/ νομικών) και στην περιουσία (ακίνητη, κληρονομιών, δωρεών)
- έμμεσους, όπου θεωρούνται αυτοί που επιβάλλονται στην εγχώρια κατανάλωση αγαθών/υπηρεσιών και στις εισαγωγές.

Στους άμεσους φόρους περιλαμβάνονται οι φόροι:

- Εισοδήματος: Φυσικών προσώπων, Νομικών προσώπων, Ειδική Κατηγορίας (φόρος πλοίων, επί των τόκων, υπεραξίας από τη μεταβίβαση κεφαλαίου, επί πληρωμών για πνευματικά και άλλα δικαιώματα, σε κέρδη από λαχεία, κτλ)
- Περιουσίας :φόροι κατοχής περιουσίας ,φόροι μεταβίβασης περιουσίας (κληρονομιών, δωρεών, γονικών παροχών, ΕΝΦΙΑ)
- Εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Στους έμμεσους φόρους περιλαμβάνονται οι φόροι:

- Κύκλου εργασιών (τέλη χαρτοσήμου , φόροι πολυτελείας)

⁶ Προδρομίδης , Κυπριανός , (2001) Αρχές οικονομικής πολιτικής , Μένου , Αθήνα

- Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α)
- Ειδικοί φόροι κατανάλωσης (στον καπνό , στα καύσιμα κ.α.)
- Δασμοί .

Οι ανεπτυγμένες χώρες υιοθετούν περισσότερους άμεσους φόρους ενώ τα αναπτυσσόμενα κράτη επιλέγουν την υιοθέτηση περισσότερων έμμεσων φόρων έναντι των άμεσων.

Οι άμεσοι φόροι χρησιμοποιούνται κυρίως επειδή είναι πιο δίκαιοι διότι επιβάλλονται σε όλους. Επίσης έχουν μικρότερο κόστος κατά την είσπραξή τους διότι είναι σταθερή η επιβολή τους. Συνήθως, έχουν σταθερή απόδοση και οι φορολογικές αρχές γνωρίζουν το μέγεθος των φορολογούμενων και μπορεί να προβλέψουν τα αναμενόμενα έσοδα.⁷ Ωστόσο έχουν και μειονεκτήματα καθώς δεν είναι εύκολη η είσπραξη των φόρων και μέσω αυτών των φόρων εμφανίζονται αποκλίνουσες συμπεριφορές. Άλλο ένα μειονέκτημα των άμεσων φόρων είναι ότι οι φορολογικοί συντελεστές μπορούν να μεταβάλλονται και να χρησιμοποιηθούν για πολιτικούς λόγους χωρίς να λαμβάνεται υπόψη οι ανάγκες κάλυψης των αναγκών του κράτους. Τέλος, η απόδοση των άμεσων φόρων υπολείπεται της απόδοσης των έμμεσων φόρων .

Οι έμμεσοι φόροι εκτός από την μεγαλύτερη απόδοση που φέρουν έναντι των άμεσων φόρων, έχουν και άλλα πλεονεκτήματα. Αρχικά, εισπράττονται και από φορολογικούς κατοίκους εκτός της χώρας επιβολής του έμμεσου φόρου. Επίσης επιβάλλονται σταθερά και είναι εύκολη η συλλογή τους, ενώ είναι πιο δύσκολο να τους αποφύγει ο φορολογούμενος. Ωστόσο και οι έμμεσοι φόροι αντιμετωπίζουν μειονεκτήματα διότι η είσπραξή τους δεν είναι πάντα βέβαιη και το πρόβλημα αυτό οξύνεται ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης και αστάθειας. Επιβαρύνουν όλους τους πολίτες ανεξάρτητα από το ύψος του εισοδήματός τους, ενώ η προβολή τους στη σφαίρα τις πραγματικής οικονομίας -μέσα και από τη διακύμανση της κατανάλωσης- επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις στη ρευστότητα της αγοράς και τη βιωσιμότητα της επιχειρηματικότητας, κυρίως της μικρομεσαίας που είναι η «ραχοκοκαλιά» της ελληνικής οικονομίας.

⁷ Γκίνογλου , Δημήτρης , (2004) Φορολογική Λογιστική , Ανικούλα , Θεσσαλονίκη

Γενικότερα η άμεση φορολογία είναι ο πιο καθιερωμένος και αξιοκρατικός τρόπος φορολόγησης των φυσικών και νομικών προσώπων . Όσο πιο υψηλό είναι το ποσοστό συγκέντρωσης εσόδων από αυτό τον τρόπο φορολόγησης, έναντι της έμμεσης φορολογίας, τόσο πιο υγιές και αξιοκρατικό είναι το φορολογικό σύστημα μιας χώρας. Αυτό συμβαίνει διότι η άμεση φορολογία ασκείται με βάση κάποιες κλίμακες που καθορίζονται κάθε χρόνο από το Υπουργείο Οικονομικών κάθε χώρας και ανάλογα με τις κλίμακες αυτές οφείλει να φορολογεί πιο ήπια τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις και πιο επιθετικά τις ανώτερες.

Όπως , όμως , παραδέχεται το σύνολο της οικονομικής σκέψης, οι έμμεσοι φόροι αποτελούν ένα κοινωνικά άδικο μοντέλο φορολόγησης.

Αξίζει εδώ βέβαια να σημειωθεί ότι οι άμεσοι φόροι ευνοούν την φοροδιαφυγή σε σχέση με τους έμμεσους τους οποίους είναι πιο δύσκολο να αποφύγει ο φορολογούμενος.

Η σχέση που υπάρχει μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων είναι δείκτης δίκαιης κατανομής του φορολογικού βάρους σε μία οικονομία και δείχνει και την ανάπτυξη ή όχι ενός κράτους. Συνήθως μεγαλύτεροι άμεσοι φόροι δείχνουν ανεπτυγμένα κράτη, ενώ το αντίθετο συμβαίνει σε αναπτυσσόμενα και υποανάπτυκτα κράτη.⁸

Άλλη διάκριση των φόρων⁹ είναι ανάλογα με τη φορολογική βάση. Ανάλογα με τη φορολογική βάση οι φόροι διακρίνονται σε φόρους εισοδήματος, περιουσίας και δαπάνης.

Τέλος, με κριτήριο τον φορολογικό συντελεστή διαμορφώνονται δύο κατηγορίες φόρων, οι αναλογικοί και οι προοδευτικοί. Οι αναλογικοί φόροι είναι αυτοί στους οποίους υπάρχει σταθερός συντελεστής ανεξάρτητα από τη φορολογική βάση, ενώ στους προοδευτικούς υπάρχει αυξανόμενος συντελεστής ανάλογα με τη φορολογική βάση.

1.2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Η φορολογία στα κράτη επιβάλλεται με βάση ορισμένους κανόνες που είναι αναγνωρίσιμοι διεθνώς και αποτελούν το συνδυασμό της επιστήμης και της πείρας.

⁸ Γκίνουλου , Δημήτρης , (2004) Φορολογική Λογιστική , Ανικούλα , Θεσσαλονίκη

⁹ Κορομηλάς , Γιώργος , (2010) , Φορολογικές Σημειώσεις , Tax Advisors , Αθήνα

Μερικοί από τους κανόνες-αρχές είναι:¹⁰

- αρχές δικαιοσύνης
- αρχές ταμειυτικές
- αρχές διοικητικές
- αρχές οικονομικές

Οι αρχές αυτές άσκησαν μεγάλη επίδραση στις κυβερνήσεις των κρατών, όμως η ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών επέβαλε τη συμπλήρωσή τους για να μπορούν να ανταποκριθούν στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, όπως τηλεπικοινωνιακή ανάπτυξη, ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων κ.α.

Οι σημαντικότεροι κανόνες είναι οι εξής:

1ος Κανόνας Φορολογικής Δικαιοσύνης Και Ισότητας: οι φορολογούμενοι πρέπει να εισφέρουν στις δαπάνες του κράτους ανάλογα με το εισόδημα που αποκτούν.

2ος Κανόνας της Βεβαιότητας του Φόρου: ο φόρος να είναι βέβαιος και όχι αυθαίρετος. Ο χρόνος και ο τρόπος πληρωμής του φόρου καθώς και το πληρωτέο ποσό του πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένα για να μην "αφήνεται" ο φορολογούμενος στη διάθεση του δημόσιου υπαλλήλου (εισπράκτορα).

3ος Κανόνας της Καταλληλότητας του Φόρου: ο φόρος πρέπει να επιβάλλεται σε χρόνο και με τρόπο που να είναι οι πιο κατάλληλοι για τον φορολογούμενο.

4ος Κανόνας της Οικονομικότητας του Φόρου: ο φόρος πρέπει να επιβάλλεται σύμφωνα με την οικονομική αρχή, δηλαδή με τέτοιο τρόπο ώστε η διαφορά μεταξύ του φόρου που καταβάλλουν οι πολίτες και στο ποσό που εισπράττει το κράτος να είναι η μικρότερη δυνατή.

1.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ως φορολογικό σύστημα μιας χώρας μπορεί να προσδιοριστεί το σύνολο των φορολογικών νόμων που ισχύουν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Ένα φορολογικό σύστημα, όμως, δεν είναι τυχαίο σύνολο νόμων. Η διαμόρφωση των φορολογικών

¹⁰ Προδρομίδης, Κυπριανός, (2001) Αρχές οικονομικής πολιτικής, Μπένου, Αθήνα

συστημάτων είναι μια σύνθετη διαδικασία στην οποία συντελούν οικονομικοί , νομικοί , διοικητικοί και πολιτικοί παράγοντες ενώ οι επιδράσεις του κάθε φορολογικού συστήματος στο οικονομικό , κοινωνικό επίπεδο είναι καθοριστικές. Το ύψος των φορολογικών συντελεστών , ο καθορισμός της φορολογικής βάσης , το μείγμα των άμεσων και έμμεσων φόρων , η παραχώρηση φορολογικών προνομίων ή κινήτρων , ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας της φορολογικής διοίκησης αποτελούν αντικείμενα απόφασης από κάθε ξεχωριστό κράτος με βασική προτεραιότητα τα εθνικά συμφέροντα.

Πιστεύεται ευρύτατα ότι ένα «καλό» φορολογικό σύστημα έχει πέντε ιδιότητες:¹¹

1. Οικονομική αποτελεσματικότητα : το φορολογικό σύστημα δεν πρέπει να παρεμβαίνει στην αποτελεσματική κατανομή πόρων.
2. Διαχειριστική απλότητα : το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι εύκολο και σχετικά μη δαπανηρό στη διοικητική διαχείρισή του.
3. Ευκαμψία: το φορολογικό σύστημα οφείλει να είναι σε θέση να προσαρμόζεται με ευκολία (σε ορισμένες περιπτώσεις αυτόματα) στις μεταβολές των οικονομικών καταστάσεων.
4. Πολιτική υπευθυνότητα : το φορολογικό σύστημα οφείλει να είναι σχεδιασμένο κατά τέτοιο τρόπο που τα άτομα να μπορούν να εξακριβώνουν τι πληρώνουν.
5. Δικαιοσύνη : το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι δίκαιο στη συγκριτική αντιμετώπιση των διάφορων ατόμων.

Εντυπωσιακές είναι οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε μεγάλο βαθμό, οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα μεταξύ των χωρών οφείλονται σε ιστορικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους.

Για παράδειγμα, παραδοσιακά, οι Σκανδιναβικές χώρες για πολλά χρόνια διατηρούν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές φορολογίας εισοδήματος, με αποτέλεσμα οι άμεσοι φόροι να αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο των φορολογικών εσόδων. Αντιθέτως, στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό των φορολογικών εσόδων

¹¹ Stiglitz , Joseph , (1992) , Οικονομική του Δημόσιου Τομέα , Μτφ. Αναστάσιος Κυπριανίδης , Κριτική , Αθήνα

προερχόταν και συνεχίζει να προέρχεται από τους φόρους επί των συναλλαγών, δηλαδή από τους έμμεσους φόρους.

1.3.1 ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην Ελλάδα , για πρώτη φορά μεταπολεμικά, η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων νομοθετήθηκε, με το ΝΔ 3323/55.¹²

Καθορίστηκε ως αντικείμενο του φόρου, το καθαρό από κάθε πηγής εισόδημα, ως υποκείμενο το φυσικό πρόσωπο και οι προσωπικές εταιρείες. Ορίστηκε χρόνος επιβολής του φόρου, το οικονομικό έτος. Καθιερώθηκαν οι απαλλαγές, οι εκπτώσεις, οι μειώσεις, καθώς και ο υπολογισμός του φόρου (φορολογική κλίμακα).

Στο αρχικό ΝΔ 3323/1955, επήλθαν τόσες τροποποιήσεις και μεταβολές, ώστε σήμερα ίσως να έχει διατηρηθεί μόνο ο «σκελετός» του .

Η φορολογία των νομικών προσώπων, καθιερώθηκε για πρώτη φορά, με το ΝΔ 3843/58.¹³ Εδώ επήλθαν πολυάριθμες τροποποιήσεις και μεταβολές, με αποτέλεσμα η ισχύουσα νομοθεσία, να μην έχει καμία σχέση με το αρχικό Ν.Δ.

Υποκείμενο του φόρου ήταν και είναι, οι ανώνυμες εταιρίες, οι συνεταιρισμοί, οι αλλοδαπές εταιρείες, τα νομικά πρόσωπα ΜΗ κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι δημοτικές, κοινοτικές επιχειρήσεις, πρόσφατα και οι Ε.Π.Ε. Αντικείμενο του φόρου είναι, κατά κανόνα, τα καθαρά κέρδη των νομικών προσώπων.

Οι απόψεις των οικονομολόγων για την ενδεδειγμένη φορολογική πολιτική ποικίλουν και συχνά διαφοροποιούνται με βάση τις επί μέρους προσεγγίσεις. Στην Ελλάδα, μετά το 2010, όσο ποτέ άλλοτε, η φορολογική πολιτική είναι προσαρμοσμένη στους γενικότερους δημοσιονομικούς στόχους. Η Ελλάδα, είναι η πρώτη χώρα που εντάχθηκε τον Μάιο του 2010 στο Μηχανισμό Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του

¹² Π.Δ.3323/55 ,ΦΕΚ 214/Α/12-8- 1955, Περί φορολογίας του εισοδήματος φυσικών προσώπων , Πηγή: <http://www.publicrevenue.gr/elib/view?d=/gr/pd/1955/3323/>

¹³ Ν.Δ. 3843/5 ,ΦΕΚ 148/Α/30-9-1958,Περί φορολογίας του εισοδήματος νομικών προσώπων , Πηγή:<https://www.e-forelogia.gr/lawbank/document.aspx?digest=48DBD85F893B6FC0.1D031AEA53&version=1958/09/30>

Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ) και εφαρμόζει έκτοτε, υπό αυστηρό καθεστώς διεθνούς οικονομικού ελέγχου, το πιο εκτεταμένο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1957.

Στην περίοδο 2010-2013 η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και η μετατροπή του τεράστιου πρωτογενούς ελλείμματος του Γενικού Προϋπολογισμού (24,3 δις ευρώ το 2009) σε πλεόνασμα του 2013, στηρίχθηκε στην επιβολή δεκάδων νέων φορολογικών επιβαρύνσεων. Οι φορολογικές επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν τόσο στο επίπεδο της άμεσης όσο και της έμμεσης φορολογίας, είχαν σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Η ύφεση των τελευταίων ετών με κύρια χαρακτηριστικά τη δραματικά συρρίκνωση του Α.Ε.Π, τη σημαντική πτώση του όγκου και του τζίρου λιανικών πωλήσεων και την ραγδαία αύξηση της ανεργίας, περιόρισε σημαντικά τη δυνητική φορολογική βάση της οικονομίας αλλά και τη φοροδοτική ικανότητα φυσικών και νομικών προσώπων.

Η οικονομική θέση της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα από το 2008 με την χρηματοοικονομική κρίση μέχρι και σήμερα, έχει χειροτερεύσει. Το δημόσιο χρέος και η ανάγκη στήριξης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) (International Monetary Fund, I.M.F.) οδήγησε σε πολλές μεταρρυθμίσεις την ελληνική οικονομία. Οι μεταρρυθμίσεις αφορούν όλες τις πτυχές της ελληνικής οικονομίας και δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση και η αναπροσαρμογή της φορολόγησης.

Μέσω της αποτελεσματικής φορολόγησης το κράτος θα μπορέσει να έχει ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς και θα μπορέσει να αποπληρώσει το δανεισμό που έχει λάβει από τους δανειστές. Οι αλλαγές που έχουν συμβεί τα τελευταία χρόνια στην ελληνική φορολόγηση είναι πολλές και αρκετές φορές χρήζουν και περισσότερες αλλαγές ώστε να επιτευχθούν οι μακροοικονομικοί στόχοι. Οι συχνές αλλαγές της φορολόγησης καθώς και η ρευστή πολιτική κατάσταση αποτελούν τροχοπέδη για την προσέλκυση επενδύσεων που θα οδηγήσουν στην οικονομική ανάπτυξη.

Από το 2014 και με την εισαγωγή του νόμου 4172/2013, γνωστού και ως Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) και με τις διορθώσεις που επακολούθησαν και αναμένονται να επακολουθήσουν, το Ελληνικό κράτος κάνει μια προσπάθεια για να ελέγξει την φορολογία των φυσικών και νομικών προσώπων και οντοτήτων. Ωστόσο

υιοθετήθηκαν και άλλοι νόμοι ή προσαρμόστηκαν οι ήδη υπάρχοντες που στοχεύουν στην κάλυψη των αναγκών του ελληνικού κράτους.

Στην ετήσια έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής:¹⁴

«Από τις επιδόσεις του 2016 προκύπτει βάσιμα ότι η πρόβλεψη για ανάκαμψη το 2017 είναι ρεαλιστική, υπό την αυστηρή προϋπόθεση όμως ότι το πρόγραμμα προσαρμογής θα συνεχίσει να εφαρμόζεται χωρίς καθυστερήσεις.

Για να περάσει, ωστόσο, η οικονομία από την ανάκαμψη στην ισχυρή διατηρήσιμη ανάπτυξη, απαιτούνται ενεργητικές μεσοπρόθεσμες πολιτικές με στόχο την εξάλειψη των εμποδίων που σήμερα ανακόπτουν την άνοδο και τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος σταθερότητας, που θα ευνοήσει την αναζωπύρωση του επενδυτικού ενδιαφέροντος. Στα εμπόδια συγκαταλέγονται : υπερφορολόγηση μιας φορολογικής βάσης με μειωμένη φοροδοτική ικανότητα, το ασταθές και ασαφές φορολογικό και γενικότερο νομικό πλαίσιο προστασίας των επενδυτών, οι γραφειοκρατικές και οι διοικητικές εμπλοκές, οι οποίες καθυστερούν την πραγματοποίηση επενδύσεων που έχουν ήδη εγκριθεί, οι μεγάλες καθυστερήσεις στην απονομή της Δικαιοσύνης, η χαμηλή δανειοδοτική ικανότητα του τραπεζικού συστήματος και τα υψηλά επιτόκια δανεισμού, οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων και στις τραπεζικές συναλλαγές και, τέλος, οι στρεβλώσεις στις αγορές και ιδιαίτερα στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας από ατελέσφορες ρυθμιστικές παρεμβάσεις.

Η άρση των παραπάνω εμποδίων θα πρέπει να αποτελέσει κυρίαρχο μέλημα της στρατηγικής για την ανάπτυξη, η οποία περιγράφεται από τέσσερις συνιστώσες: αλλαγή του μείγματος δημοσιονομικής πολιτικής, ενθάρρυνση των ξένων άμεσων επενδύσεων, έμφαση στην καινοτομία και διασφάλιση της κοινωνικής προστασίας.

Το σοβαρότερο από τα εμπόδια που πρέπει να αρθούν σταδιακά είναι η υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων. Η υπερκάλυψη του δημοσιονομικού στόχου για το πρωτογενές πλεόνασμα το 2016 κατά κύριο λόγο προσδιορίστηκε από την υπεραπόδοση των φορολογικών εσόδων και πολύ λιγότερο από τη συγκράτηση των δημόσιων δαπανών. Η ανοδική πορεία των φορολογικών εσόδων οφείλεται στην αλλαγή των συντελεστών άμεσης και έμμεσης φορολογίας, αλλά και στη

¹⁴ Ετήσια Έκθεση Του Διοικητή Της Τράπεζας Της Ελλάδος , 2016 ,Πηγή:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.588.5382&rep=rep1&type=pdf>

διεύρυνση της φορολογικής βάσης λόγω της εκτεταμένης χρήσης των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η οποία συνέβαλε στον περιορισμό της απόκρυψης εισοδημάτων. Ωστόσο, το ακολουθούμενο μείγμα δημοσιονομικής πολιτικής λειτουργεί πλέον ανασταλτικά για την ανάπτυξη, συμβάλλει στην αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του ιδιωτικού τομέα προς το Δημόσιο και ενθαρρύνει τη φοροδιαφυγή και την αδήλωτη εργασία.

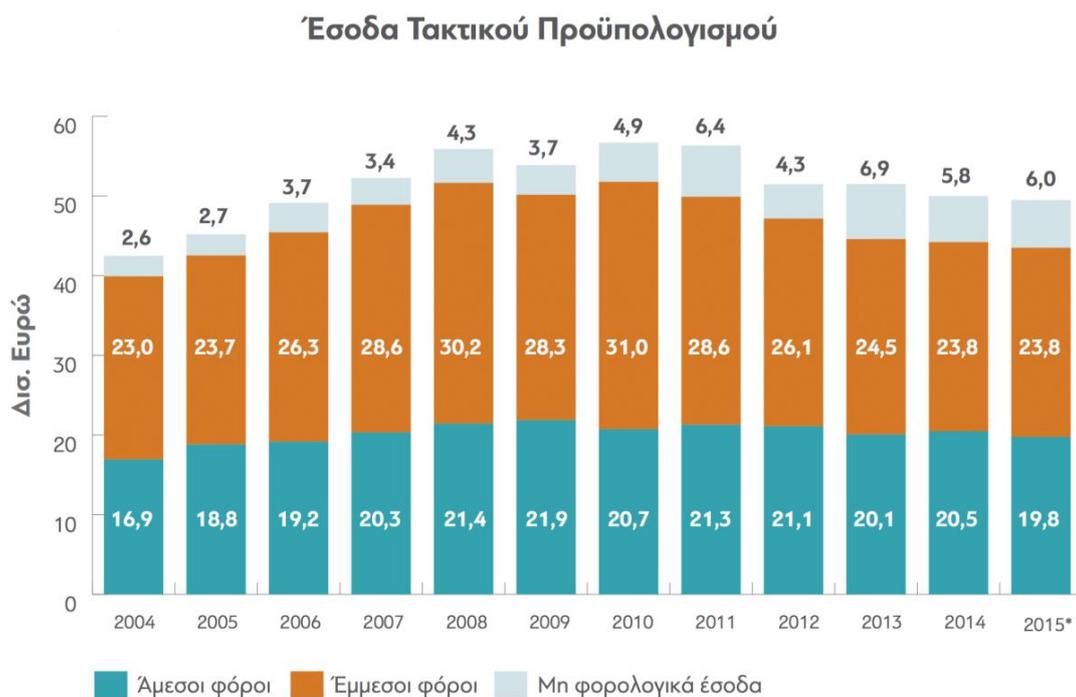
Η είσοδος της οικονομίας σε μια αναπτυξιακή πορεία απαιτεί αλλαγή του ακολουθούμενου «φοροκεντρικού» μείγματος δημοσιονομικής πολιτικής. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη συγκράτηση και συστηματική αναδιάρθρωση των μη παραγωγικών δαπανών, στη μείωση του υπέρμετρου φορολογικού βάρους στην παραγωγική οικονομία, καθώς και των ασφαλιστικών εισφορών, και στην αποδοτικότερη αξιοποίηση και διαχείριση της δημόσιας περιουσίας. Απαιτείται δηλαδή η δημιουργία ενός «δημοσιονομικού περιβάλλοντος» κατάλληλου για τη στήριξη της αναπτυξιακής προσπάθειας. Εξάλλου, η υλοποίηση των βραχυπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του δημόσιου χρέους, η εξειδίκευση των μεσομακροπρόθεσμων μέτρων και η ενδεχόμενη ποσοτικοποίηση ρεαλιστικών δημοσιονομικών στόχων για μετά το 2018 είναι αποφάσεις που θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός επαρκούς «δημοσιονομικού περιβάλλοντος».

Συγκεκριμένα, η καλύτερη του αναμενόμενου επίδοση στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων για το πρωτογενές αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με την υλοποίηση των συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων, μπορεί να οδηγήσει σε σταδιακή μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης χωρίς να απειληθεί η δημοσιονομική ισορροπία. Επισημαίνεται ότι μεγαλύτερα συμπληρωματικά οφέλη μπορούν να εξασφαλιστούν εφόσον ο «δημοσιονομικός χώρος», που δημιουργούν είτε οι υπεραποδόσεις των φορολογικών εσόδων είτε οι μεταρρυθμίσεις, χρησιμοποιηθεί για να γίνουν μειώσεις των συντελεστών της φορολογίας εισοδήματος. Παράλληλα, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να στηρίζει την ανάπτυξη με τη θέσπιση ενός σταθερού διεθνώς ανταγωνιστικού και κοινωνικά δίκαιου φορολογικού συστήματος.»

1.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη¹⁵ (Απρίλιος 2016), τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ έχουν αυξηθεί κατά τα τελευταία έτη αλλά εξακολουθούν να βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ 28 και μεταξύ των χαμηλότερων της ζώνης του ευρώ. Επιπλέον, η σημερινή δομή των εσόδων παρουσιάζει μεγαλύτερη εξάρτηση από έμμεσους φόρους σε σύγκριση με τους άμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές. Παρόλα αυτά με δεδομένο τον υψηλό βασικό συντελεστή ΦΠΑ, τα έσοδα από τη φορολόγηση στα προϊόντα υστερούν, σημαντικά, και αυτό οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες όπως η φοροδιαφυγή, οι ελλειπείς εισπρακτικοί μηχανισμοί κ.α.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1 : Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2004-2015¹⁶

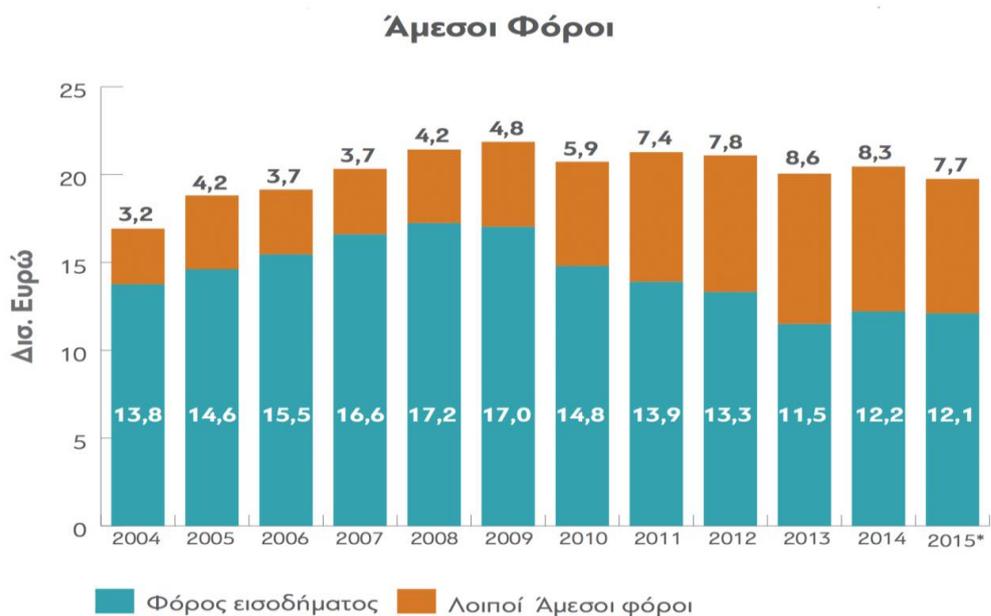
Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

¹⁵ Η Φορολογική Διάρθρωση Σε Ελλάδα Και ΕΕ , Συγκριτική Ανάλυση , Τράπεζα Πειραιώς , 2016 Πηγή: <http://www.piraeusbankgroup.com/el/oikonomiki-analisi-ependitiki-stratigiki/oikonomiki-analisi-ellinikis-oikonomias-kladikes-meletes/analysis-category/2016/tax-structure-greece-eu>

¹⁶ Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα , www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

Όπως φαίνεται στο προηγούμενο διάγραμμα, τα έσοδα της χώρας μειώνονται λίγο-πολύ σταθερά από το 2010 και μετά, με τη μεγαλύτερη μείωση να εμφανίζεται στους έμμεσους φόρους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.2 : Άμεσοι Φόροι 2004-2015¹⁷

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Στους άμεσους, έχουν μειωθεί ραγδαία οι εισπράξεις από το φόρο εισοδήματος (από 17,2 δισ. το 2008 σε 12,1 δισ. το 2015) -πράγμα αναμενόμενο, καθώς έχουν μειωθεί ραγδαία και τα εισοδήματα των πολιτών. Ταυτόχρονα, όμως, μέσα στην κρίση αυξήθηκαν θεαματικά οι υπόλοιποι άμεσοι φόροι, ενώ προστέθηκαν και καινούριοι (εισφορά αλληλεγγύης, ΕΝΦΙΑ), με αποτέλεσμα η μείωση των εσόδων από άμεσους φόρους για το κράτος να αμβλυνθεί.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία για το 2015, το 88% αυτών των εσόδων του κεντρικού κράτους (δεν περιλαμβάνουν τις ασφαλιστικές εισφορές που εισπράττουν τα ταμεία) προέρχονται από τη φορολογία, και τα υπόλοιπα από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των αποκρατικοποιήσεων. Από τα φορολογικά έσοδα, οι άμεσοι

¹⁷ Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα, www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

φόροι φέρνουν περίπου €20 δισ., ενώ οι έμμεσοι (ΦΠΑ, φόροι καυσίμων, καπνών κλπ) φέρνουν περίπου €24 δισ.

Αυτό είναι ένα σημαντικό στοιχείο. Ως γνωστόν, οι έμμεσοι φόροι είναι περισσότερο “άδικοι” γιατί πλήττουν εξίσου πλούσιους και φτωχούς. Τα φορολογικά συστήματα των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών στηρίζονται περισσότερο σε άμεσους φόρους παρά σε έμμεσους. Στους έμμεσους φόρους στηρίζονται περισσότερο φορολογικά συστήματα αναπτυσσόμενων ή τριτοκοσμικών χωρών.

1.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΚΑΙ ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER

Η συζήτηση περί του ιδανικού ύψους των φορολογικών συντελεστών όσον αφορά την μεγιστοποίηση των δημόσιων εσόδων, βοηθείται από ένα απλό διάγραμμα που έχει γίνει γνωστό ως καμπύλη Laffer.¹⁸ Η λογική του είναι απλή και στηρίζεται σε δύο αυταπόδεικτες υποθέσεις:

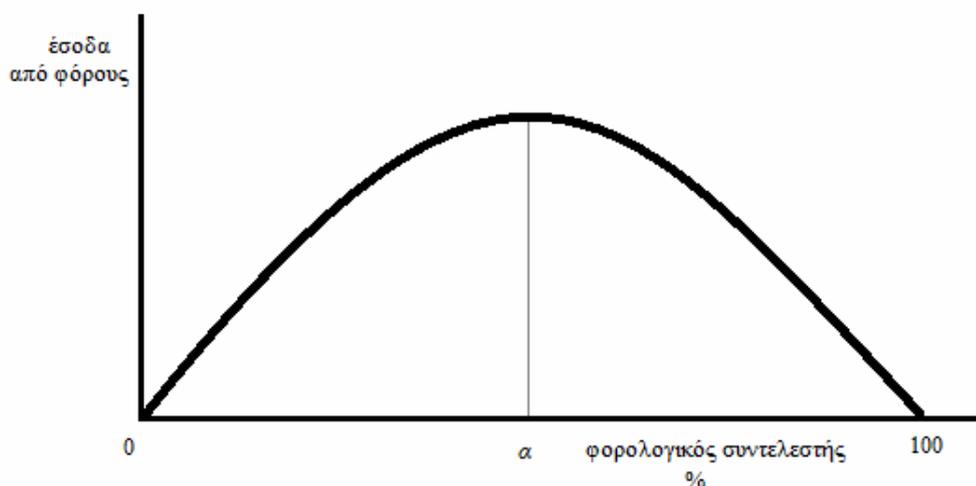
- ✓ αν ο φορολογικός συντελεστής είναι μηδενικός, τότε και τα δημόσια έσοδα θα είναι μηδενικά
- ✓ αν ο φορολογικός συντελεστής είναι 100%, τα δημόσια έσοδα θα τείνουν στο μηδέν, καθώς δεν θα υπάρχει κανένα κίνητρο να εργάζεται κάποιος ή να επιχειρεί.

Στο επόμενο διάγραμμα, οι παραπάνω δύο υποθέσεις αποτυπώνονται από το γεγονός ότι η καμπύλη των δημοσίων εσόδων (που καταγράφονται στον κάθετο άξονα) τέμνει τον οριζόντιο άξονα (που καταγράφει τον φορολογικό συντελεστή) στα σημεία όπου ο φορολογικός συντελεστής ισούται αντίστοιχα με 0% και 100%. Με άλλα λόγια, όταν ο φορολογικός συντελεστής ισούται είτε με 0% είτε με 100% τα δημόσια έσοδα εκμηδενίζονται. Συνεπώς, το ενδιαφέρον μέρος της καμπύλης είναι εκείνο που κείται μεταξύ των δύο αυτών άκρων.

¹⁸Κέντρο μελετών και έρευνας του εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου Αθηνών, Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης, Μάρτιος 2011, Πηγή: http://adminportal.acci.gr/images/KEME_forologisiMarch2011.pdf

Από την στιγμή που η καμπύλη δημοσίων εσόδων, επονομαζόμενη και καμπύλη Laffer, θα πρέπει να βρίσκεται πάνω από τον οριζόντιο άξονα, τα έσοδα του κράτους μεγιστοποιούνται στο επίπεδο $\alpha\%$.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.3 : Η καμπύλη Laffer

Στο πλαίσιο αυτό, το ερώτημα "Αν μειωθεί ο φορολογικός συντελεστής θα αυξηθούν ή θα μειωθούν τα δημόσια έσοδα;" μεταφράζεται στο ερώτημα "Ο σημερινός φορολογικός συντελεστής είναι μικρότερος ή μεγαλύτερος του $\alpha\%$;" Προφανώς, αν ο φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος του $\alpha\%$, μια μείωσή του θα αυξήσει τα δημόσια έσοδα. Αντίθετα, αν ο φορολογικός συντελεστής είναι μικρότερος ή ίσος του $\alpha\%$, μια μείωσή του θα μειώσει και τα δημόσια έσοδα. Οπότε, το ζητούμενο είναι μια εκτίμηση αν, στην παρούσα συγκυρία, βρισκόμαστε στα αριστερά ή στα δεξιά του σημείου $\alpha\%$ επί του οριζόντιου άξονα.

Για τους οικονομολόγους των οικονομικών της προσφοράς (κυριότερος εκπρόσωπος τους είναι ο A. Laffer) οι αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών και του φορολογικού βάρους κατά τα τελευταία έτη είναι αυτή που προκάλεσε μεγάλες στρεβλώσεις στην ευημερία, στην ανάπτυξη και στο εισόδημα των πολιτών των περισσότερο ανεπτυγμένων χωρών.

Αυτοί υποστηρίζουν ότι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών αυξάνει ως ένα σημείο τα συνολικά φορολογικά έσοδα, αλλά από εκεί και έπειτα η περαιτέρω αύξηση των φορολογικών συντελεστών προκαλεί στρεβλώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, όπως μείωση της προσφοράς εργασίας, που συνεπάγεται μείωση του ΑΕΠ, μείωση των

φορολογικών εσόδων και αύξηση της παραοικονομίας που μειώνει μάλλον το καταγεγραμμένο παρά το πραγματικό εισόδημα.

1.6 Ο ΦΟΡΟΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ (ΦΠΑ)

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας εισήχθη και εφαρμόστηκε στην Ελλάδα την 01/01/1987 με το Ν. 1642/86¹⁹. Ο αρχικός αυτός νόμος τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε στη συνέχεια με διαφόρους νόμους.

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) είναι ένας γενικός φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται στις εμπορικές δραστηριότητες οι οποίες αφορούν την παραγωγή και τη διανομή αγαθών και την παροχή υπηρεσιών.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, αξίζει να σημειωθεί πως, παρόλο που ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας επιβάλλεται σε όλες τις συναλλαγές εντός της ΕΕ, κάθε κράτος - μέλος έχει την κυριαρχική ευθύνη να προσδιορίζει τους εθνικούς συντελεστές ΦΠΑ.

Σε κάθε χώρα υπάρχει ένας κανονικός συντελεστής που εφαρμόζεται σε όλα ή στα περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες. Παράλληλα, μπορεί σε ένα κράτος να ισχύουν ένας ή περισσότεροι μειωμένοι συντελεστές, δηλαδή χαμηλότεροι συντελεστές που εφαρμόζονται σε μικρό αριθμό αγαθών και υπηρεσιών. Ορισμένες χώρες έχουν εισαγάγει την εφαρμογή μηδενικών ή εξαιρετικά μειωμένων συντελεστών σε ορισμένες πωλήσεις.

Η κοινοτική νομοθεσία θέτει στην κυριαρχική αρμοδιότητα κάθε κράτους μέλους για τον προσδιορισμό των συντελεστών τρεις αντικειμενικούς περιορισμούς:

- ο κανονικός συντελεστής δεν μπορεί να είναι κατώτερος του 15%, αν και δεν υπάρχει ανώτατο όριο
- κανένας μειωμένος συντελεστής δεν μπορεί να είναι κατώτερος του 5%, εκτός λίγων εξαιρέσεων
- οι κατηγορίες πωλήσεων στις οποίες μπορούν να επιβάλλονται μειωμένοι συντελεστές καθορίζονται στην οδηγία για τον ΦΠΑ.

¹⁹N.1642/86 , Φ.Ε.Κ. 125/21-08-86 , Τεύχος Α, Πηγή: <https://www.e-φοροlogia.gr/lawbank/document.aspx?digest=859E4D9CF505E244.1D031AEA53&version=1986/08/21>

Με την αύξηση του βασικού συντελεστή ΦΠΑ από 23% σε 24% το 2016 η Ελλάδα βρίσκεται στην 5η θέση του σχετικού πίνακα αναφορικά με το ύψος του κανονικού συντελεστή Φ.Π.Α. μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, μαζί με τη Φινλανδία.

1.6.1 ΤΟ ΚΕΝΟ ΦΠΑ

Το κενό (ή έλλειμμα) ΦΠΑ (vat gap) είναι η διαφορά μεταξύ του ποσού του ΦΠΑ που πράγματι εισπράττεται και το εκτιμώμενο ποσό του ΦΠΑ που θεωρητικά πρέπει να εισπραχθεί με βάση τους κανόνες του ΦΠΑ. Επίσης είναι ένα μέγεθος που μετρά την αποτελεσματικότητα της συμμόρφωσης με το ΦΠΑ και τα μέτρα επιβολής σε κάθε κράτος μέλος. Υπολογίζει την απώλεια εσόδων λόγω της μη συμμόρφωσης δηλαδή της απάτης, της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, καθώς και την απώλεια εσόδων εξαιτίας των πτωχεύσεων. Ο δείκτης του φορολογικού χάσματος περιλαμβάνει τους άμεσους και τους έμμεσους φόρους, που επιβάλλονται από τις φορολογικές αρχές σε μια οικονομία.

Ενώ η Ελλάδα έχει από τους υψηλότερους συντελεστές ΦΠΑ στην ΕΕ, τα έσοδα από αυτό τον φόρο, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι ελαφρά κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ. Από τη μια πλευρά αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι ισχύουν μικρότεροι συντελεστές σε μεγάλες κατηγορίες αγαθών (π.χ. τρόφιμα) ή σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. νησιά Αιγαίου). Από την άλλη πλευρά, τα μικρότερα έσοδα μπορεί να οφείλονται είτε σε αδυναμία είσπραξης είτε σε φοροδιαφυγή.

Η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες με το μεγαλύτερο έλλειμμα στην είσπραξη του ΦΠΑ. Το έλλειμμα ανήλθε το 2015 σε 5 δισ. ευρώ και είναι το τρίτο μεγαλύτερο σε ποσοστό (28,3%) στην ΕΕ, μετά τη Ρουμανία (37,2%) και τη Σλοβακία (29,4%).²⁰

Όπως σημειώνεται στην έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 2015, το ελληνικό πραγματικό ΑΕΠ συνέχισε τη συρρίκνωσή του σχεδόν κατά 10% από το 2011. Ως μέτρο ενίσχυσης των εσόδων τον Ιούλιο του 2015, αυξήθηκαν διάφοροι συντελεστές ΦΠΑ.

Ο εξαιρετικά μειωμένος συντελεστής στέγασης αυξήθηκε στο επίπεδο του μειωμένου και τα ποσοστά για πολλά τρόφιμα, λιπάσματα και άλλα αγαθά αυξήθηκαν στο

²⁰ Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Σεπτέμβριος 2017, Πηγή: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/study_and_reports_on_the_vat_gap_2017.pdf

κανονικό επίπεδο. Επίσης, η τιμή της ηπειρωτικής χώρας καθορίστηκε σε πέντε νησιά που προηγουμένως είχαν 30% χαμηλότερα ποσοστά. Αυτοί οι δύο αντικρουόμενοι παράγοντες είχαν ως αποτέλεσμα πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση ύψους 1 δισ. ευρώ. Ωστόσο, τα πραγματικά έσοδα αυξήθηκαν μόνο κατά 200 εκατ. ευρώ. Ως εκ τούτου, το χάσμα ΦΠΑ αυξήθηκε κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες, από 25 σε 28%.²¹

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. 4 : Υστέρηση εσόδων ΦΠΑ στην Ελλάδα 2011-2015²²

1.7 ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Με βάση το προσχέδιο του προϋπολογισμού προβλέπει πρωτογενές πλεόνασμα κοντά στο 2% του ΑΕΠ -υψηλότερο απ' το στόχο του προγράμματος οικονομικής πολιτικής- αλλά και 760 εκατ. ευρώ για τη χρηματοδότηση του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης για εκατοντάδες χιλιάδες αδύναμα νοικοκυριά. Όπως επιβεβαιώνουν πηγές του υπουργείου Οικονομικών, το ποσό των 760 εκατ. ευρώ θα περιλαμβάνεται ως πρόβλεψη στον προϋπολογισμό για το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης το οποίο

²¹ Αθηναϊκό – Μακεδονικό πρακτορείο ειδήσεων , Στα 152 δισ. ευρώ τα διαφυγόντα έσοδα από ΦΠΑ στην ΕΕ το 2015, Πηγή <http://www.amna.gr/home/article/191316/Sta-152-dis-euro-ta-diafugonta-esoda-apo-FPA-stin-EE-to-2015>

²² Εφημερίδα «Τα Νέα», Έβαλε φωτιά στον ΦΠΑ και έκαψε τα έσοδα , Δημοσίευση: 29/09/2017 , Πηγή: <http://www.tanea.gr/news/economy/article/5473575/ebale-fwtia-ston-fpa-kai-ekapse-ta-esoda/>

χορηγείται στα οικονομικά αδύναμα νοικοκυριά τα οποία υπολογίζεται ότι θα είναι 267.000, καθώς από 1.1.2017 το εισόδημα αυτό θα επεκταθεί σε ολόκληρη τη χώρα.

Παράλληλα, σύμφωνα με πληροφορίες, στο προσχέδιο του προϋπολογισμού προβλέπεται πρωτογενές πλεόνασμα για το 2017 που θα προσεγγίζει το 2% του ΑΕΠ - υψηλότερο του στόχου που ήταν 1,75% του ΑΕΠ. Το προσχέδιο τοποθετεί τις ανάγκες του προϋπολογισμού σε έσοδα λίγο πάνω από τα 55 δισ. ευρώ, τη στιγμή που οι κρατικές δαπάνες αυξάνονται στα 56,5 δισ. ευρώ το 2017, από 55,75 δισ. ευρώ το 2016, εξαιτίας των πιστώσεων των 800 εκατ. ευρώ που θα διατεθούν για ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής (Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα).

Για πρώτη φορά υπάρχει ξεχωριστός προϋπολογισμός (385 εκατ. ευρώ) για τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, η οποία από το 2017 καθίσταται Ανεξάρτητη Αρχή. Ο προϋπολογισμός του 2017 ενσωματώνει μέτρα 1,072 δισ. ευρώ που έχουν ήδη ψηφιστεί με το τρίτο μνημόνιο και θα εφαρμοστούν σταδιακά. Αν στα μέτρα αυτά προστεθούν και οι επιβαρύνσεις που έρχονται από το 2016, ο «λογαριασμός» για τα νοικοκυριά αυξάνει στα 3 δισ. ευρώ.

Οι νέες αυξήσεις φόρων θα αρχίσουν να ξεδιπλώνονται από τις 15 Οκτωβρίου 2016, οπότε θα αρχίσει η διάθεση του πετρελαίου θέρμανσης, οι λιανικές τιμές του οποίου θα επιβαρυνθούν κατά τουλάχιστον έξι λεπτά καθώς ο ΕΦΚ αυξάνεται από τα 230 στα 280 ευρώ το χιλιόλιτρο. Από 1η Ιανουαρίου 2017, αυξάνεται ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στη βενζίνη (από τα 670 ευρώ ανά χιλιόλιτρο αυξάνεται σε 700 ευρώ) ενώ ενεργοποιείται και το ειδικό τέλος στη σταθερή τηλεφωνία. Σε κάθε μηνιαίο λογαριασμό κάθε σύνδεσης σταθερής τηλεφωνίας με πρόσβαση σε υπηρεσίες φωνής ή /και ευρυζωνικής πρόσβασης (Internet) επιβάλλεται ειδικό τέλος, το οποίο υπολογίζεται ως ποσοστό 5% επί του συνολικού μηνιαίου λογαριασμού, περιλαμβανομένου και του πάγιου τέλους που εισπράττεται υπέρ της επιχείρησης, προ ΦΠΑ.

Το επόμενο κύμα αυξήσεων στους έμμεσους φόρους αναμένεται από την 1η Ιουλίου 2017, οπότε επιβάλλεται ΕΦΚ στο ηλεκτρονικό τσιγάρο (δέκα λεπτά του ευρώ ανά χιλιοστόλιτρο προϊόντος) αλλά και ο φόρος 2-4 ευρώ ανά κιλό κατά την εισαγωγή καφέ.

Εκτιμάται ότι σημαντική ώθηση στα δημοσιονομικά θα δώσει και η επιστροφή της ελληνικής οικονομίας σε τροχιά ανάπτυξης. Το προσχέδιο προσβλέπει σε ανάπτυξη 2,7%

του ΑΕΠ το 2017, που αποτελεί ένα στόχο ιδιαίτερα φιλόδοξο δεδομένου ότι φέτος το ΑΕΠ θα σημειώνει κάμψη 0,3% (0,7% ήταν η αρχική εκτίμηση).

Οι νέοι φόροι του προσχεδίου

1.Πετρέλαιο Θέρμανσης: Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης από την 15η Οκτωβρίου 2016. Ο φόρος πρόκειται να αυξηθεί κατά 5 λεπτά του ευρώ προκαλώντας αύξηση της λιανικής τιμής μαζί με τον ΦΠΑ κατά 6 έως 7 λεπτά.

2.Πετρέλαιο Κίνησης Αγροτών: Από την 1η Οκτωβρίου 2016 αυξάνεται ο ειδικός φόρος κατανάλωσης (ΕΦΚ) στο πετρέλαιο κίνησης που χρησιμοποιούν οι αγρότες. Η αύξηση θα είναι της τάξης των 13 λεπτών του ευρώ.

3.Βενζίνη: Αυξάνονται από την 1η Ιανουαρίου 2017 τα καύσιμα. Η βενζίνη κατά 3-4 λεπτά ανά λίτρο, το πετρέλαιο κίνησης κατά 8-9 λεπτά και το υγραέριο κατά 6-7 λεπτά.

4.Καπνικά-Τσιγάρα: Από την 1η Ιανουαρίου 2017 αυξάνονται οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στα τσιγάρα και τα λοιπά προϊόντα καπνού. Ο πάγιος φόρος κατανάλωσης που επιβαρύνει τον λεπτοκομμένο καπνό θα αυξηθεί από τα 156,70 στα 170 ευρώ ανά κιλό. Ο αναλογικός φόρος θα αυξηθεί από 20% στο 26% της λιανικής τιμής πώλησης. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών στους ΕΦΚ των τσιγάρων και του καπνού θα είναι να αυξηθούν οι λιανικές τιμές πώλησης έως 1 ευρώ το πακέτο.

5.Καφές: Επιβάλλεται από την 1η Ιανουαρίου ειδικός φόρος κατανάλωσης στον εισαγόμενο και εγχωρίως παραγόμενο καφέ. Πιο συγκεκριμένα, θα επιβληθεί ΕΦΚ στην εισαγωγή και στην εγχώρια παραγωγή καφέ, με συντελεστές από 2 έως 3 ευρώ ανά κιλό στον καβουρντισμένο καφέ και με συντελεστή 4 ευρώ ανά κιλό στον στιγμιαίο καφέ και στα παρασκευάσματα από εκχυλίσματα, αποστάγματα ή συμπυκνώματα του καφέ. Η επιβολή του φόρου αυτού αναμένεται να επιβαρύνει με αυξήσεις έως και 15% τις λιανικές τιμές πώλησης των διαφόρων ειδών καφέ.

6.Ηλεκτρονικά Τσιγάρα: Από την 1η Ιανουαρίου 2017 θα επιβληθεί ειδικός φόρος κατανάλωσης στα υγρά που χρησιμοποιούνται στα ηλεκτρονικά τσιγάρα: Το ύψος του φόρου θα είναι 10 λεπτά ανά ml υγρού.

7.Σταθερή Τηλεφωνία: Από το νέο έτος θα επιβληθεί τέλος 5% σε κάθε μηνιαίο ή διμηνιαίο λογαριασμό τηλεπικοινωνιακών τελών σταθερής τηλεφωνίας.

8.Μερίσματα: Αυξάνεται από το νέο έτος ο φόρος στα μερίσματα από 10% σε 15%.

9.ΦΠΑ Νησιά: Καταργείται από την 01.01.2017 η έκπτωση 30% του ΦΠΑ που έχει διατηρηθεί μέχρι σήμερα σε ορισμένα νησιά, κυρίως αυτά της άγονης γραμμής.²³

1.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στόχος κάθε κυβέρνησης κατά την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής της είναι η εύρυθμη λειτουργία του κράτους.

Η βασική πηγή εσόδων του κράτος είναι οι φόροι.

Η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες με τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

Με το Ν. 4387/2016 η έκτακτη εισφορά αλληλεγγύης ενσωματώνεται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος αποκτώντας έτσι μόνιμο χαρακτήρα, ενώ υπολογίζεται βάσει κλίμακας με μέγιστο φορολογικό συντελεστή 10% για εισοδήματα άνω των €220.000. Με την ενσωμάτωση αυτή αναιρείται ο χαρακτηρισμός της εισφοράς ως «έκτακτης» και καθίσταται μόνιμη εισφορά επί των εισοδημάτων των φορολογουμένων, έχοντας σαν αποτέλεσμα την αύξηση των συντελεστών φορολογίας εισοδήματος.

Ο υψηλότερος συντελεστής για τα φυσικά πρόσωπα φτάνει στην Ελλάδα στο 45% (επιβάλλεται και η έκτακτη εισφορά αλληλεγγύης με συντελεστές 1% - 4%), έναντι 36,66% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 44,52% στην Ευρωζώνη.

Όλες οι αυξήσεις στη φορολογία από το 2010 μέχρι σήμερα έχουν οδηγήσει στην επιβάρυνση των νοικοκυριών και των ελεύθερων επαγγελματιών, χωρίς ωστόσο να έχουν αυξηθεί ανάλογα τα φορολογικά έσοδα. Γεγονός που οφείλεται, στη φοροδιαφυγή, στην εξάντληση της φοροδοτικής ικανότητας, και στην αύξηση της ανεργίας. Την ίδια περίοδο, μειώνονται οι μισθοί και οι συντάξεις και η ανεργία ανεβαίνει, με αποτέλεσμα να έχουν επιδεινωθεί οι όροι διαβίωσης των πολιτών.

²³ Ανάπτυξη, πλεονάσματα και περισσότεροι φόροι το 2017 στο προσχέδιο του προϋπολογισμού, Πηγή: <https://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/oikonomia/124550/anaptyksi-pleonasmata-kai-perissoteroi-foroi-to-2017-sto-prosxedio-tou-proypologismoy>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ – ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ - ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι φόροι αποτελούν μια υποχρεωτική χρηματική εισφορά από τον ιδιωτικό προς το δημόσιο τομέα. Ωστόσο όπως έχει αναφερθεί οι πολίτες που καλούνται να πληρώσουν τους φόρους δεν λαμβάνουν άμεσα μια ανταμοιβή και έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της αγοραστικής δύναμης. Η υποχρεωτική φύση των φόρων, η έλλειψη άμεσου αποτελέσματος και η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος αποτελούν κίνητρα ώστε οι φορολογούμενοι να αντιδράσουν και να οδηγηθούν σε αποκλίνουσες συμπεριφορές. Λόγω των παραπάνω αιτιών αναπτύχθηκαν τα φαινόμενα της παραοικονομίας, της φοροδιαφυγής, και της φοροαποφυγής που θα αναλυθούν στο κεφάλαιο αυτό.

2.1 ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ

Παρά τον εξαναγκαστικό χαρακτήρα των φόρων η πολιτική εξουσία, θεσπίζοντας τους κατάλληλους φόρους και διαφοροποιώντας κατάλληλα τις παραμέτρους που επηρεάζουν το ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης, μπορεί μόνο θεωρητικά να πετύχει τους στόχους της φορολογικής της πολιτικής. Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι η πραγματική κατανομή του φορολογικού βάρους είναι πάντοτε διαφορετική από αυτή που έχει προσδιορίσει η πολιτική εξουσία. Η διαφορά αυτή οφείλεται πρωτίστως στις αντιδράσεις των φορολογουμένων.²⁴

Οι αντιδράσεις των φορολογουμένων ως προς τη φορολογία και τη διάθεση του εισοδήματός τους μπορούν να διακριθούν σε ενεργητικές και παθητικές. Οι παθητικές αντιδράσεις αφορούν την επίδραση της φορολογίας στην οικονομική συμπεριφορά των φορολογουμένων, όπως είναι στα κίνητρα για εργασία, για αποταμίευση, για επένδυση, για ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων κλπ. Στις ενεργητικές αντιδράσεις περιλαμβάνονται η φοροδιαφυγή, η φοροαποφυγή και η μετακύλιση των φόρων. Στις αντιδράσεις αυτές περιλαμβάνονται επίσης – στο βαθμό που αυτές γίνονται για την μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης ή την πλήρη αποφυγή της καταβολής φόρου – και η

²⁴ Τάτσος, Νίκος, (2012), Θεωρία Των Φόρων Και Φορολογική Πολιτική, σελ 59-67, Κριτική, Αθήνα

μεταφορά οικονομικών δραστηριοτήτων από τον τομέα της επίσημης οικονομίας στον τομέα της παραοικονομίας.²⁵

2.2 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

2.2.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Πολλοί πολίτες προσπαθούν να αποφύγουν κατά ένα μέρος τους φόρους κι έτσι εμφανίζεται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Η φοροδιαφυγή αποτελεί μια πληγή για τα δημόσια οικονομικά κάθε κράτους. Είναι ένα πρόβλημα που καμιά χώρα δεν έχει κατορθώσει να το εξαλείψει. Μέτρα παίρνονται κατά καιρούς για τον περιορισμό της. Όμως κάθε φορά ανακαλύπτονται και νέοι τρόποι φοροδιαφυγής ενώ η παραδειγματική τιμωρία των ενόχων γίνεται μόνο στα λόγια.

Από οικονομικής άποψης , φοροδιαφυγή είναι η εκ μέρους των φορολογουμένων παράνομη στέρηση εσόδων του κράτους μέσω της απόκρυψης του πραγματικού εισοδήματος και κατά συνέπεια την αποφυγή πληρωμής του πραγματικού φόρου.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Η φοροδιαφυγή ορίζεται ως η παράνομη αποφυγή πληρωμής φόρων, π.χ. με τη μη αναγραφή ή απόκρυψη εισοδημάτων από τη φορολογική δήλωση.²⁶

Οι φορολογούμενοι προβληματίζονται ως προς το ποιο ποσοστό του εισοδήματός τους θα δηλώσουν στις φορολογικές αρχές και ποιο θα αποκρύψουν , κερδίζοντας σε φόρους αλλά και αναλαμβάνοντας κίνδυνο εντοπισμού και τιμωρίας. Η επιλογή τους πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μεγιστοποιήσουν την αναμενόμενη χρησιμότητα τους, η οποία εξαρτάται από το διαθέσιμο εισόδημά τους. Το άτομο θα δηλώνει χαμηλότερο εισόδημα εάν η αναμενόμενη ποινή ανά μονάδα αδήλωτου εισοδήματος είναι μικρότερη από τον κανονικό συντελεστή φόρου εισοδήματος. Επίσης όσο μεγαλύτερη είναι η

²⁵ Τάτσος , Νίκος , (2012) , Θεωρία Των Φόρων Και Φορολογική Πολιτική, σελ 85 , Κριτική ,Αθήνα

²⁶ Χρυσοβιτισιώτης, Ι. & Σταυρακόπουλος Ι. (2001) , Λεξικό αγγλοελληνικό & ελληνοαγγλικό εμπορικών – τραπεζικών και χρηματοοικονομικών όρων. 5η έκδ., Παπαζήση , Αθήνα

πιθανότητα φορολογικού ελέγχου καθώς και η επιβαλλόμενη φορολογική ποινή τόσο μεγαλύτερη θα είναι η φορολογική συμμόρφωση.²⁷

Η φοροδιαφυγή αποτελεί την μεγαλύτερη και ανεκτικότερη ίσως εκδήλωση της παράβασης των νόμων και απόδειξη της κακής λειτουργίας και ανεπάρκειας της δημόσιας διοίκησης. Αφορά «κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη των φορολογούμενων με σκοπό τη μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και την αποφυγή της καταβολής του φόρου». Είναι δηλαδή «η παράνομη ενέργεια της ηθελημένης απόκρυψης φορολογητέου εισοδήματος και άλλων φορολογικών αντικειμένων κατά τη δήλωση και τον υπολογισμό του οφειλόμενου φόρου, καθώς και η μη απόδοση του οφειλόμενου φόρου στις αρμόδιες κρατικές αρχές (π.χ. του φόρου προστιθέμενης αξίας και λοιπών παρακρατούμενων φόρων, τελών ή εισφορών)». Περιορισμοί που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα της οικονομίας, του φορολογικού νομοθετικού πλαισίου και του φορολογικού μηχανισμού δημιουργούν δυσκολίες στο να διατυπωθεί η έννοια της φοροδιαφυγής. Υπάρχει αφενός πλήθος φόρων με πλήθος ιδιαιτεροτήτων και αφετέρου διαφορετικές δυνατότητες για φοροδιαφυγή. Επίσης υπάρχει ποικιλία στις μορφές φοροδιαφυγής ανάλογα με τις διαφορετικές ευκαιρίες και τις συνθήκες που παρουσιάζονται σε κάθε επαγγελματική ομάδα και σε κάθε φορολογούμενο.²⁸

Σε πρόσφατη έρευνα της διαNEOσισ οι ερωτηθέντες έδειξαν να συμφωνούν: 85,5% δήλωσαν πως θεωρούν τη φοροδιαφυγή κλοπή. Ταυτόχρονα, όμως, ένα 35,1% δήλωσε πως ευχαρίστως φοροδιαφεύγει, όταν έχει την ευκαιρία, επειδή “το κάνουν όλοι”.

Το πρόβλημα της φοροδιαφυγής είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένα κράτος. Στην Ελλάδα φαίνεται ότι είναι ακόμα πιο οξύ: Σύμφωνα με μελέτες, η φοροδιαφυγή στη χώρα μας είναι μεγαλύτερη από ό,τι σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες, πράγμα που επιβαρύνει ακόμα περισσότερο την πολύ άσχημη οικονομική κατάστασή της.²⁹

²⁷ Allingham Michael, Sandmo Agnar , 1972 , Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis , Πηγή : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.588.5382&rep=rep1&type=pdf>

²⁸ Τάτσος Νίκος , Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών , Παπαζήση , Αθήνα

²⁹ Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα , www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

2.2.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή:

- Αναιρεί τον κοινωνικό χαρακτήρα του κράτους, το οποίο στερεί από τους αναγκαίους πόρους για την εκπλήρωση της αποστολής του στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας, της παιδείας κ.λπ.
- Εμποδίζει την αναδιανομή του εθνικού πλούτου με την άσκηση της οικονομικής αποστολής της πολιτείας για τη βελτίωση της θέσης των οικονομικά ασθενέστερων τάξεων.
- Αποδυναμώνει την άσκηση πολιτικής για την καταπολέμηση της ανεργίας, την εκτέλεση έργων υποδομής και την εν γένει οικονομική ανάπτυξη της χώρας.
- Στρεβλώνει τον ανταγωνισμό προς όφελος των ανέντιμων εμπόρων. Δημιουργεί φαινόμενα άνισης μεταχείρισης των πολιτών και αμβλύνει τη φορολογική συνείδηση των ειλικρινών φορολογούμενων, επιτείνοντας ακόμη περισσότερο τα υπάρχοντα προβλήματα.
- Εντείνει το δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας με τη μείωση των δημοσίων εσόδων και συντελεί στη μη υλοποίηση του Κρατικού Προϋπολογισμού.
- Τέλος, συρρικνώνει τον δημόσιο πλούτο, ο οποίος παράνομα συσσωρεύεται σε αυτούς που φοροδιαφεύγουν.

Υπό τις σημερινές συνθήκες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, η φοροδιαφυγή επηρεάζει την οικονομική υπόσταση και φερεγγυότητά της. Συνεπώς, η φοροδιαφυγή αποτελεί μάλιστα του κοινωνικού συνόλου, αφού υπονομεύει τα συμφέροντά του.³⁰

Με το άρθρο 31 του ν.1591/1986, που έχει τον τίτλο «ρυθμίσεις στην άμεση και έμμεση φορολογία, θέσπιση μέτρων για την πάταξη της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις», η ισχύς του οποίου αρχίζει από 24.2.1986, θεσπίστηκε ως ίδιο και αυτοτελές έγκλημα η φοροδιαφυγή.³¹

³⁰ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών», Πηγή: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/K-FORODIA-EIS.pdf>

³¹ Μαλαφάντης, Κωνσταντίνος, (2006), Αξιοποίητη Φοροδιαφυγή, Έλλογος, Πάτρα

2.2.3ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής εξαρτάται από ορισμένους παράγοντες. Οι κυριότεροι παράγοντες είναι:³²

1. Το επίπεδο των πολιτών της χώρας (πολιτιστικό και μορφωτικό) και κυρίως των φορολογούμενων.

Όταν το επίπεδο αυτό του πληθυσμού είναι χαμηλό, δυσκολεύεται (ο πληθυσμός αυτός) να συνειδητοποιήσει ότι τα έσοδα από τους φόρους χρησιμοποιούνται για διάφορα δημόσια αγαθά, όπως παιδεία, υγεία, ασφάλεια κλπ. που είναι για το συλλογικό καλό.

2. Η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας

Η πολυπλοκότητα αφενός κάνει τη λειτουργία του φοροεισπρακτικού μηχανισμού εξαιρετικά δύσκολη, αφετέρου αναπόφευκτα προκαλεί ανασφάλεια τόσο στους φορολογούμενους όσο και στους υπαλλήλους της φορολογικής διοίκησης, που συχνά δεν γνωρίζουν τι είναι νόμιμο και τι όχι. Και, βεβαίως, μέσα στην πολυπλοκότητα εμφανίζονται ευκαιρίες και κίνητρα διαφθοράς.

Από το 1975 στην Ελλάδα ψηφίστηκαν 250 φορολογικά νομοσχέδια και 115.000 υπουργικές αποφάσεις. Μόνο τους τελευταίους 30 μήνες έχουν ψηφιστεί 10 φορολογικά νομοσχέδια με 117 άρθρα και 17 άλλοι νόμοι με 71 εμβόλιμες φορολογικές διατάξεις. Για τις διατάξεις αυτές εκδόθηκαν 111 υπουργικές αποφάσεις και 138 διευκρινιστικές εγκύκλιοι.

3. Το μορφωτικό επίπεδο των φοροτεχνικών οργάνων.

Όταν είναι μορφωμένοι και ικανοί οι υπάλληλοι της εφορίας, Σ.Δ.Ο.Ε, κλπ. μπορούν να περιορίσουν το πρόβλημα της φοροδιαφυγής, μέσα από τη διαμόρφωση ενός κατάλληλου φορολογικού συστήματος και με τη χρήση ενός κατάλληλου μηχανολογικού εξοπλισμού και εξειδικευμένου προσωπικού.

³² διαNEOσις , Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα :Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της , Ιούνιος 2016 , Πηγή : https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/06/tex_evasion_version_230616_1.pdf

4. Η φορολογική επιβάρυνση του ατόμου σε σχέση με το εισόδημά του.

Όσο μεγαλύτερη είναι η φορολογική επιβάρυνση του φορολογούμενου, τόσο μεγαλύτερη είναι και η τάση για φοροδιαφυγή, διότι περιορίζεται η ικανοποίηση των ατομικών αναγκών, όπως διατροφή, ένδυση, διασκέδαση κλπ.

5. Η κατανομή των φορολογικών βαρών.

Πρέπει να υπάρχει κοινωνική δικαιοσύνη για το πώς κατανέμονται οι φόροι στις διάφορες τάξεις του πληθυσμού, πχ άλλοι να είναι οι φόροι για τους οικονομικά ισχυρότερους και άλλοι για την μεσαία και οικονομικά ασθενέστερη τάξη. Σε διαφορετική περίπτωση δημιουργείται το αίσθημα της αδικίας μεταξύ των φορολογούμενων.

6. Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος.

Αν στο φορολογικό σύστημα υπάρχουν κυρίως άμεσοι φόροι (πχ φόροι εισοδήματος), τότε είναι μεγαλύτερη η τάση για φοροδιαφυγή, διότι υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες για απόκρυψη του εισοδήματος. Αντίθετα, αν το φορολογικό σύστημα κυριαρχείται από έμμεσους φόρους, η τάση για φοροδιαφυγή είναι μικρότερη, διότι γίνεται πιο αποτελεσματικός έλεγχος των φορολογούμενων μονάδων που είναι λιγότερες (ιδιωτικές επιχειρήσεις) και πρέπει να τηρούνται λογιστικά βιβλία από τα οποία φαίνεται το εισόδημα που φορολογείται.

7. Ο τρόπος διαχείρισης του δημοσίου χρήματος.

Η σπατάλη του δημοσίου χρήματος επηρεάζει τη φορολογική συνείδηση ιδιαίτερα των ιδιωτικών φορέων, οι οποίοι αισθάνονται ότι η φορολογική τους θυσία δεν εκτιμάται από το κράτος όπως θα έπρεπε.

8. Η οργάνωση της αγοράς και των επιχειρήσεων.

Όταν οι συναλλαγές σε μια οικονομία γίνονται περισσότερο σε είδος (πχ προϊόντα), η δυνατότητα φοροδιαφυγής είναι μεγαλύτερη από ότι σε μια οικονομία όπου οι συναλλαγές γίνονται με χρήματα. Επίσης, όταν υπάρχουν πολλές μικρές επιχειρήσεις που δεν υπάρχει οργάνωση λογιστικά, τότε υπάρχει μεγαλύτερη τάση για φοροδιαφυγή.

9. Η συνεχιζόμενη αύξηση των φόρων.

Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, πέρα από τη μειωμένη τους αποδοτικότητα, αποτελούν σοβαρό αντικίνητρο για επενδύσεις, μειώνουν ραγδαία την ανταγωνιστικότητα

των εγχώριων επιχειρήσεων έναντι των ξένων, ενώ επηρεάζουν αρνητικά την κατανάλωση.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι ο ΟΟΣΑ υπολόγισε³³ πως το φορολογικό βάρος στην Ελλάδα το 2014 αυξήθηκε από 34,4% σε 35,9%. Ως γνωστόν, υπάρχει ένα όριο, το οποίο αν υπερβούν οι φορολογικοί συντελεστές, τα φορολογικά έσοδα μειώνονται. Αυτό το όριο απεικονίζεται στη καμπύλη Laffer, η οποία έχει αναλυθεί ήδη στο 1^ο κεφάλαιο.

10. Η ανυπαρξία πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής πρέπει να αντιμετωπιστεί με σωστές και ώριμες αποφάσεις από την πολιτεία χωρίς ασάφειες στους νόμους, στοχεύοντας έτσι, στην οικονομική αλλά και βιοτική εξέλιξη του πολίτη.

11. Τεχνολογική ανεπάρκεια.

Ο εκσυγχρονισμός των ηλεκτρονικών συστημάτων της Φορολογικής Διοίκησης κρίνεται απαραίτητος για να εξασφαλιστεί η αμεσότητα και εγκυρότητα σε τυχόν μη συμμόρφωση των φορολογουμένων.

12. Γραφειοκρατία.

Η γραφειοκρατία συνδέεται άμεσα με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας. Όσο οι νόμοι αλλάζουν συχνά τόσο μεγαλώνει η γραφειοκρατία, και αυτό οδηγεί σε σύγχυση τους πολίτες με αποτέλεσμα να συνεχίζουν να φοροδιαφεύγουν.

13. Διαρθρωτικές στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας.

14. Φορολογική κουλτούρα.

Η ορθή αντίληψη των πολιτών και των επιχειρηματιών είναι πολύ σημαντική στο ζήτημα της φοροδιαφυγής. Εφόσον αποκτηθεί φορολογική συνείδηση, θα υπάρξουν σημαντικές βελτιώσεις στην ανάπτυξη της χώρας.

³³ Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα, www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

2.3 ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

Όπως και η φοροδιαφυγή έτσι και η φοροαποφυγή (tax avoidance) αποτελεί άλλη μια αποκλίνουσα πράξη από την πρέπουσα φορολογική συμπεριφορά.

Η φοροαποφυγή είναι μία αποφυγή πληρωμής φόρων στο κράτος που μπορεί να γίνει αν κάποιος εκμεταλλευτεί κάποια «παραθυράκια» στο νόμο ώστε να πληρώσει εν τέλει λιγότερο φόρο.

Φοροαποφυγή, χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά εκείνη που εκμεταλλεύεται κενά ή ατέλειες της φορολογικής νομοθεσίας, χωρίς ωστόσο να παραβιάζει άμεσα τις σχετικές διατάξεις και αποσκοπεί στην ολική ή μερική αποφυγή της φορολογικής υποχρέωσης.

Η φοροαποφυγή είναι επί της ουσίας μία συμπεριφορά η οποία αντίκειται στο πνεύμα και όχι στο γράμμα του νόμου.

Μία ενέργεια θεωρείται ως φοροαποφυγή, όταν έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

α) Να διέπεται από το στοιχείο της ανειλικρίνειας, της πλαστότητας ή της εικονικότητας.

β) Να έχει συντελεστεί στο πλαίσιο της εκμετάλλευσης των κενών, των ασαφειών και της κακής διατύπωσης της φορολογικής νομοθεσίας, ή διαφορετικά εκμετάλλευση δυνατοτήτων («παραθύρα»), οι οποίες δεν ήταν στην πρόθεση του νομοθέτη να παρασχεθούν.

γ) Να χαρακτηρίζεται από μυστικότητα ώστε να αποτραπεί η λήψη μέτρων εκ μέρους του νομοθέτη, για την πάταξη της φοροαποφυγής.

Η φορολογική νομοθεσία χαρακτηρίζει την φοροαποφυγή ως παράνομη, γιατί η συντριπτική πλειοψηφία των ενεργειών φοροαποφυγής στερούν σημαντικά έσοδα από το Ελληνικό κράτος. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 38 του Ν. 4174/2013 όπου γίνεται αναφορά στην φοροαποφυγή, δεν προβλέπεται καμίας μορφής ποινή ή άλλη κύρωση, εκτός από το γεγονός ότι η φορολογική διοίκηση δύναται να αγνοεί κάθε τεχνητή διευθέτηση ή σειρά

διευθετήσεων που αποβλέπει σε αποφυγή της φορολόγησης και οδηγεί σε φορολογικό πλεονέκτημα.³⁴

Για να τύχει μικρότερης ή πλήρης απαλλαγής από το φόρο, οι φορολογούμενοι παρουσιάζουν εικονικά ή πλαστά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά δεν αποδίδουν την πραγματική οικονομική εικόνα των φορολογούμενων και έτσι αποφεύγουν το φόρο.

Η αποφυγή του φόρου αναπτύσσεται κυρίως σε χώρες όπου η φορολογική νομοθεσία παρουσιάζει έντονα προβλήματα. Ο νομοθέτης θα πρέπει να είναι σαφής και να μην αφήνει κανένα κενό στο νόμο διότι αποτελούν πολύτιμα εργαλεία στους φορολογούμενους που σκοπεύουν να αποφύγουν τους φόρους.

Τέλος, οι φορολογούμενοι που καταφεύγουν σε μια τέτοια πράξη, κρατούν τις ενέργειες τους μυστικές διότι αν υπάρχει διάχυση της πληροφορίας όλοι θα τείνουν να καταφύγουν στην φοροαποφυγή. Το κενό ή η ασάφεια στην νομοθεσία θα θελήσουν να τα εκμεταλλευτούν πολλοί φορολογούμενοι και με δεδομένη την αύξηση προς μια συγκεκριμένη συμπεριφορά οι φορολογικές αρχές θα λειτουργήσουν διορθωτικά και θα διορθώσουν το σφάλμα. Αυτό θα οδηγήσει στην μείωση του πλεονεκτήματος που κατέχουν οι φορολογούμενοι που στοχεύουν στην αποφυγή πληρωμής του φόρου.³⁵

³⁴ Το ζήτημα της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής, Νασόπουλος Αντώνιος- οικονομολόγος – φοροτεχνικός,(29-07-2016) , Πηγή : <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/24275>

³⁵ Τάτσος, Νίκος, (2012), Θεωρία Των Φόρων Και Φορολογική Πολιτική, Κριτική,Αθήνα

2.4 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το ακριβές μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα δεν είναι γνωστό. Μπορούν να γίνουν μόνο εκτιμήσεις, και έχουν γίνει τέτοιες εκτιμήσεις σε μια σειρά από μελέτες που μετρούν στοιχεία ενδεικτικά του μεγέθους της, αλλά όχι απευθείας την ίδια.

Σύμφωνα με τις έρευνες:

Τα διαφυγόντα έσοδα από τη φοροδιαφυγή των φυσικών προσώπων κυμαίνονται από 1,9% ως 4,7% του ΑΕΠ ετησίως.

Από τη φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ εκτιμάται ότι χάνεται το 3,5% του ΑΕΠ.

Απώλειες από το λαθρεμπόριο ποτών, τσιγάρων και καυσίμων αντιστοιχεί σε περίπου 0,5% του ΑΕΠ.

Για τα νομικά πρόσωπα, τα διαφυγόντα κέρδη για τη χώρα από τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή των επιχειρήσεων υπολογίζονται γύρω στο 0,15% του ΑΕΠ.

Κατά συνέπεια, το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα μπορεί να προσδιοριστεί σε ένα ποσοστό από 6% ως 9% του ΑΕΠ, δηλαδή ανάμεσα σε €11 και €16 δισ. το χρόνο.

Υπάρχει μια αλήθεια που ισχύει σε όλες τις χώρες του κόσμου: Οι αυτοαπασχολούμενοι και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις φοροδιαφεύγουν. Από τις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι τη Γερμανία, και από την Ιταλία μέχρι τη Βουλγαρία, παντού οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και πολλοί ελεύθεροι επαγγελματίες κατά κανόνα δηλώνουν στις Αρχές μικρότερο ποσοστό του εισοδήματός τους από ότι οι μισθωτοί ή οι μεγάλες επιχειρήσεις, επειδή η πιθανότητα εντοπισμού τους είναι πολύ χαμηλή, και το κίνητρο να κόψουν αποδείξεις και να δηλώσουν τα εισοδήματά τους μικρότερο.

Αυτό το φαινόμενο έχει μικρότερες συνέπειες στα φορολογικά έσοδα των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών για έναν απλό λόγο: Επειδή οι πολύ μικρές επιχειρήσεις σε αυτές τις οικονομίες είναι λίγες, και οι αυτοαπασχολούμενοι αποτελούν μικρό ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Αυτό είναι ένα πολύ κρίσιμο χαρακτηριστικό του ελληνικού φορολογικού προβλήματος: Στην Ελλάδα το ποσοστό της αυτοαπασχόλησης είναι διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (34%). Σύμφωνα με μελέτες, το ποσοστό των μη-δηλωθέντων εισοδημάτων των αυτοαπασχολούμενων κυμαίνεται στο 57-58,6%, ενώ για τους μισθωτούς το αντίστοιχο ποσοστό είναι 0,5-1%. Οι απασχολούμενοι σε πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-9 ατόμων) στην Ελλάδα είναι διπλάσιοι από ότι ισχύει στην Ε.Ε. -ένα ιλιγγιώδες 59%. Το δε ποσοστό των

εργαζομένων σε μεγάλες επιχειρήσεις (με πάνω από 250 υπαλλήλους) είναι μόλις 13% για την Ελλάδα, έναντι 33% της Ε.Ε. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν πιο εύκολα να απασχολούν αδήλωτους εργαζόμενους, αποφεύγοντας την καταβολή φορολογικών και ασφαλιστικών εισφορών, ενώ κόβουν σπανιότερα αποδείξεις και αποδίδουν λιγότερο ΦΠΑ.

Στην Ελλάδα, κατά κανόνα, οι πολίτες που έχουν υψηλά εισοδήματα πληρώνουν και την πλειοψηφία των φόρων στη χώρα. Ταυτόχρονα, όμως, πολίτες με πολύ υψηλά εισοδήματα (ένα πολύ πολύ μικρό υποσύνολο των 400.000 που δηλώνουν εισόδημα άνω των 42.000 ευρώ το χρόνο), έχουν στη διάθεσή τους μια σειρά από εργαλεία φοροαποφυγής, όπως την ίδρυση offshore εταιρειών, shell corporations, trusts και άλλων νομικών οντοτήτων. Σύμφωνα με μελέτες, το 8% της περιουσίας φορολογούμενων παγκοσμίως βρίσκεται σε φορολογικούς παραδείσους. Στη χώρα μας τα συχνότερα εργαλεία που έχουν χρησιμοποιηθεί γι' αυτό το σκοπό είναι η μεταβίβαση ακινήτων σε εξωχώριες εταιρείες (ένα φαινόμενο που εν μέρει αντιμετωπίζεται με έναν ειδικό φόρο που επιβάλλεται σε τέτοια ακίνητα) και με την αλλαγή φορολογικής κατοικίας, ενίοτε και με τεχνητά μέσα.

Τα νομικά πρόσωπα φοροδιαφεύγουν με μια σειρά από μεθόδους. Η πιο συνήθης είναι η έκδοση ή λήψη εικονικών τιμολογίων, μια πρακτική συνήθης κυρίως σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που στοχεύει ταυτόχρονα στη μείωση του φόρου εισοδήματος και του ΦΠΑ, και την εμφάνιση εικονικών ζημιών. Υπάρχει και μια σειρά άλλων τρόπων αποφυγής της απόδοσης του ΦΠΑ και της μείωσης των κερδών που εμφανίζει η επιχείρηση, εμφανίζοντας εικονικές δαπάνες.³⁶

³⁶ Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα, www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

2.5 ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το φαινόμενο της παραοικονομίας έχει απασχολήσει ιδιαίτερος τους ερευνητές. Το βασικό σημείο έρευνας είναι η μέτρηση της παραοικονομίας αλλά και τα αποτελέσματα που έχουν στην αγορά. Ωστόσο αυτό δεν αποτελεί μια εύκολη διαδικασία. Η δυσκολία αυτή αυξάνεται από το γεγονός του ότι είναι δύσκολος ο καθορισμός της έννοιας της παραοικονομίας.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με Έλληνες οικονομολόγους:

- «Η παραοικονομία είναι το άθροισμα των αποκρυπτόμενων εισοδημάτων των συντελεστών παραγωγής που δεν περιλαμβάνονται στους εθνικούς λογαριασμούς».³⁷
- Ως παραοικονομία θεωρείται «το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας, το οποίο θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν, αφού δημιουργεί προστιθέμενη αξία, βάση της εθνικολογιστικής πρακτικής, πλην όμως για διάφορους λόγους δεν καθίσταται δυνατό να καταγραφεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετρήσεως».³⁸

Μια δραστηριότητα που θεωρείται παραοικονομική πρέπει:

- Να δημιουργεί προστιθέμενη αξία .

Η δημιουργία όμως προστιθέμενης αξίας είναι αναγκαία αλλά όχι και ικανή συνθήκη. Υπάρχουν δραστηριότητες που δημιουργούν προστιθέμενη αξία αλλά δεν καταγράφονται από τους Εθνικούς Λογαριασμούς και δεν θεωρούνται ότι είναι παραοικονομία, όπως π.χ. οι δραστηριότητες της νοικοκυράς.

- Να μην καταγράφεται , είτε λόγω ανεπάρκειας των υπηρεσιών των εθνικών λογαριασμών είτε λόγω απόκρυψης των δραστηριοτήτων από τις οικονομικές μονάδες.

Η παραοικονομία αναφέρεται κυρίως: στις αμοιβές από ιδιαίτερα μαθήματα, στα αδήλωτα εισοδήματα από διάφορες νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες, στις αμοιβές

³⁷ Βαβούρα, Ι., Κούτρη, Α., (1991), Παραοικονομία: Η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και το Εξωτερικό, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

³⁸ Παυλόπουλος Παναγιώτης , (2002) , Η παραοικονομία στην Ελλάδα: Επανεξέταση , Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π), Αριθμός μελέτης:15 , Πηγή:
<http://www.grhotels.gr/GR/xee/ITEP/DocLib2/Forms/itemview.aspx?ID=58>

σε είδος, στις αμοιβές από μη κύρια απασχόληση / αυτοαπασχόληση / λαθρεργασία και στα εισοδήματα από παράνομες δραστηριότητες.

Είναι φανερό ότι οι εθνικολογιστικές υπηρεσίες αντικειμενικά αδυνατούν να καταγράψουν άμεσα αυτές τις δραστηριότητες και το παραγόμενο απ' αυτές προϊόν.

Βασικές πηγές προσέγγισης των μεγεθών της παραοικονομίας είναι τα εθνικολογιστικά στοιχεία και οι δειγματοληπτικές έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών. Η λογική αυτή βασίζεται στη κλασική λειτουργία του εισοδηματικού κυκλώματος της οικονομίας, σύμφωνα με το οποίο οι δαπάνες των νοικοκυριών ταυτίζονται με το ακαθάριστο εισόδημα των επιχειρήσεων και του κράτους.

Η μη ταύτιση συνεπώς του ύψους της κατανάλωσης των νοικοκυριών (ιδιωτικής κατανάλωσης) με εκείνη των εθνικών λογαριασμών, οδηγεί στον προσδιορισμό του όγκου της παραοικονομίας και στη διαπίστωση ότι το εθνικό προϊόν είναι υποεκτιμημένο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. 1 : Παραοικονομία και φοροδιαφυγή³⁹

Φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία	Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή	Παραοικονομία χωρίς φοροδιαφυγή
<p>Οικονομική δραστηριότητα , της οποίας η προστιθέμενη αξία καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς , αλλά τα αντίστοιχα εισοδήματα δεν δηλώνονται και οι έμμεσοι φόροι δεν αποδίδονται στις φορολογικές αρχές π.χ. οικοδομική δραστηριότητα , αγροτική παραγωγή.</p>	<p>Οικονομική δραστηριότητα που δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς , ενώ τα αντίστοιχα εισοδήματα δεν δηλώνονται και οι αντίστοιχοι έμμεσοι φόροι δεν αποδίδονται στις φορολογικές αρχές.</p>	<p>Αφορά την οικονομική δραστηριότητα που δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς και ως εκ τούτου δεν αποτελεί μέρος της επίσημης οικονομίας , ενώ τα εισοδήματα από τις δραστηριότητες αυτές δηλώνονται και οι έμμεσοι φόροι αποδίδονται στις φορολογικές αρχές . Αφορά δραστηριότητες σχετικά νέες για τις οποίες δεν έχει διαμορφωθεί ακόμη το πλαίσιο για την κατηγορία τους.</p>
<p>Φοροδιαφυγή που δεν συνδέεται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα π. χ. φοροδιαφυγή στις μεταβιβαστικές πληρωμές , φορολογία κληρονομιών , δωρεών , και γονικών παροχών και στα τέλη κυκλοφορίας.</p>		<p>(σε πολλές χώρες οι Εθνικοί Λογαριασμοί δεν διαμορφώνονται σύμφωνα με τις φορολογικές επιστροφές)</p>

³⁹ διαNEOσις , Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα :Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της , Ιούνιος 2016 , Πηγή : https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/06/tex_evasion_version_230616_1.pdf

2.5.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το μέγεθος της παραοικονομίας προσδιορίζεται από την επιθυμία των υποκείμενων σε φόρο να διαφύγουν από την καταβολή αυτού. Οι βασικοί παράγοντες για την ύπαρξη και την αύξηση της παραοικονομίας είναι το επίπεδο της φορολογίας και οι θεσμικοί περιορισμοί. Τόσο οι φόροι όσο και οι περιορισμοί αποτελούν σημαντικά εργαλεία εκ μέρους του κράτους ώστε να πραγματοποιήσει όλους τους κοινωνικοοικονομικούς στόχους που έχει θέσει. Δεδομένου ότι οι οικονομικές μονάδες είναι ορθολογικές για να οδηγηθούν στην παραοικονομία θα πρέπει να ικανοποιούνται οι βασικές υποθέσεις. Αρχικά θα πρέπει να υπάρχουν σημαντικά κίνητρα. Ένα από τα βασικά κίνητρα που αντιμετωπίζουν οι οικονομικές μονάδες που δραστηριοποιούνται έξω από την επίσημη οικονομία, είναι τα οφέλη που αποκομίζουν να είναι μεγαλύτερα από το πιθανό κόστος που θα προκύψει σε περίπτωση ελέγχου.

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν την παραοικονομία είναι: ⁴⁰

1) Το επίπεδο φορολόγησης

Η εφαρμογή υψηλού επιπέδου φορολόγησης δίνει ένα σημαντικό κίνητρο στις υποκείμενες στο φόρο οικονομικές μονάδες να καταφύγουν στην παραοικονομία. Η υψηλή φορολόγηση τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους φόρους οδηγεί στην παραοικονομία, μέσω απόκρυψης τμήματος της οικονομικής δραστηριότητας τους.

2) Θεσμικοί περιορισμοί και έλεγχοι

Οι περιορισμοί που λαμβάνει το κράτος ακόμη και με μηδενικό επίπεδο φορολόγησης είναι ικανοί να ωθήσουν τις οικονομικές μονάδες να δραστηριοποιούνται έξω από την επίσημη οικονομία. Οι περιορισμοί συνήθως οφείλονται για λόγους κοινωνικοοικονομικούς καθώς και λόγω της μη νομιμότητας ορισμένων δραστηριοτήτων. Αυτοί οι περιορισμοί αυξάνουν το κόστος εργασίας και συνεπώς υπάρχει η τάση για αύξηση της παραοικονομίας. Ο συνδυασμός υψηλού ποσοστού φορολόγησης καθώς και οι πολλοί περιορισμοί εκ μέρους του κράτους ωθούν τις οικονομικές μονάδες στην παραοικονομία.

⁴⁰ Παυλόπουλος Παναγιώτης, (2002), Η παραοικονομία στην Ελλάδα: Επανεξέταση, Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π), Αριθμός μελέτης: 15,

Πηγή: <http://www.grhotels.gr/GR/xee/ITEP/DocLib2/Forms/itemview.aspx?ID=58>

3) Επίπεδο ανεργίας

Το επίπεδο της ανεργίας αποτελεί ένα σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα για την αύξηση της παραοικονομίας. Κατά την αναζήτηση της εργασίας σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το επίπεδο της ανεργίας. Σε υψηλά επίπεδα ανεργίας υπάρχει το κίνητρο για εργασία σε συνθήκες παραοικονομίας, με σκοπό την απόκτηση εισοδήματος. Το κίνητρο αυτό αυξάνεται περισσότερο από τη στιγμή που το άτομο λαμβάνει κάποιο επίδομα.

Παρόλο που τα επιδόματα αποτελούν μέρος των δημόσιων δαπανών και χρηματοδοτούνται από τους φόρους που λαμβάνει το κράτος, ωστόσο τα άτομα προτιμούν να παρεκκλίνουν από την σωστή φορολογική συμπεριφορά. Η ακαμψία των μισθών αυξάνει το κόστος για την επιχείρηση και αναζητά τρόπους μείωσης του κόστους αυτού, ενώ αυτοί που αναζητούν εργασία εντείνουν τις προσπάθειες τους .

Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται οι εξελίξεις στο μέγεθος της ανεργίας στη χώρα μας από το 2010 έως το 2015 καθώς και στοιχεία για την ανεργία στις χώρες της Ευρώπης το 2016.

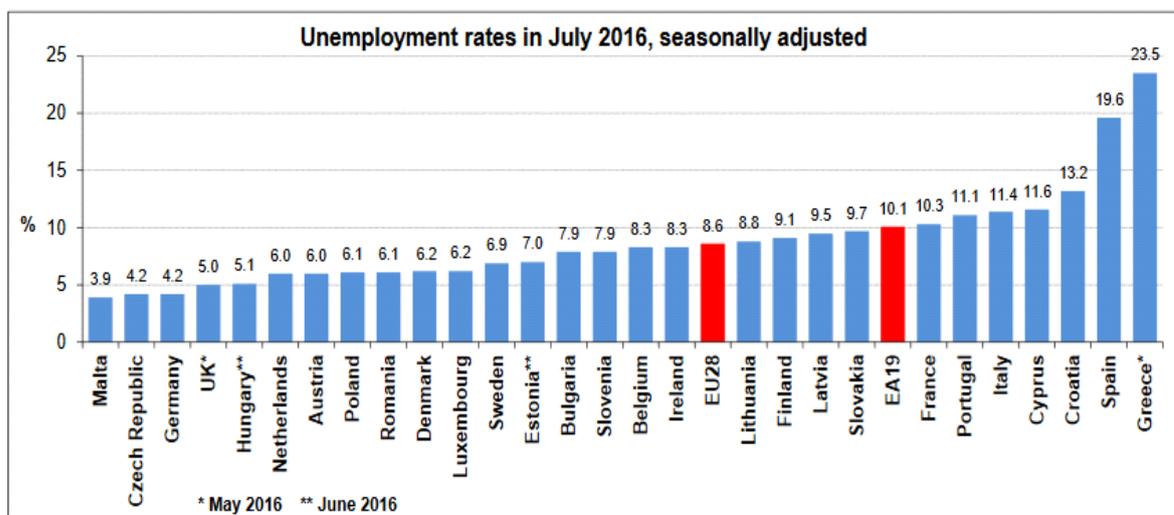
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 1 : Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα⁴¹

⁴¹ Εφημερίδα «Καθημερινή», Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/849015/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/elstat-sto-246--to-pososto-anergias--ton-noemvrio-toy-2015>

Σύμφωνα με τη Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία το ποσοστό ανεργίας για το 2016 ανήλθε σε 23,5% , ενώ το δεύτερο τρίμηνο του 2017 σε 21,2%.⁴²

ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 2 : Ποσοστό ανεργίας στην Ευρώπη⁴³

4) Μέγεθος παρεχόμενης κοινωνικής ασφάλισης

Ένας ακόμη παράγοντας που επηρεάζει την παραοικονομία είναι το ύψος των εισφορών που καλούνται να καταβάλλουν τόσο οι εργαζόμενοι όσο και οι εργοδότες. Όσο αυξάνεται το επίπεδο των εισφορών τόσο αυξάνεται το κίνητρο για παραοικονομία και από τις δύο πλευρές. Εκτός από τις εισφορές σημαντικό ρόλο παίζουν και οι κοινωνικές παροχές που προσφέρει στους πολίτες το κράτος. Οι παροχές αυτές συμπεριλαμβάνονται στις δημόσιες δαπάνες και χρηματοδοτούνται από τους φόρους που λαμβάνει το κράτος. Τα άτομα για να λάβουν μεγαλύτερο μερίδιο στις κοινωνικές παροχές θα πρέπει να εμφανίζονται σε χαμηλά στρώματα εισοδημάτων. Για το λόγο αυτό προτιμά να εργάζεται

⁴² Ελληνική Στατιστική Αρχή , Η Ελληνική Οικονομία , 13 Οκτωβρίου 2017 , Πηγή : http://www.statistics.gr/documents/20181/2810654/greek_economy_13_10_2017.pdf/66e246d0-28be-4b85-8584-0ccd1d07e20b?version=1.0

⁴³ Eurostat: Σταθερή πρωτιά της Ελλάδας στην ανεργία , Πηγή : <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30788>

σε καθεστώς παραοικονομίας. Ένα σημαντικό μέγεθος για την παραοικονομία που αφορά την κοινωνική ασφάλιση είναι το επίπεδο των συντάξεων. Οι πρόωρες και υψηλές συντάξεις που δίνονται χωρίς να υπάρχουν οι σωστές χρηματοοικονομικές εισφορές ωθούν το υπόλοιπο εργατικό δυναμικό να εργάζεται σε καθεστώς παραοικονομίας . Με τη δεδομένη κατάσταση θα κληθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα όταν θα συμπληρώσουν τα απαραίτητα εχέγγυα για την θέσπιση της αντίστοιχης σύνταξης.

5) Επίπεδο ανάπτυξης

Το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας αποτελεί παράγοντα για την ανάπτυξη της παραοικονομίας. Χώρες που δεν έχουν υψηλό επίπεδο ανάπτυξης έχουν υψηλό δείκτη παραοικονομίας. Τα άτομα που λαμβάνουν μικρό κατά κεφαλήν εισόδημα αναζητούν τρόπους να αποκτήσουν ένα βασικό ή ακόμη και ένα συμπληρωματικό εισόδημα. Για το λόγο αυτό είναι διατεθειμένοι να απασχοληθούν σε καθεστώς παραοικονομίας . Επίσης ο χαμηλός βαθμός οικονομικής ανάπτυξης οδηγεί σε μειωμένες θέσεις απασχόλησης και συνεπώς αυξάνει το επίπεδο της ανεργίας, με τις συνέπειες που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Επίσης οι χώρες που βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, εμφανίζουν χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα. Λόγω της φύσης του τομέα των υπηρεσιών και του τουρισμού, οι ελεγκτικές αρχές δεν έχουν την δυνατότητα να διαθέτουν αποτελεσματικά μέτρα έναντι της παραοικονομίας και συνεπώς υπάρχει έντονη ανάπτυξη της παραοικονομίας. Τέλος ένα κράτος το οποίο έχει χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης εμφανίζει υψηλή γραφειοκρατία. Για την αποφυγή της γραφειοκρατίας, οι φορολογούμενοι είναι πρόθυμοι να καταβάλουν ποσά που δεν απαιτούνται (δωροδοκία) ώστε να τύχουν καλύτερης αντιμετώπισης.

6) Η κρατική παρεμβατικότητα

Το κράτος παρεμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις ώστε να ικανοποιήσει τους στόχους που έχει θέσει. Άλλη μια παρεμβατικότητα έχει να κάνει με το περιορισμό του φαινομένου της παραοικονομίας. Η παρεμβατικότητα όμως αυτή περιορίζεται σε πολλές περιπτώσεις διότι έχουν ως σκοπό να βελτιώσουν την θέση ορισμένων κοινωνικών ομάδων που δεν

είναι δυνατόν να βελτιώσουν οι επίσημοι φορείς. Οι απαραίτητοι έλεγχοι μειώνονται και συνεπώς οι δημόσιοι φορείς ανέχονται τα φαινόμενα της παραοικονομίας.

2.6 ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Οι παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας ταξινομούνται σε τρεις βασικές ομάδες : (α) πράξεις φοροδιαφυγής, δηλαδή παραπλανητικές ή ανακριβείς πράξεις ή παραλείψεις σε σχέση με τις φορολογικές οφειλές με σκοπό την μη πληρωμή του νόμιμου φόρου, (β) πράξεις φοροαποφυγής, δηλαδή πρακτικές επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού για την τεχνητή απομείωση των φορολογικών οφειλών, και (γ) υπερημερία του φορολογουμένου, δηλαδή καθυστέρηση της πληρωμής ληξιπρόθεσμων φορολογικών οφειλών.⁴⁴

2.6.1. ΝΟΜΟΙ 4174 / 2013 ΚΑΙ 4337 / 2015 ^{45 46}

Ο Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ) καθορίζει τη διαδικασία προσδιορισμού και εισπραξης των εσόδων του Δημοσίου (Φόρο Εισοδήματος, Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) , Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) , Φόρο Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών, Προϊκών και Κερδών από Τυχερά Παίγνια , Φόρους, τέλη, εισφορές ή χρηματικές κυρώσεις που αναφέρονται στο Παράρτημα του Κώδικα και κάθε άλλο φόρο, τέλος, εισφορά ή χρηματική κύρωση για τη βεβαίωση ή εισπραξη , Χρηματικές κυρώσεις και τόκους) καθώς και τις διοικητικές κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση με την κείμενη νομοθεσία, η οποία ρυθμίζει τα έσοδα αυτά.

Εφόσον η Φορολογική Διοίκηση διαπιστώνει μη απόδοση, ανακριβή απόδοση, συμψηφισμό, έκπτωση ή διακράτηση Φ. Π. Α., φόρου ασφαλιστρών, παρακρατούμενων, επιρριπτόμενων φόρων, τελών και εισφορών με σκοπό τη μη πληρωμή συνολικά στο Δημόσιο ποσού πάνω από εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ, καθώς και εισπραξη

⁴⁴ Η Φοροδιαφυγή στην Ελληνική Νομοθεσία , Πηγή : <http://lawandtech.eu/2017/08/11/tax-evasion-greece/>

⁴⁵ Ν.4174/2013 , Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις , Φ.Ε.Κ. 170/26-07-2013, Τεύχος Α , Μέρος Α' Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας , Πηγή : <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/529>

⁴⁶ Ν.4337/2015 Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων , ΦΕΚ 129/17-10-2015 , Τεύχος Α, Πηγή: <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/715>

επιστροφής των παραπάνω φόρων κατόπιν παραπλάνησης της Φορολογικής Διοίκησης με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων, μπορεί, βάσει ειδικής έκθεσης ελέγχου, να επιβάλλει σε βάρος του υπόχρεου παραβάτη προληπτικά ή διασφαλιστικά του δημοσίου συμφέροντος μέτρα άμεσου και επείγοντος χαρακτήρα. Ειδικότερα η Φορολογική Διοίκηση μπορεί να μην παραλαμβάνει και να μην χορηγεί έγγραφα που απαιτούνται για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων. Στην περίπτωση αυτή δεσμεύεται το πενήντα τοις εκατό (50%) των καταθέσεων, των πάσης φύσεως λογαριασμών και παρακαταθηκών και του περιεχομένου των θυρίδων του υπόχρεου παραβάτη. Το μη χρηματικό περιεχόμενο θυρίδων και οι μη χρηματικές παρακαταθήκες, δεσμεύονται στο σύνολό τους.

Λόγω της πληθώρας των νόμων , των τροποποιήσεων αυτών, των προεδρικών διαταγμάτων και των εγκυκλίων που εκδίδονται συνεχώς από τις αρχές σχετικά με τη φορολογία και τις φορολογικές παραβάσεις ,καθίσταται αδύνατον να γίνει εκτενέστερη αναφορά. Πρέπει ωστόσο να τονιστεί πως οι παρά την εισαγωγή του θεσμού της διοικητικής επίλυσης των διαφορών, οι φορολογικές υποθέσεις καταλήγουν σε μεγάλο βαθμό στα δικαστήρια και επιλύονται με σοβαρή καθυστέρηση.

2.7 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ

2.7.1 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

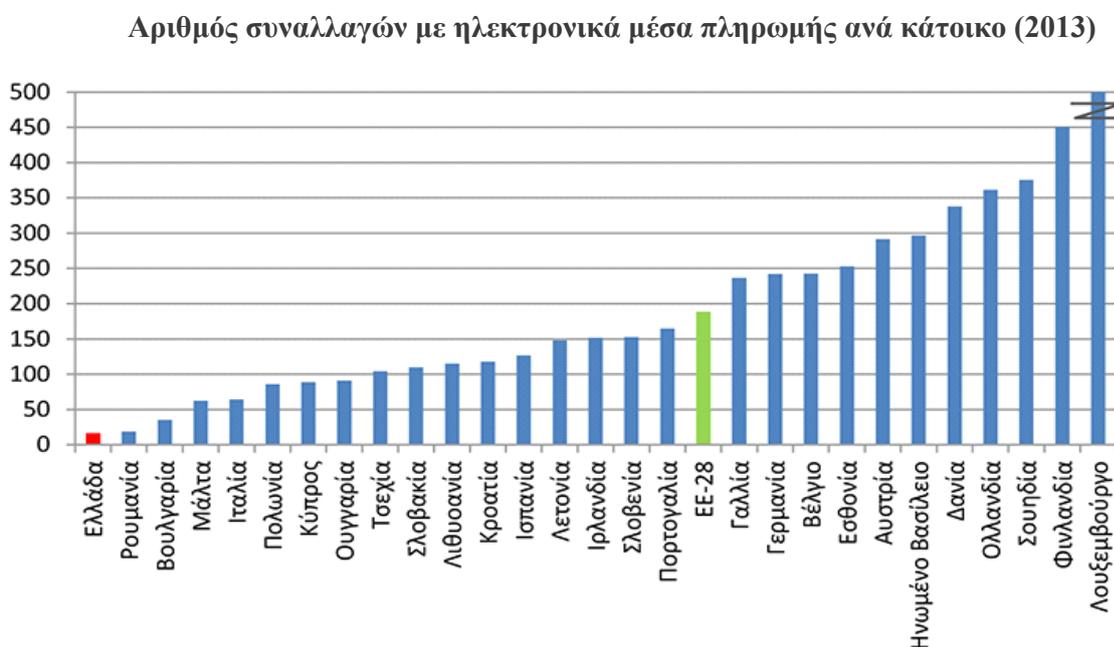
Ένα παράθυρο ευκαιρίας στην Ελλάδα, ώστε να περιορίσει την φοροδιαφυγή και παραοικονομία, ενισχύοντας παράλληλα τα φορολογικά έσοδα, ανοίγει η αυξημένη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής επιτρέπουν στον κάτοχό τους να πραγματοποιεί μεταφορές χρηματικών ποσών με πρόσβαση εξ αποστάσεως στον τραπεζικό του λογαριασμό ή διαβιβάζοντας ηλεκτρονικές μονάδες αξίας που αποθηκεύονται σε κάρτα ή μνήμη ηλεκτρονικού υπολογιστή. Περιλαμβάνουν πιστωτικές κάρτες, χρεωστικές κάρτες, κάρτες μεταγενέστερης χρέωσης, ηλεκτρονικό χρήμα που αποθηκεύεται σε κάρτες ή άλλα μέσα, άμεσες χρεώσεις και μεταφορές πιστώσεων μέσω ηλεκτρονικής τραπεζικής.

Η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής συνεπάγεται ότι η συναλλαγή καταγράφεται στα τραπεζικά πληροφοριακά συστήματα, διευκολύνοντας το φορολογικό έλεγχο των συναλλαγών και των εισοδημάτων. Έτσι, η ευρεία χρήση αυτών των μέσων συμβάλλει ουσιαστικά στην κάμψη της παραοικονομίας, στην ενίσχυση των φορολογικών εσόδων και τελικά στην ουσιαστική και βιώσιμη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Τη στιγμή που, σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών όχι μόνο συμβάλλει στην πάταξη της φοροδιαφυγής, αλλά οδηγεί τελικά σε υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, η Ελλάδα υστερεί και σε αυτόν τον τομέα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε.

Όπως αναφέρει το IOBE⁴⁷, σε σημείωμά του, που βασίζεται σε εν εξελίξει μελέτη, παρά την αύξηση, που έχει σημειωθεί από το 2001, η Ελλάδα εξακολουθεί να καταλαμβάνει πολύ χαμηλές θέσεις στις σχετικές κατατάξεις. Για την ακρίβεια, με βάση την αξία συναλλαγών με ηλεκτρονικά μέσα ανά κάτοικο το 2013, η Ελλάδα βρισκόταν υψηλότερα μόνο από την Κροατία και τη Βουλγαρία, ενώ σε όρους αριθμού συναλλαγών ανά κάτοικο κατείχε την τελευταία θέση στην κατάταξη.

⁴⁷ Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και η φοροδιαφυγή, Σεπτέμβριος 2015, Πηγή: http://iobe.gr/docs/po/REM_03092015_REP_GR.pdf

ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 3 : Αριθμός συναλλαγών με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής ανά κάτοικο (2013)⁴⁸

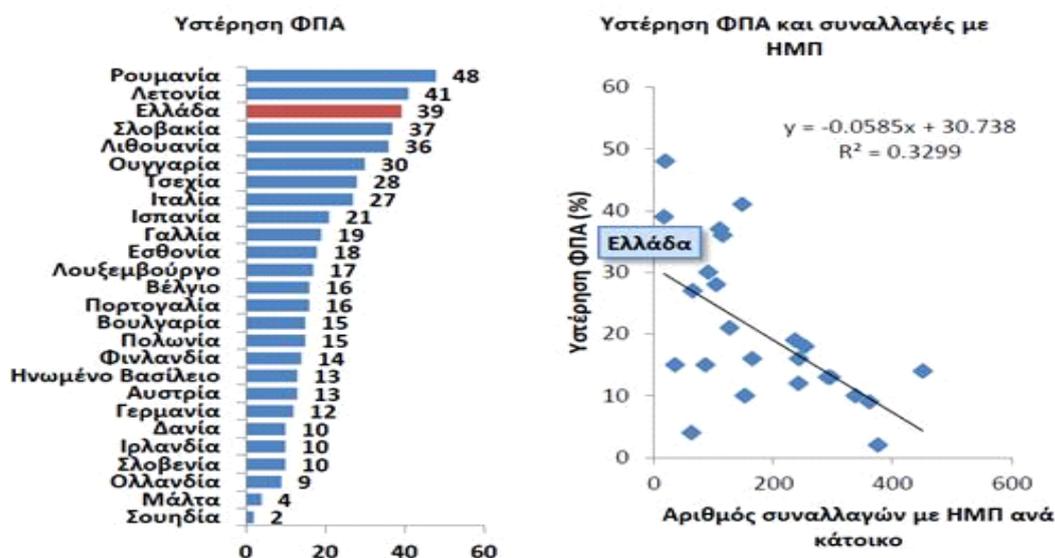
Τη σημασία της ηλεκτρονικής οδού των πληρωμών υπογραμμίζουν στοιχεία, τα οποία επικαλείται το IOBE, σύμφωνα με τα οποία, η αυξημένη χρήση καρτών πληρωμής έχει οδηγήσει σε υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του πραγματικού παγκόσμιου ΑΕΠ την περίοδο 2003-2008 κατά περίπου 0,2 ποσοστιαίες μονάδες ετησίως.

Χώρες με χαμηλό αριθμό ηλεκτρονικών συναλλαγών ανά κάτοικο τείνουν να έχουν και υψηλότερο συντελεστή υστέρησης εσόδων από ΦΠΑ.

⁴⁸ Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και η ενίσχυση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα, Οκτώβριος 2015, Πηγή : http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_21102015_REP.pdf

ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 4 : Υστέρηση είσπραξης εσόδων ΦΠΑ και συναλλαγές με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής (ΗΜΠ)⁴⁹

Διάγραμμα 2: Υστέρηση είσπραξης εσόδων ΦΠΑ και συναλλαγές ΗΜΠ ανά κάτοικο

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΚΤ, Επεξεργασία IOBE

Αποδεικνύεται ότι η υστέρηση στην είσπραξη ΦΠΑ συσχετίζεται αρνητικά με τη χρήση ΗΜΠ. Από το σχήμα που βρίσκεται δεξιά στο Διάγραμμα 1.6, το οποίο δείχνει τη σχέση μεταξύ της υστέρησης των εσόδων από ΦΠΑ (κάθετος άξονας) και τη διείσδυση των ΗΜΠ (οριζόντιος άξονας) στις χώρες της ΕΕ, φαίνεται καθαρά ότι χώρες με χαμηλό αριθμό συναλλαγών με ΗΜΠ ανά κάτοικο τείνουν να έχουν και υψηλότερο συντελεστή υστέρησης εσόδων από ΦΠΑ (συντελεστής συσχέτισης $\rho = -0,57$)

Σύμφωνα με το IOBE, η χαμηλή διείσδυση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών “αδυνατίζει” την προσπάθεια της χώρας να ενισχύσει τα φορολογικά έσοδα, μέσω του περιορισμού της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, να εξορθολογήσει τα δημόσια οικονομικά και να επιστρέψει, τελικά, σε αναπτυξιακή πορεία.

Οι κύριοι λόγοι, για τους οποίους παρατηρείται η υστέρηση στη χρήση των ηλεκτρονικών πληρωμών στην Ελλάδα, σχετίζονται με τη δυσπιστία των καταναλωτών για την ασφάλεια των συναλλαγών και των συστημάτων. Άλλη αιτία αποτελεί η

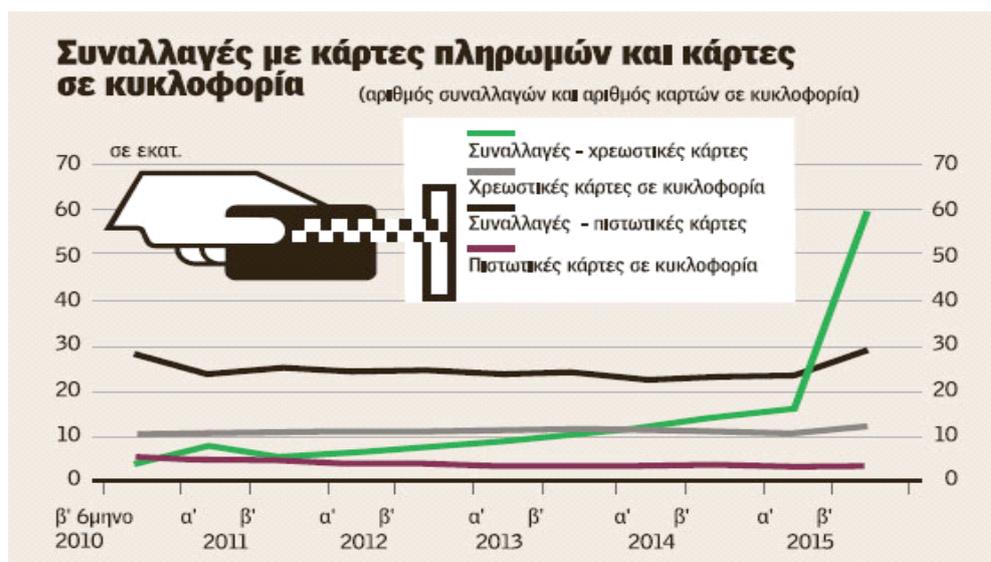
⁴⁹ Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και η φοροδιαφυγή, Σεπτέμβριος 2015, Πηγή: http://iobe.gr/docs/po/REM_03092015_REP_GR.pdf

κατακερματισμένη δομή του λιανικού εμπορίου και της επιχειρηματικότητας εν γένει, αλλά και η σχετικά χαμηλή διείσδυση ευρωζωνικών συνδέσεων υψηλής ταχύτητας.

Επιπλέον ο σημαντικός αριθμός αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα και το υψηλό μερίδιο πολύ μικρών επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο συνδέονται ως ένα βαθμό, με τη χαμηλότερη χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, δεδομένου ότι στις κατηγορίες αυτών των επαγγελματιών και επιχειρήσεων εντοπίζεται μεγαλύτερο μερίδιο μη καταγεγραμμένων συναλλαγών και υψηλότερη φοροδιαφυγή.⁵⁰

Παρ όλα αυτά , όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα , το 2015 , μετά την επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών (capital controls) , οι πολίτες άρχισαν να χρησιμοποιούν πολλαπλάσια τις κάρτες τους στις καθημερινές συναλλαγές.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2. 5 : Συναλλαγές με κάρτες πληρωμών και κάρτες σε κυκλοφορία 2010-2015

Η επιβολή των περιορισμών στο τραπεζικό σύστημα τον Ιούνιο του 2015, όπως σημειώνει η Τράπεζα της Ελλάδος, αποτέλεσε το έναυσμα για σημαντική επιτάχυνση της μεταβολής των συνηθειών πληρωμών, όσον αφορά τα ηλεκτρονικά μέσα και συνέβαλε σε μερική εξομάλυνση της καταναλωτικής δαπάνης παρά τον περιορισμό των διαθέσιμων μετρητών για πολλά νοικοκυριά. Εφόσον, η αύξηση της διάδοσης ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών αποδειχθεί διατηρήσιμη μεσοπρόθεσμα, αναμένεται να αποφέρει σημαντικά

⁵⁰ Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών(ΙΟΒΕ), Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής και η ενίσχυση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα , Οκτώβριος 2015, Πηγή : http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_21102015_REP.pdf

οφέλη , όπως η μείωση του κόστους των συναλλαγών, η αποτελεσματικότερη κατανομή των παραγωγικών πόρων στην οικονομία και το τραπεζικό σύστημα και η ενίσχυση των φορολογικών εσόδων.⁵¹

Πλέον , στην Ελλάδα , γίνονται προσπάθειες από την πλευρά του κράτους ώστε να δοθούν κίνητρα για την χρήση ηλεκτρονικών μέσων.

Σύμφωνα με τον νόμο 4446/2016 που ψηφίστηκε, παρέχονται φοροαπαλλαγές με την χρήση ηλεκτρονικών καρτών. Στο άρθρο 68 του παραπάνω νόμου αναφέρεται ότι προκειμένου να διατηρηθεί η μείωση φόρου που ορίζεται στο άρθρο 16 του ν. 4172/2013 , ο φορολογούμενος απαιτείται να πραγματοποιήσει δαπάνες απόκτησης αγαθών και λήψης υπηρεσιών στην ημεδαπή ή σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ε.Ο.Χ., οι οποίες να έχουν εξοφληθεί με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, όπως, ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, κάρτες και μέσα πληρωμής με κάρτες, χρήση ηλεκτρονικού πορτοφολιού κ.λπ., το ελάχιστο ποσό των οποίων προσδιορίζεται ως ποσοστό του φορολογητέου εισοδήματος του, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. 2 : Ποσοστό ελάχιστης δαπάνης με ηλεκτρονική συναλλαγή και μέσα πληρωμής με κάρτα⁵²

Εισόδημα (σε ευρώ)	Ποσοστό ελάχιστης δαπάνης με ηλεκτρονική συναλλαγή και μέσα πληρωμής με κάρτα (Προοδευτική εφαρμογή)
1-10.000	10%
10.000,01-30.000	15%
30.000,01 και άνω	20% και μέχρι 30.000 ευρώ

Αν δεν καλύπτεται το ελάχιστο απαιτούμενο ποσό της παραπάνω κλίμακας, τότε ο φόρος προσ αυξάνεται κατά το ποσό που προκύπτει από τη θετική διαφορά μεταξύ του απαιτούμενου και του δηλωθέντος ποσού, πολλαπλασιαζόμενης με συντελεστή είκοσι δύο τοις εκατό (22%).

⁵¹ Εφημερίδα «Ημερησία» , Εκρηκτική αύξηση στις ηλεκτρονικές συναλλαγές , Δημοσίευση : 16/6/16 , Πηγή : <http://www.imerisia.gr>

⁵² Ν. 4446/2016 Πτωχευτικός Κώδικας, Διοικητική Δικαιοσύνη, Τέλη-Παράβολα, Οικειοθελής αποκάλυψη φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών, Ηλεκτρονικές συναλλαγές, Τροποποιήσεις του ν. 4270/2014 και λοιπές διατάξεις , Φ.Ε.Κ 240/22.12.2016 , τεύχος Α' , Πηγή: <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/795>

Αξίζει να σημειωθεί ότι στον ίδιο νόμο προβλέπονται και οι διαδικασίες για την οικειοθελή αποκάλυψη των αδήλων εισοδημάτων, θεσπίζοντας πρόσθετο ποσό φόρου που κυμαίνεται ανάλογα με την περίπτωση, με αντάλλαγμα την απαλλαγή από άλλα πρόστιμα, και διοικητικές και ποινικές κυρώσεις.

Πιο συγκεκριμένα, το νομοσχέδιο προβλέπει ότι όσοι επιθυμούν θα μπορούν να υποβάλλουν τροποποιητικές ή αρχικές δηλώσεις στην εφορία έως την 31.5.2017 για εισοδήματα που δεν είχαν δηλώσει στο παρελθόν. Για τα εισοδήματα αυτά θα προβλέπετε πρόσθετος φόρος 8% αν η δήλωση υποβληθεί έως 31.3.2017 και 10% αν η δήλωση υποβληθεί μετά την ημερομηνία αυτή και έως 31.5.2017.

Ο πρόσθετος αυτός φόρος θα προσαυξάνεται κατά 25% για δηλώσεις που θα αφορούν εισοδήματα έως το 2001, 23% για εισοδήματα ως το 2002, 22% για εισοδήματα που δεν είχαν δηλωθεί ως το 2003, 16% για εισοδήματα αδήλωτα ως το 2004, 15% έως το 2005, 12% ως το 2006, 10% ως το 2007, 6% ως το 2008, 5% ως το 2009 ενώ για τα εισοδήματα από το 2010 και μετά δεν προβλέπεται προσαύξηση.

2.7.2 Η ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ⁵³

Δεδομένης της παγκοσμιοποίησης , κάθε φορολογούμενος μπορεί ποια να πραγματοποιεί επενδύσεις εκτός της χώρας μόνιμης κατοικίας του. Έτσι σημαντικά χρηματικά ποσά μένουν αφορολόγητα , εντείνοντας την φοροδιαφυγή. Η λύση για να διατηρήσουν τα κράτη την φορολογική τους ακεραιότητα είναι να συνεργαστούν ανταλλάσσοντας φορολογικές πληροφορίες.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) , ο οποίος έχει εργαστεί εδώ και πολλές δεκαετίες στα ζητήματα ανταλλαγής πληροφοριών , προχώρησε στην ανάπτυξη ενός συστήματος ανταλλαγής φορολογικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών.

⁵³ Αυτόματη Ανταλλαγή Πληροφοριών, ένα ισχυρό όπλο κατά της φοροδιαφυγής , Δημοσίευση : 28/1/2016
<https://www.taxexperts.gr/%CE%B1%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1-taxexperts?page=1>

Στις 7 Ιουνίου 2017 υπογράφηκε η «Πολυμερής Σύμβαση για την εφαρμογή μέτρων συσχετιζόμενων με τις φορολογικές συνθήκες για την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μεταφοράς κερδών» (Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting) στο περιθώριο της ετήσιας Υπουργικής Συνόδου του ΟΟΣΑ για το 2017 στο Παρίσι.⁵⁴

Αρκετές χώρες, μέσα σε αυτές και η Ελλάδα, έχουν ήδη αναλάβει την υποχρέωση για ανταλλαγή πληροφοριών, για στοιχεία που αφορούν το 2016.

Η υπογραφή της Σύμβασης από μέρος της χώρας μας επιβεβαιώνει τη βούληση της κυβέρνησης να περιορίσει τη φοροδιαφυγή εκσυγχρονίζοντας τον φορολογικό μηχανισμό και συμμετέχοντας ενεργά στη διεθνή προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο κατάλογος των συμμετεχουσών χωρών διευρύνεται περαιτέρω από 01/01/2018, για πληροφορίες που θα αφορούν το έτος 2017.

Οι ΗΠΑ δεν περιλαμβάνονται στις χώρες που έχουν συνυπογράψει το Πρότυπο, παρόλα αυτά το αντίστοιχο σύστημα που εφαρμόζεται από τις φορολογικές αρχές των ΗΠΑ λειτουργεί σε παρόμοια βάση με το Πρότυπο του ΟΟΣΑ επιτρέποντας την ανταλλαγή των απαραίτητων πληροφοριών.

Οι υπόχρεοι παροχής πληροφοριών είναι κυρίως ιδρύματα και οργανισμοί του χρηματοοικονομικού τομέα. Αναλυτικότερα, τα κυριότερα υπόχρεα σε αναφορά πρόσωπα είναι:

- Εγχώριες τράπεζες και υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών.
- Εταιρείες χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης
- Ορισμένοι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων
- Ορισμένες ασφαλιστικές εταιρείες

Αντίθετα, δεν εντάσσονται στο πρόγραμμα ανταλλαγής πληροφοριών κρατικές ή δημόσιες επιχειρήσεις, διεθνείς οργανισμοί, κεντρικές τράπεζες, ιδιωτικές τράπεζες με τοπική πελατειακή βάση και συνταξιοδοτικά ταμεία.

⁵⁴ Υπουργείο Οικονομικών, Υπογραφή Πολυμερούς Φορολογικής Σύμβασης του ΟΟΣΑ, Πηγή: 8/6/2017, Πηγή: <http://www.minfin.gr/web/guest/anakoinoiseis> (σελ.5)

Οι οικονομικές πληροφορίες που θα γνωστοποιούνται περιλαμβάνουν τόκους, μερίσματα, υπόλοιπα λογαριασμών, εισόδημα από ορισμένα προϊόντα ασφάλισης, έσοδα από πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων και άλλα έσοδα που προκύπτουν σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία που τηρούνται στον λογαριασμό ή πληρωμές που πραγματοποιούνται σε σχέση με το λογαριασμό.

Οι συγκεκριμένες πληροφορίες αποστέλλονται στην αρμόδια φορολογική αρχή της χώρας (φορολογικής) κατοικίας του φυσικού ή νομικού προσώπου. Για την περίπτωση των νομικών προσώπων, η αναφορά στη χώρα κατοικίας γίνεται μόνο αν το ύψος του λογαριασμού υπερβαίνει τις 250.000 δολάρια ΗΠΑ.

Με την έναρξη ισχύος της αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών, οι φορολογικές αρχές θα είναι σε θέση να επαναπροσδιορίσουν την πραγματική φορολογική βάση, γεγονός το οποίο ενδέχεται να οδηγήσει σε αναδιαμόρφωση του φορολογικού συστήματος και της ευρύτερης φορολογικής πολιτικής.

Η φοροδιαφυγή δεν θα εξαφανιστεί φυσικά από τη μία μέρα στην άλλη. Αλλά, για να κρύψει κανείς τα χρήματά του στο εξωτερικό, θα πρέπει πλέον να ακολουθήσει εξαιρετικά πολύπλοκα και αμφίβολα κυκλώματα.

2.7.3 ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΠΑ⁵⁵

Το ισχύον σύστημα ΦΠΑ πρέπει να εκσυγχρονιστεί ώστε να συμβαδίζει με τις προκλήσεις της σημερινής οικονομίας, που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση, την ψηφιοποίηση και την κινητικότητα. Το ισχύον σύστημα ΦΠΑ στις διασυνοριακές συναλλαγές, το οποίο τέθηκε σε ισχύ το 1993, αφήνει περιθώρια για διάπραξη απάτης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα σχέδιο δράσης ώστε το ισχύον σύστημα ΦΠΑ να απλουστευτεί, να θωρακιστεί έναντι της απάτης και να καταστεί φιλικότερο προς τις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τους νέους κανόνες, οι διασυνοριακές συναλλαγές θα εξακολουθήσουν να φορολογούνται βάσει των συντελεστών του κράτους μέλους

⁵⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο δράσης για τον ΦΠΑ: Η Επιτροπή εισηγείται μέτρα για τον εκσυγχρονισμό του ΦΠΑ στην ΕΕ, Βρυξέλλες, 7 Απριλίου 2016, Πηγή: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1022_el.htm

προορισμού («αρχή της χώρας προορισμού») όπως και τώρα, αλλά ο τρόπος είσπραξης των φόρων θα αλλάξει σταδιακά προς ένα σύστημα που θα προσφέρει μεγαλύτερη προστασία έναντι της απάτης. Ταυτόχρονα, θα τεθεί σε εφαρμογή μια δικτυακή πύλη σε επίπεδο ΕΕ που θα διασφαλίζει ένα απλό σύστημα είσπραξης του ΦΠΑ για τις επιχειρήσεις και ένα αρτιότερο σύστημα συλλογής εσόδων για τα κράτη μέλη.

Η διασυνοριακή απάτη στον τομέα του ΦΠΑ στερεί από τα κράτη μέλη σημαντικά έσοδα. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι με το μελλοντικό σύστημα ΦΠΑ θα μπορούσε να μειώσει τη διασυνοριακή απάτη κατά περίπου 40 δισεκατομμύρια ευρώ (ή κατά 80%) ετησίως.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΕΡΕΥΝΑ

3.1. ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην παρούσα έρευνα στόχος είναι η εύρεση των αιτιών φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στον Νομό Κέρκυρας με βάση την άποψη των επιχειρηματιών, των λογιστών και των εφοριακών του νησιού. Για το σκοπό αυτό διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια σε επιχειρηματίες, λογιστές και εφοριακούς. Συγκεντρώθηκαν συνολικά 85 ερωτηματολόγια. 30 από λογιστές, 45 από επιχειρήσεις, και 10 από εφοριακούς. Δεδομένου ότι τα λογιστικά γραφεία του Ν. Κέρκυρας είναι 280, το δείγμα που λάβαμε ανέρχεται σε 10,71%. Σύμφωνα με το Επιμελητήριο Κέρκυρας, οι επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες, είναι 15.960 και λάβαμε το 0,28%. Οι εφοριακοί είναι 39 στο σύνολό τους και λάβαμε το 25,64%.

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν έτοιμα από τον επιβλέποντα της πτυχιακής εργασίας, καθηγητή του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής κ. Μιχαήλ Διακομιχάλη.

Βασίζονται στην Διαδικασία Αναλυτικής Ιεράρχησης. Ο λόγος που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη μέθοδος για την εκπόνηση των ερωτηματολογίων, είναι γιατί επιτρέπει την ύπαρξη συγκρίσεων οι οποίες βασίζονται στην κρίση του ερωτώμενου. Συγκεκριμένα, η Διαδικασία Αναλυτικής Ιεράρχησης βασίζεται σε δυαδικές συγκρίσεις μεταξύ των κριτηρίων ή των υπο-κριτηρίων, και τα βάρη που προκύπτουν από αυτές, οι οποίες στην συνέχεια μέσα από την κλίμακα Saaty δίνουν και το μετρήσιμο αποτέλεσμα.

3.2. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗΣ

Η «Μέθοδος της Αναλυτικής Ιεράρχησης»⁵⁶ (Analytical Hierarchy Process – AHP) προτάθηκε από τον Thomas Saaty του Wharton School of Business. Με τη μέθοδο αυτή οργανώνονται δεδομένα σε μια «ιεραρχική δομή», έτσι ώστε να διευκολύνεται η

⁵⁶ Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Ιεραρχική Ανάλυση Αποφάσεων (AHP): Ένα Μοντέλο Λήψης Αποφάσεων Σε Συνθήκες Πολλαπλών Κριτηρίων, http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/5465/1/%CE%94%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-AHP_%CE%9A%CF%8C%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%B1_%CE%97%CE%BB%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%B1_%CE%91%CE%9C256.pdf

ορθή λήψη αποφάσεων σε μια επιχείρηση ή οργανισμό. Η μέθοδος αυτή είναι κατάλληλη σε πολύπλοκες διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Στις διαδικασίες αυτές εμπλέκονται συγκρίσεις διαφόρων κριτηρίων που είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν.

Η ιεραρχική δομή αυτής της μεθόδου δείχνει τις σχέσεις του στόχου, των κριτηρίων, των υποκριτηρίων και των εναλλακτικών λύσεων.

Το σκεπτικό πίσω από την Αναλυτική Ιεραρχική Διαδικασία είναι αρκετά απλό και θα μπορούσαμε να το συνοψίσουμε σε τέσσερα απλά σημεία τα οποία παρουσιάζουν και τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή της μεθόδου. Η AHP λοιπόν, υποθέτει ότι:

- Το πρόβλημα μπορεί να περιγραφεί.
- Μπορούν να προσδιοριστούν οι σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στα μέρη του.
- Μπορούν να πραγματοποιηθούν συγκρίσεις ανάμεσα στα μέρη του προβλήματος σύμφωνα με:
- Έναν τελικό στόχο ή σκοπό που αυτός που αποφασίζει να έχει κατά νου.

Η AHP δε μετρά κάθε παράγοντα που αλληλεπιδρά με κάποια εναλλακτική απόφαση ή κάποιο κριτήριο μεμονωμένα αλλά σε σχετική σύγκριση με κάποιον αντίστοιχο παράγοντα. Με λίγα λόγια βαθμολογεί την σημαντικότητα του ενός παράγοντα σε σύγκριση με την σημαντικότητα κάποιου άλλου, βασίζεται δηλαδή αποκλειστικά στις δυαδικές συγκρίσεις, οι οποίες παρέχουν, μέσα από την κλίμακα του Saaty, και το μετρήσιμο αποτέλεσμα.

Στην μαθηματική θεωρία των ιεραρχιών ο Saaty και οι συνεργάτες του ανέπτυξαν μια μέθοδο για την αξιολόγηση της επιρροής του ενός επιπέδου σε ένα γειτονικό ανώτερο επίπεδο, μέσω της σύνθεσης των προτεραιοτήτων των στοιχείων του ενός επιπέδου συγκριτικά με κάθε στοιχείο του γειτονικού επιπέδου. Η σύνθεση αυτή αναπτύσσεται από κάτω προς τα πάνω μέσα σε μια ιεραρχία και αποτελεί ουσιαστικά τον κορμό της μεθόδου AHP. Τα στοιχεία του ενός επιπέδου συγκρίνονται ένα προς ένα με δυαδικές συγκρίσεις, βαθμολογείται σύμφωνα με την απόλυτη κλίμακα του Saaty η σχετική σημασία του ενός με βάση το άλλο και έτσι προκύπτει η σύνθεση των προτεραιοτήτων, η οποία φανερώνει την επιρροή του ενός επιπέδου στο γειτονικό.

Στα πολυσταδιακά ως προς τα κριτήρια προβλήματα κατά την βαθμολόγηση των κριτηρίων ή υποκριτηρίων, σκοπός είναι να φανερώνεται η επιρροή του ενός στο άλλο. Το

μέσο, για να επιτευχθούν συγκρίσεις τέτοιου είδους και να γίνει ορθή βαθμολόγηση αυτών, είναι οι απόλυτοι αριθμοί. Οι απόλυτοι αριθμοί δεν χρειάζονται ως βάση κάποια μονάδα μέτρησης για να τους προσδιορίζει. Ένας απόλυτος αριθμός σε μια δυαδική σύγκριση φανερώνει πόσο προτιμότερο ή μεγαλύτερο είναι το ένα συγκρινόμενο μέρος από το άλλο.

Ο Saaty για να καταστήσει ευκολότερη την μέτρηση μέσω των σχετικών συγκρίσεων και να διασφαλίσει την ορθή εξαγωγή των προτεραιοτήτων, δημιούργησε μια κλίμακα απόλυτων αριθμών, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάθε πρόβλημα λήψης αποφάσεων πολυσταδιακό ως προς τα κριτήρια. Πρόκειται για την λεγόμενη κλίμακα του Saaty (fundamental scale of absolute numbers).

Ο Saaty προτείνει ως επαρκές το σύνολο: $S = \{1/9, 1/7, 1/5, 1/3, 1, 3, 5, 7, 9\}$.

Και επιτρέπει για βελτίωση του την επέκταση χρησιμοποιώντας τις ενδιάμεσες τιμές: $\{1/9, 1/8, 1/7, \dots, 1, \dots, 7, 8, 9\}$.

Ας δούμε συνοπτικά κάποιους από τους λόγους που ορίζουν το 9 ως το άνω όριο της κλίμακας (Saaty, 1980 & 2008):

- Οι ποιοτικές συγκρίσεις έχουν νόημα στην πράξη και παρέχουν ακρίβεια, όταν τα προς σύγκριση στοιχεία είναι της ίδιας τάξης μεγέθους ή γειτονικής όσον αφορά την ιδιότητα τους στην οποία βασίζεται η σύγκριση. Απαιτείται λοιπόν ομοιογένεια ανάμεσα στα συγκρινόμενα μέρη. Σημειώνεται ότι η ικανότητα του ανθρώπινου νου να εντοπίζει ποιοτικές διαφορές κατά την σύγκριση, αντιπροσωπεύεται στην ουσία από πέντε χαρακτηρισμούς: ίση, ασθενής, δυνατή, ισχυρή και απόλυτη (equal, weak, strong, very strong & absolute). Μπορούν να γίνουν συμβιβασμοί αν άμεσα σε αυτά τα πέντε επίπεδα όταν χρειάζεται περισσότερη ακρίβεια. Η έννοια του συμβιβασμού παρατηρείται ιδιαίτερα κατά την διαδικασία της κριτικής σκέψης. Έτσι το σύνολο που προκύπτει αποτελείται από εννέα διαδοχικές τιμές.

- Ο Saaty για την υποστήριξη όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, πρότεινε να παρατηρήσουμε την κατάσταση από μια λιγότερο μαθηματική αλλά περισσότερο πρακτική σκοπιά. Έστω ότι θέλουμε να σημειώσουμε την προτίμηση ανάμεσα σε δύο στοιχεία. Ο ανθρώπινος νους μπορεί εύκολα να προτείνει τις τρεις επιλογές: χαμηλή, μέση και υψηλή για το πρώτο στοιχείο, και στην συνέχεια σε κάθε μια από αυτές να αντιστοιχήσει τις ίδιες επιλογές για το δεύτερο στοιχείο, ώστε η προτίμηση να είναι

ακριβέστερη. Με τον τρόπο αυτό ουσιαστικά δημιουργούνται εννέα επίπεδα διάκρισης ανάμεσα στα στοιχεία. Η χαμηλότερη προτίμηση δίνεται με το ζεύγος (χαμηλή, χαμηλή) το οποίο αντιστοιχεί στο επίπεδο 1 της κλίμακας του Saaty και η υψηλότερη στο επίπεδο 9 με το ζεύγος (υψηλή, υψηλή). Έτσι καλύπτεται το εύρος των προτιμήσεων κατά την σύγκριση δύο στοιχείων.

Υπάρχει επιπλέον το ψυχολογικό όριο το 7 ± 2 στοιχείων το οποίο σε μια παράλληλη σύγκριση δείχνει ότι, εάν πάρουμε 7 ± 2 στοιχεία προς σύγκριση τα οποία παρουσιάζουν την απαραίτητη ομοιογένεια και είναι όλα λίγο διαφορετικά μεταξύ τους, θα χρειαστούν 9 σημεία ακριβώς για να διακρίνουν τις μεταξύ τους διαφορές (G. A. Miller, 1956).

- Ο Saaty έχει αποδείξει μέσω των δεικτών συνέπειας οι οποίοι θα αναλυθούν στην πορεία ότι, για λόγους διατήρησης της συνέπειας κατά την εφαρμογή της μεθόδου ο χρήστης δεν χρειάζεται να λαμβάνει υπόψη περισσότερα από 7 ± 2 επίπεδα σύγκρισης. Η κλίμακα του Saaty συνδέεται άμεσα με την σημασία που αποδίδεται στις αποφάσεις. Ωστόσο, εάν υπάρχει μια ακριβής μέτρηση της προτίμησης ενός κριτηρίου έναντι σε κάποιο άλλο, π.χ. 2,375, ο χρήστης μπορεί να χρησιμοποιήσει την ακριβή μέτρηση χωρίς προσέγγιση εάν το κρίνει απαραίτητο. Έχει διαπιστωθεί ότι οι μικρές αλλαγές στις κρίσεις του αποφασίζοντος, οδηγούν σε μικρές αλλαγές στις προτεραιότητες που προκύπτουν.

- Τέλος, σε περιπτώσεις όπου υπάρχει κάποια ανομοιογένεια των συγκρινόμενων στοιχείων και η θεμελιώδης κλίμακα κρίνεται ανεπαρκής, χρησιμοποιείται η συσταδοποίηση (clusterization) . Τα συγκρινόμενα στοιχεία τοποθετούνται σε συστάδες έτσι ώστε οι ανά ζεύγη συγκρίσεις να οδηγούν σε αντιδράσεις, των οποίων οι αριθμητικές τιμές να είναι ίδιας τάξης μεγέθους. Στην πράξη οι ποσοτικές διαφορές κατά την αντίδραση στην μεταβολή των ερεθισμάτων δεν είναι πολλές όπως προαναφέρθηκε. Στο εσωτερικό κάθε συστάδας διατηρείτε η βαθμολόγηση σύμφωνα με την κλίμακα και έτσι αυτή επεκτείνεται όσο είναι απαραίτητο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

3.3. ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Τα ερωτηματολόγια αποτελούνται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει την αξιολόγηση των κριτηρίων μέσω της κατά ζεύγη σύγκρισης τους, και το δεύτερο

μέρος περιλαμβάνει την αξιολόγηση των υποκριτηρίων, επίσης μέσω της κατά ζεύγη σύγκρισης τους.

Η αξιολόγηση είναι σύμφωνα με την κλίμακα Saaty από την οποία προκύπτει η σχετική σημαντικότητα για το κάθε κριτήριο.

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα κριτήρια και τα υποκριτήρια των ερωτηματολογίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 1 : Κριτήρια και υποκριτήρια ερωτηματολογίων

<u>ΚΡΙΤΗΡΙΑ</u>	<u>ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ</u>
1. Έλλειψη παιδείας	1.1 Επιχειρηματική ηθική 1.2 Φορολογική συνείδηση 1.3 Μορφωτικό επίπεδο 1.4 Κουλτούρα φορολογούμενων
2. Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	2.1 Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογή τους 2.2 «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές 2.3 Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων 2.4 Γραφειοκρατία
3. Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	3.1 Σπατάλη Δημοσίου χρήματος 3.2 Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα») 3.3 Κακή διαχείριση 3.4 Μη Απολογισμός διαχείρισης
4. Ατιμωρησία	4.1 Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής 4.2 Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι») 4.3 Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»
5. Υπερβολική φορολόγηση	5.1 Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης 5.2 Τεκμήρια φορολόγησης 5.3 Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση 5.4 Άδικη Φορολογική κλίμακα

Οι επιχειρηματίες , οι λογιστές και οι εφοριακοί , καλούνται να συγκρίνουν αρχικά τα κριτήρια και στη συνέχεια τα υποκριτήρια κατά ζεύγη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 2 : Ένταση της σχετικής σημαντικότητας

Κριτήριο	Ένταση της σχετικής σημαντικότητας																Κριτήριο	
A	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	B

Έστω ότι ο ερωτώμενος θεωρούσε πως το κριτήριο A είναι 5 φορές πιο σημαντικό από το κριτήριο B, για την επίδραση στη Φοροδιαφυγή, τότε έπρεπε να επιλέξει τον αριθμό 5 που είναι από την πλευρά του A, όπως στον παραπάνω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 3 : Κλίμακα της σχετικής συχνότητας

Ορισμός	Ένταση της σχετικής σημαντικότητας
Ίση σημαντικότητα	1
Λίγο σημαντικό	3
Αρκετά σημαντικό	5
Πολύ σημαντικό	7
Πάρα πολύ σημαντικό	9

Οι αριθμοί 2,4,6 και 8 αποτελούν ενδιάμεσες τιμές ανάμεσα σε δύο παρακείμενες κρίσεις.

Στην περίπτωση που ο ερωτώμενος θεωρούσε ότι τα κριτήρια είχαν την ίδια βαρύτητα, τότε επέλεγε τον αριθμό 1.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις στην αξιολόγηση των ζευγών.

Αφού γίνουν όλες οι απαραίτητες συγκρίσεις τα αποτελέσματα εισάγονται στο λογισμικό σύστημα (Expert Choice 2000) που υποστηρίζει την AHP, το οποίο θα υπολογίσει τους συντελεστές βαρύτητας όλων των παραγόντων που πήραν μέρος στη διαδικασία.

Τα κριτήρια και τα υποκριτήρια συγκρίνονται ανά ζεύγη ώστε να βρεθεί η σχετική τους ιεράρχηση. Οι τιμές local αναφέρονται στη σημαντικότητα των κριτηρίων σε σχέση με τα υποκριτήρια.

Οι τιμές global αναφέρονται στη σημαντικότητα των υποκριτηρίων σε σχέση με την φοροδιαφυγή.

Το άθροισμα των τιμών κάθε κατηγορίας είναι ίσο με τη μονάδα.

Η σύγκριση γίνεται σε επίπεδο global.

3.4. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.4.1. ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 4 : Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των εφοριακών του Νομού Κέρκυρας

	<u>Local</u>	<u>Global</u>
Έλλειψη παιδείας	0,111	0,111
Επιχειρηματική ηθική	0,222	0,025
Φορολογική συνείδηση	0,538	0,060
Μορφωτικό επίπεδο	0,141	0,016
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,100	0,011
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,280	0,280
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,287	0,081
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,193	0,054
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,144	0,040
Γραφειοκρατία	0,375	0,105
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,056	0,056
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,430	0,024
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,180	0,010
Κακή διαχείριση	0,263	0,015
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,126	0,007
Ατιμωρησία	0,333	0,333
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,342	0,114
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,279	0,093
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,379	0,126
Υπερβολική φορολόγηση	0,220	0,220
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,405	0,089
Τεκμήρια φορολόγησης	0,237	0,052
Επιπλέον των τακτικών φόροι,		
Περαίωση	0,141	0,031
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,217	0,048

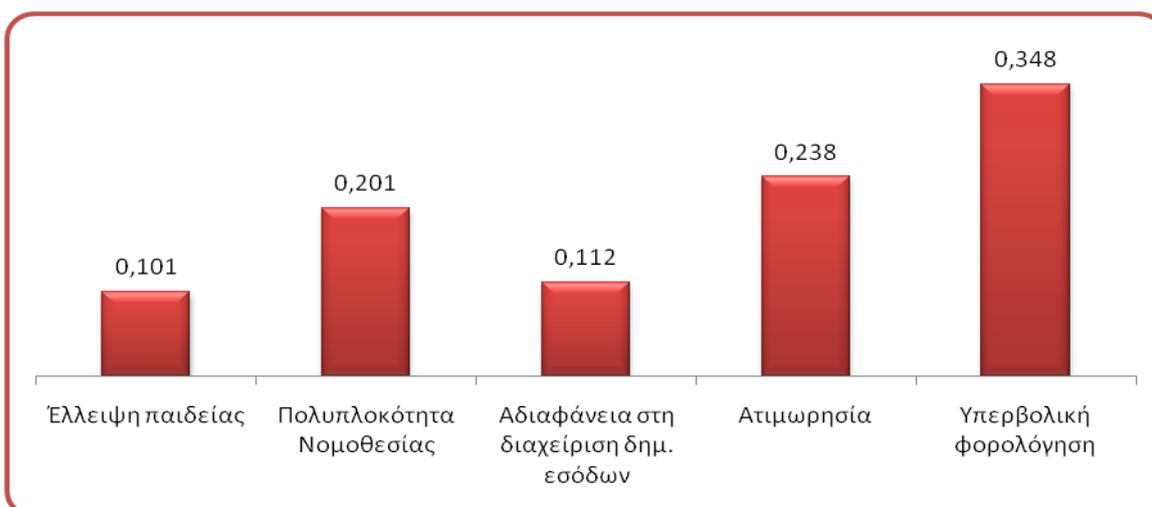
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 5: Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των Λογιστών του Νομού Κέρκυρας

	<u>Local</u>	<u>Global</u>
Έλλειψη παιδείας	0,108	0,108
Επιχειρηματική ηθική	0,272	0,029
Φορολογική συνείδηση	0,340	0,038
Μορφωτικό επίπεδο	0,201	0,022
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,180	0,020
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,192	0,192
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,376	0,072
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,233	0,045
Γραφειοκρατία	0,121	0,023
Γραφειοκρατία	0,270	0,052
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,110	0,110
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,307	0,034
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,310	0,034
Κακή διαχείριση	0,255	0,028
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,129	0,014
Ατιμωρησία	0,191	0,191
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,345	0,066
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,364	0,070
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,291	0,056
Υπερβολική φορολόγηση	0,399	0,399
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,356	0,142
Τεκμήρια φορολόγησης	0,224	0,084
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,148	0,059
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,272	0,109

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 6 : Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των επιχειρηματιών του Νομού Κέρκυρας

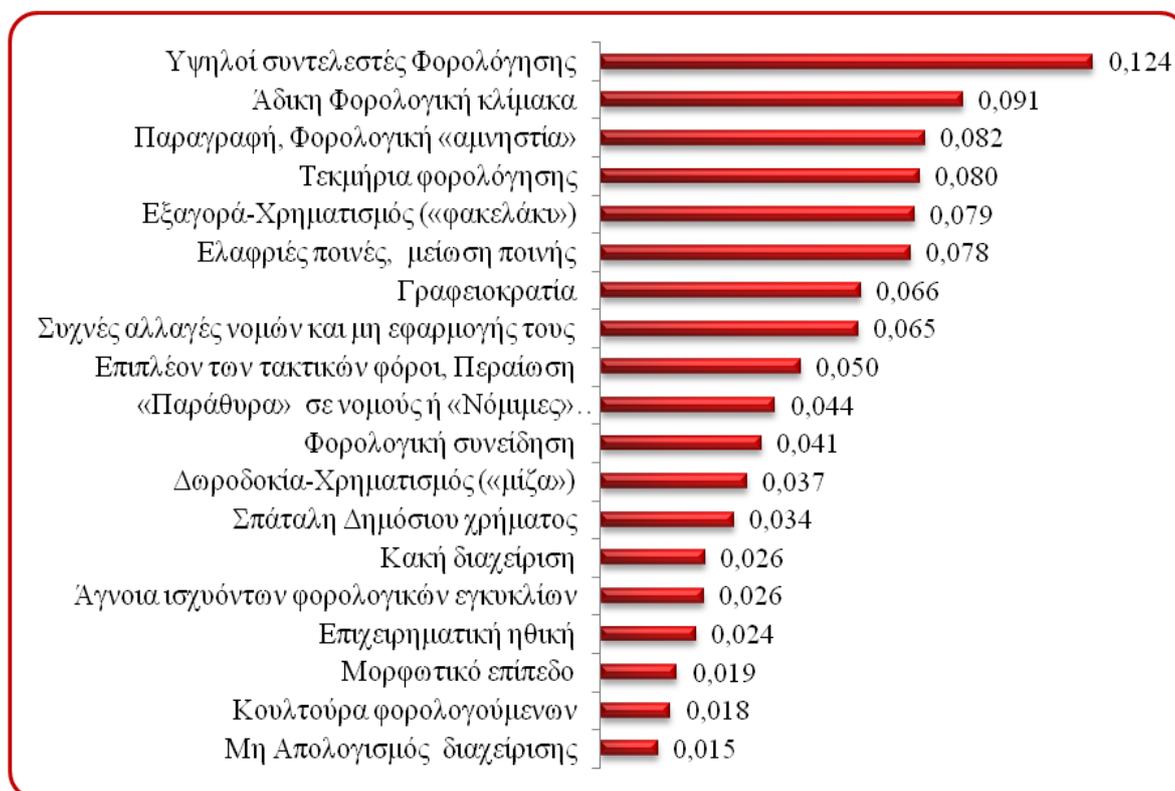
	<u>Local</u>	<u>Global</u>
Έλλειψη παιδείας	0,084	0,084
Επιχειρηματική ηθική	0,212	0,018
Φορολογική συνείδηση	0,289	0,024
Μορφωτικό επίπεδο	0,236	0,020
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,263	0,022
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,130	0,130
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,325	0,042
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,254	0,033
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,114	0,015
Γραφειοκρατία	0,307	0,040
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,170	0,170
Σπάταλη Δημόσιου		
χρήματος	0,256	0,043
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,395	0,067
Κακή διαχείριση	0,214	0,036
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,135	0,023
Ατιμωρησία	0,191	0,191
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,281	0,054
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,387	0,074
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,332	0,063
Υπερβολική φορολόγηση	0,425	0,425
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,332	0,141
Τεκμήρια φορολόγησης	0,247	0,105
Επιπλέον των τακτικών φόροι,		
Περαίωση	0,144	0,061
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,276	0,117

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 1: Κριτήρια αθροιστικά για όλες τις κατηγορίες εμπλεκομένων

Σύμφωνα με τους εμπλεκόμενους φορείς του Ν. Κέρκυρας, το πιο σημαντικό κριτήριο που ωθεί τους πολίτες στο να φοροδιαφεύγουν και να φοροαποφεύγουν είναι η υπερβολική φορολόγηση με ποσοστό που ανέρχεται σε 34,8%. Ακολουθεί η ατιμωρησία και η πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας με 23,8% και 20,1% αντίστοιχα. Στη συνέχεια, ακολουθούν η αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων με 11,2% και τέλος, η έλλειψη παιδείας με 10,1%.

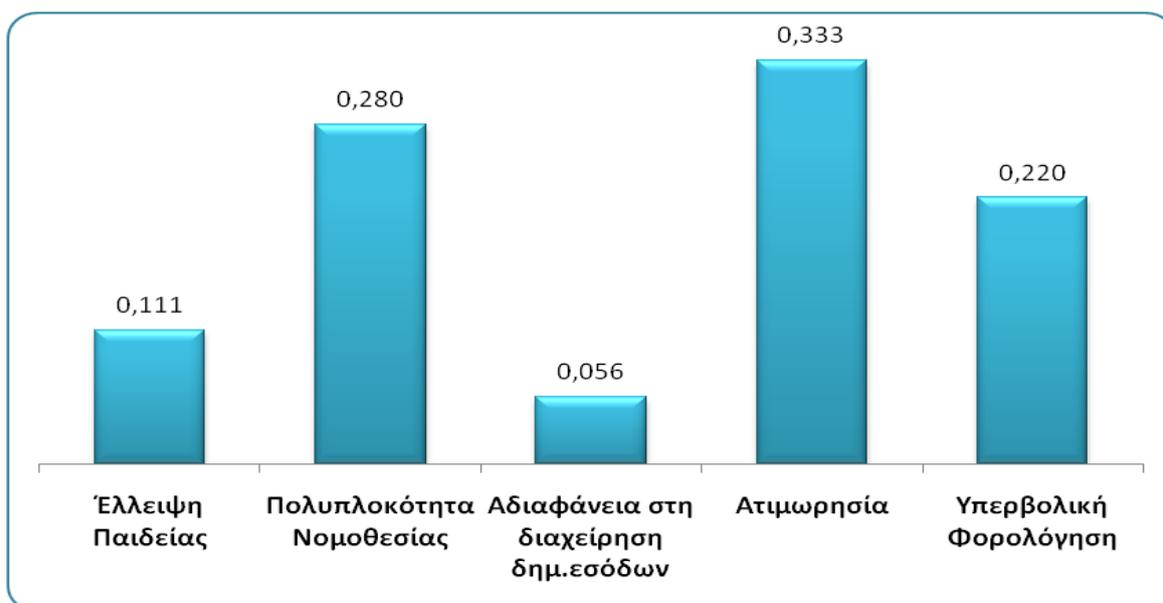
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2: Υποκριτήρια αθροιστικά για όλες τις κατηγορίες εμπλεκομένων

Στο γράφημα των υποκριτηρίων διαπιστώνεται ότι οι υψηλοί συντελεστές φορολογίας με ποσοστό 12,4%, είναι η σημαντικότερη αιτία της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, κατά την άποψη των εμπλεκόμενων φορέων του Ν. Κέρκυρας. Ακολουθούν η άδικη φορολογική κλίμακα με 9,1% και η παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» με 8,2%. Οι λιγότερο σημαντικές αιτίες είναι το μορφωτικό επίπεδο με 1,9%, η κουλτούρα των φορολογούμενων με 1,8% και τελευταίο, ο μη απολογισμός της διαχείρισης με 1,5%.

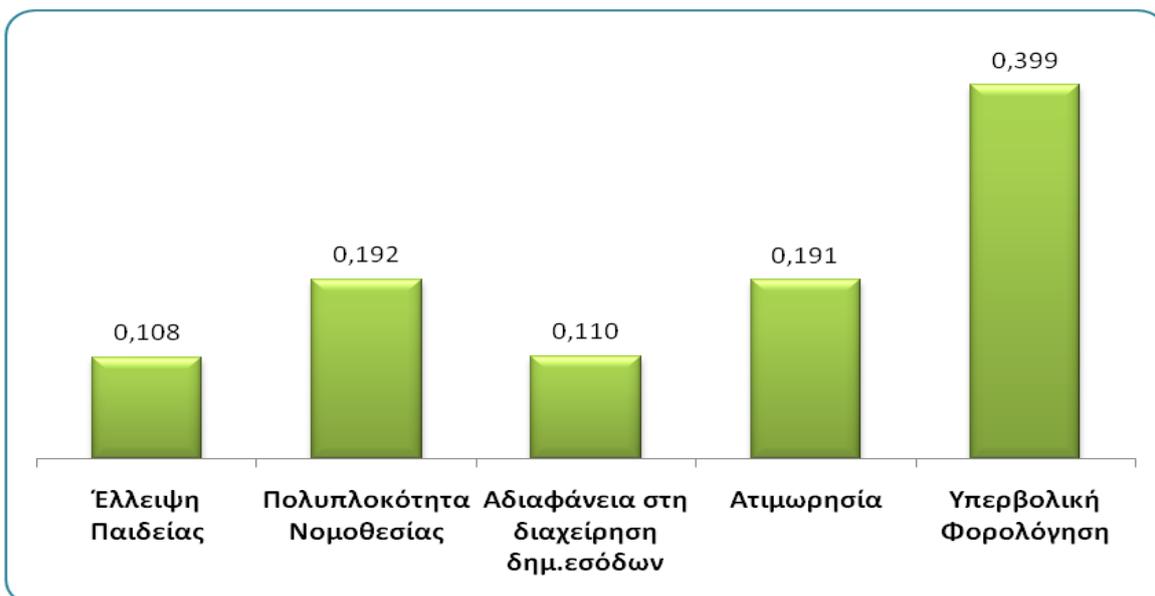
3.4. 2. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 3 : Κριτήρια , Η άποψη των εφοριακών

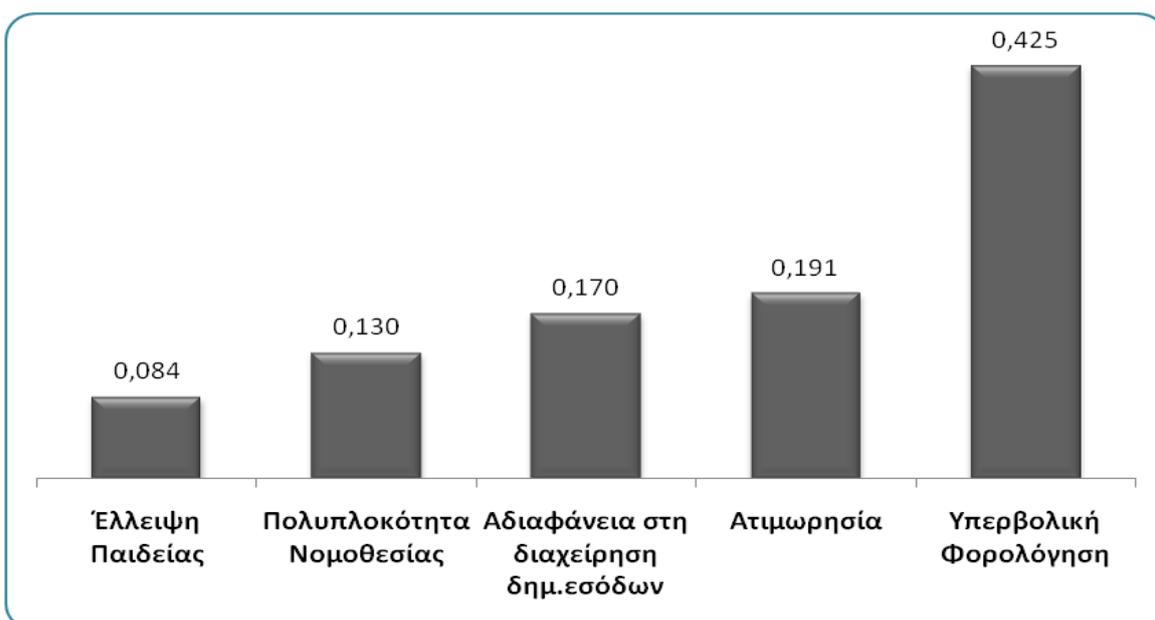
Οι εφοριακοί θεωρούν ως σημαντικότερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής την ατιμωρησία με ποσοστό 33,3%. Ακολουθούν η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας με 28% και η υπερβολική φορολόγηση με 22%. Λιγότερο σημαντικές αιτίες θεωρούνται η έλλειψη παιδείας με ποσοστό 11,1% και η αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων με 5,6%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 4 : Κριτήρια , Η άποψη των λογιστών

Οι λογιστές κατατάσσουν την υπερβολική φορολόγηση στην πρώτη θέση των αιτιών φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής με ποσοστό 39,9%. Αρκετά χαμηλότερο ποσοστό δίνουν στην πολυπλοκότητα της νομοθεσίας με 19,2% και στην ατιμωρησία με 19,1% , ενώ η αδιαφάνεια στην διαχείριση των δημοσίων εσόδων με ποσοστό 11% και η έλλειψη παιδείας με 10,8% κατατάσσονται στις τελευταίες θέσεις.

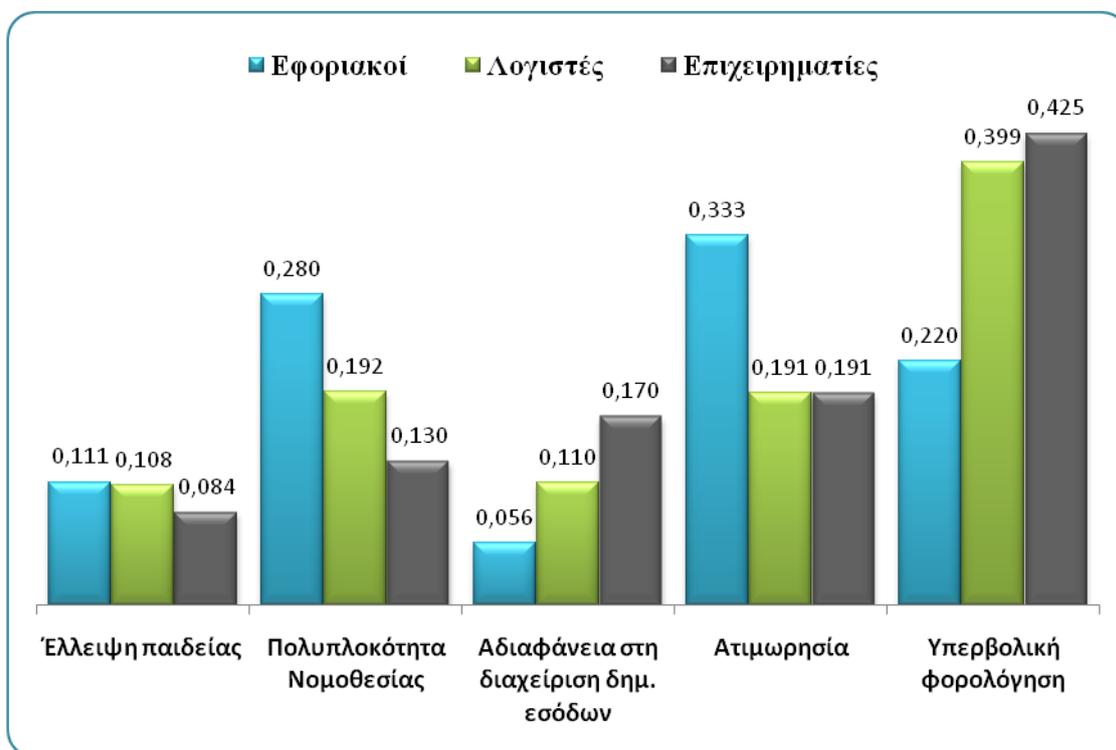
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 5 : Κριτήρια , Η άποψη των επιχειρηματιών

Η υπερβολική φορολόγηση είναι, για τους επιχειρηματίες η κυριότερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής , με ποσοστό 42,5%. Πολύ χαμηλότερα ποσοστά παρουσιάζουν η ατιμωρησία με 19,1%, η αδιαφάνεια στην διαχείριση δημοσίων εσόδων με 17% και η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας με 13% , ενώ η έλλειψη παιδείας με 8,4% θεωρείται η λιγότερο σημαντική αιτία.

Στο επόμενο γράφημα φαίνονται συνολικά τα αποτελέσματα που αφορούν τα κριτήρια.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 6 : Κριτήρια , Συνολικά αποτελέσματα

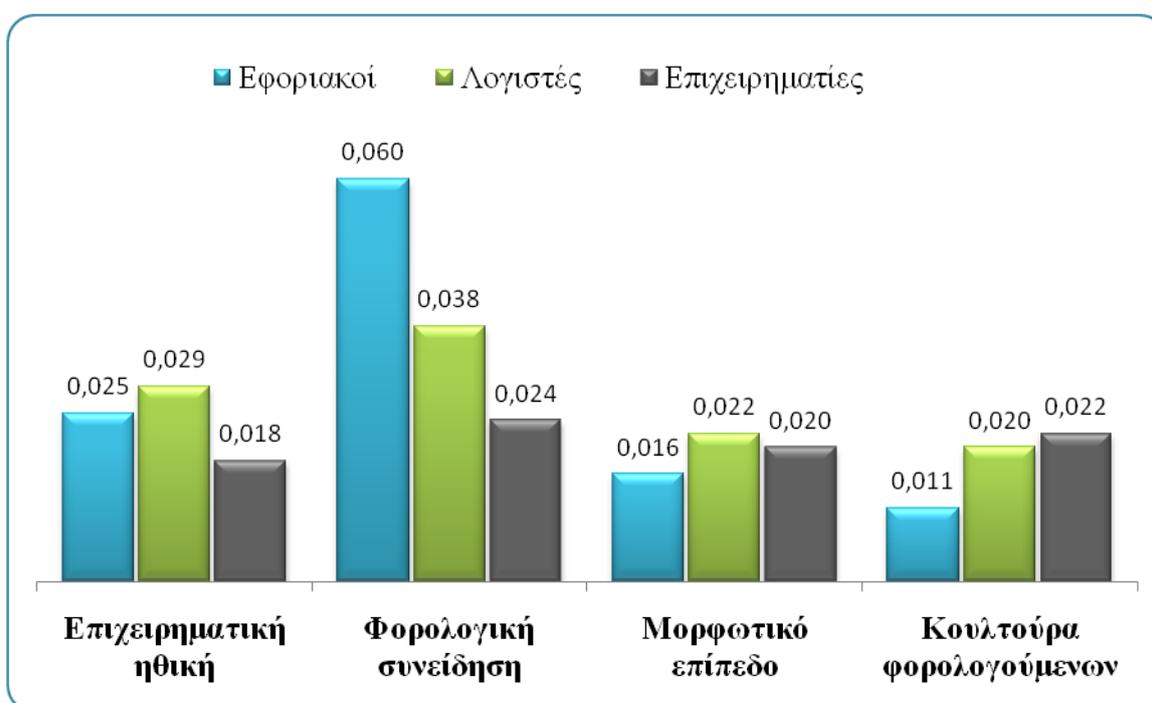

Συγκεντρώνοντας τα αποτελέσματα που αφορούν τα κριτήρια παρατηρούμε ότι υπάρχει σύγκλιση απόψεων των λογιστών και των επιχειρηματιών, ενώ η άποψη των εφοριακών είναι αρκετά διαφοροποιημένη. Για τους πρώτους, το σημαντικότερο κριτήριο είναι η υπερβολική φορολόγηση με ποσοστά που φτάνουν στο 40% , την οποία οι εφοριακοί κατατάσσουν στην τρίτη θέση με 22% , τοποθετώντας πρώτη την ατιμωρησία με ποσοστό 33,3%.

Ωστόσο, οι επιχειρηματίες και οι λογιστές συμφωνούν ότι η έλλειψη παιδείας είναι χαμηλής σημαντικότητας αιτία που οδηγεί στη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή τους φορολογούμενους με 10,8% και 8,4% αντίστοιχα. Ενώ οι εφοριακοί θεωρούν την αδιαφάνεια στην διαχείριση δημοσίων εσόδων με ποσοστό 5,6%.

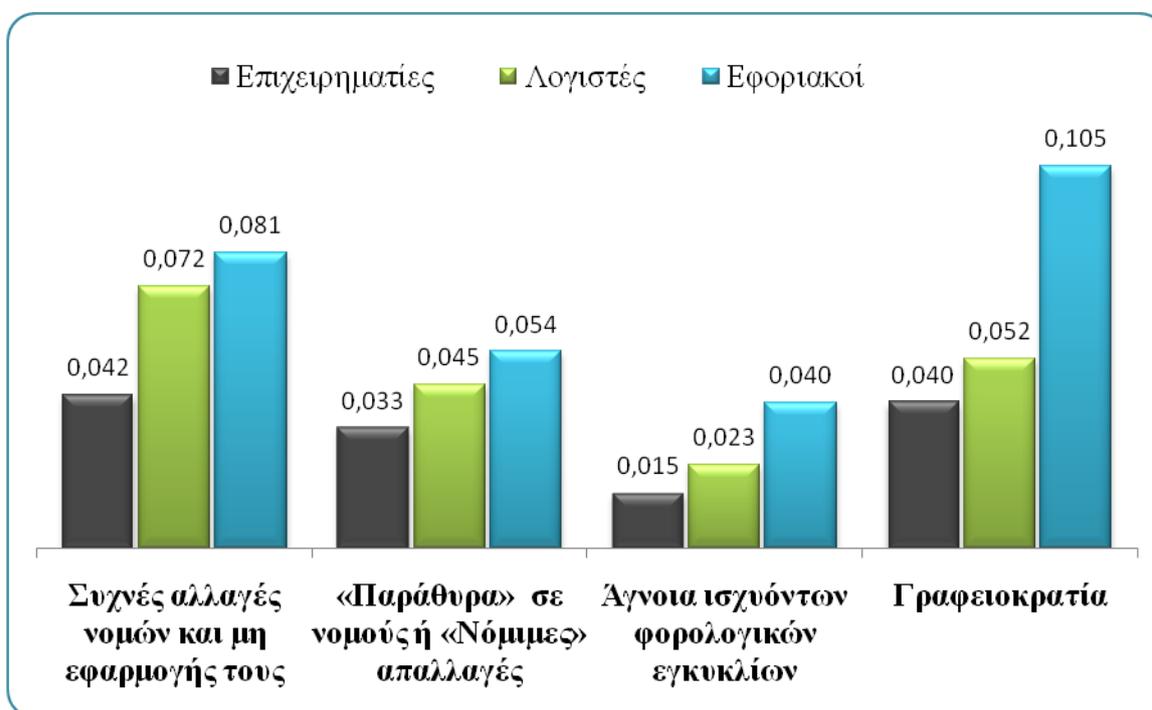
3.4.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.7 : Υποκριτήρια κριτηρίου «Έλλειψη παιδείας» ,Συνολικά αποτελέσματα

Στα συνολικά αποτελέσματα των υποκριτηρίων της έλλειψης παιδείας, παρατηρείται ότι η φορολογική συνείδηση θεωρείται και από τους τρεις εμπλεκόμενους φορείς σημαντικό υποκριτήριο στην έλλειψη παιδείας με ποσοστό 6% για τους εφοριακούς , 3,8% για τους λογιστές και 2,4% για τους επιχειρηματίες , καθώς πιστεύεται ότι εάν καλλιεργηθεί η φορολογική συνείδηση των πολιτών θα έχουμε σημαντικές βελτιώσεις στην ανάπτυξη της χώρας και λιγότερες απώλειες στα φορολογικά έσοδα. Ακολουθεί η επιχειρηματική ηθική (2,4%) , το μορφωτικό επίπεδο (1,9%) και η κουλτούρα των φορολογούμενων (1,8%).

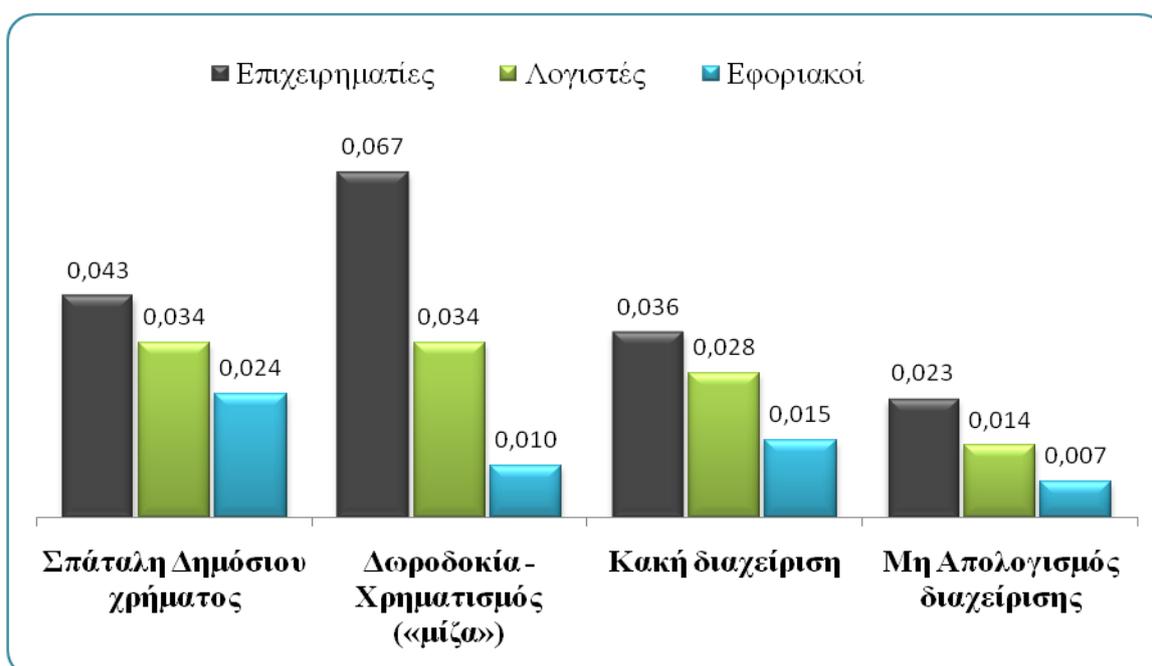
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.8 :Υποκριτήρια κριτηρίου «Πολυπλοκότητα νομοθεσίας» , Συνολικά αποτελέσματα

Για τους εφοριακούς, η γραφειοκρατία είναι από τα σημαντικότερα υποκριτήρια για την πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας με ποσοστό 10,5% , την οποία οι λογιστές και οι επιχειρηματίες κατατάσσουν στη δεύτερη θέση με 5,2% και 4% αντίστοιχα. Για τους λογιστές και τους επιχειρηματίες είναι οι συχνές αλλαγές των νόμων και η μη εφαρμογή τους με 7,2% και 4,2% αντίστοιχα, τις οποίες οι εφοριακοί κατατάσσουν στην δεύτερη θέση με ποσοστό 8,1%.

Ωστόσο και οι τρεις φορείς συμφωνούν και κατατάσσουν στην τρίτη και τέταρτη θέση, τις «νόμιμες» απαλλαγές-«παράθυρα» σε νόμους και την άγνοια ισχύοντων φορολογικών εγκυκλίων. Συγκεκριμένα, στο υποκριτήριο «νόμιμες» απαλλαγές-«παράθυρα» σε νόμους, οι εφοριακοί δίνουν ένα ποσοστό 5,4%, οι λογιστές 4,5% και οι επιχειρηματίες 3,3%. Στο υποκριτήριο «άγνοια ισχύοντων φορολογικών εγκυκλίων» οι εφοριακοί δίνουν 4%, οι λογιστές 2,3% και οι επιχειρηματίες 1,5%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.9 : Υποκριτήρια κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων» , Συνολικά αποτελέσματα

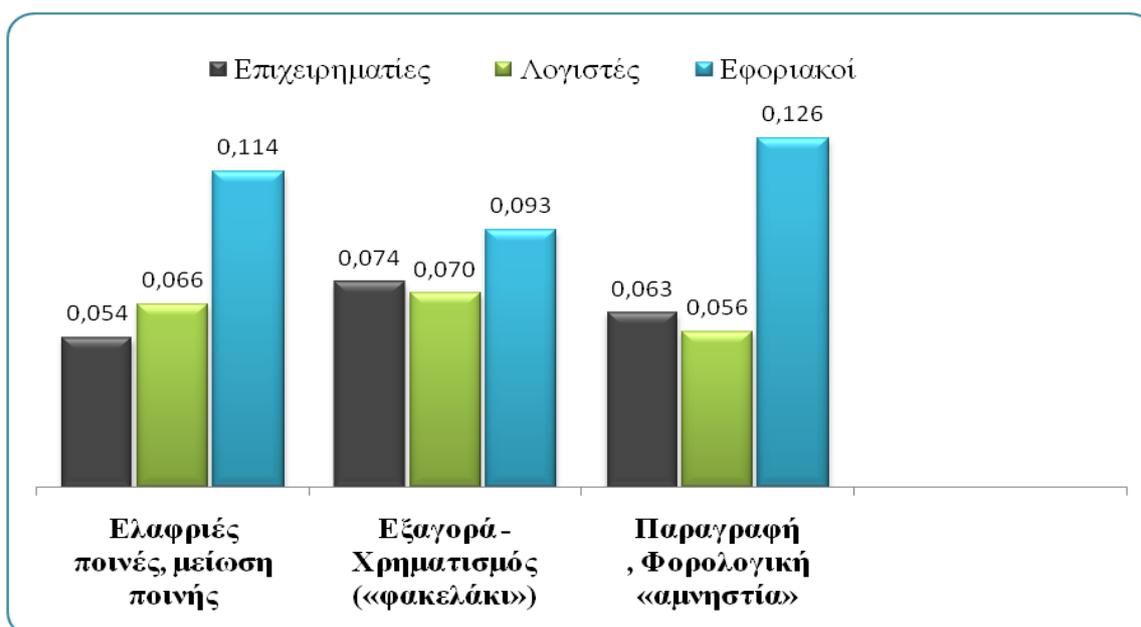

Σύμφωνα με τους λογιστές, η Σπατάλη Δημοσίου χρήματος και η δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») είναι σημαντικά αίτια για την αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων με ποσοστό 3,4%. Ακολουθεί η κακή διαχείριση με 2,8% και ο μη απολογισμός διαχείρισης με 1,4%.

Οι εφοριακοί συμφωνούν με τους λογιστές ως προς το ένα σκέλος και κατατάσσουν την σπατάλη Δημοσίου χρήματος στην πρώτη θέση με ποσοστό 2,4%, στην δεύτερη θέση με 1,5% την κακή διαχείριση και στις τελευταίες θέσεις τοποθετούν την δωροδοκία-χρηματισμός και τον μη απολογισμό διαχείρισης με 1% και 0,7% αντίστοιχα.

Οι επιχειρηματίες θεωρούν ως πιο σημαντικό υποκριτήριο την δωροδοκία-χρηματισμό («μίζα») με 6,7% , στην συνέχεια την Σπατάλη Δημοσίου χρήματος με 4,3% και στις τελευταίες θέσεις κατατάσσουν την κακή διαχείριση και τον μη απολογισμό διαχείρισης με 3,6% και 2,3% αντίστοιχα.

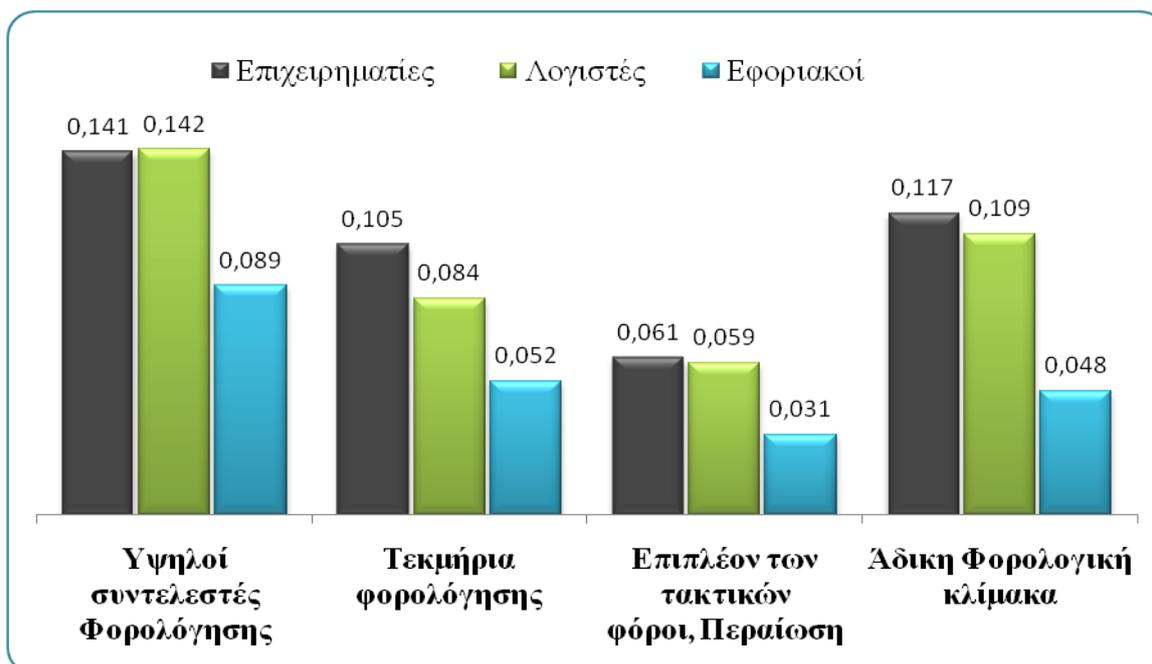
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.10 :Υποκριτήρια κριτηρίου «Ατιμωρησία» , Συνολικά αποτελέσματα

Κατά την άποψη των λογιστών και των επιχειρηματιών, η εξαγορά-χρηματισμός («φακελάκι») θεωρείται σημαντικό υποκριτήριο για την ατιμωρησία με ποσοστό 7% και 7,4% αντίστοιχα. Η άποψη των πρώτων έρχεται σε αντίθεση με την άποψη των εφοριακών, οι οποίοι κατατάσσουν την εξαγορά-χρηματισμό στην τρίτη θέση με 9,3% , ενώ στην πρώτη θέση τοποθετούν την παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» με 12,6%.

Στην δεύτερη θέση, οι εφοριακοί και οι λογιστές τοποθετούν τις «ελαφριές ποινές, μείωση ποινής» με 11,4% και 6,6% αντίστοιχα, ενώ οι επιχειρηματίες το κατατάσσουν στην τρίτη θέση με 5,4% και κατατάσσουν στην δεύτερη θέση την παραγραφή, φορολογική αμνηστία με 6,3%, σε αντίθεση όμως, με τους λογιστές που το κατατάσσουν στην τρίτη θέση με 5,6%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.11 : Υποκριτήρια κριτηρίου «Υπερβολική φορολόγηση» , Συνολικά αποτελέσματα

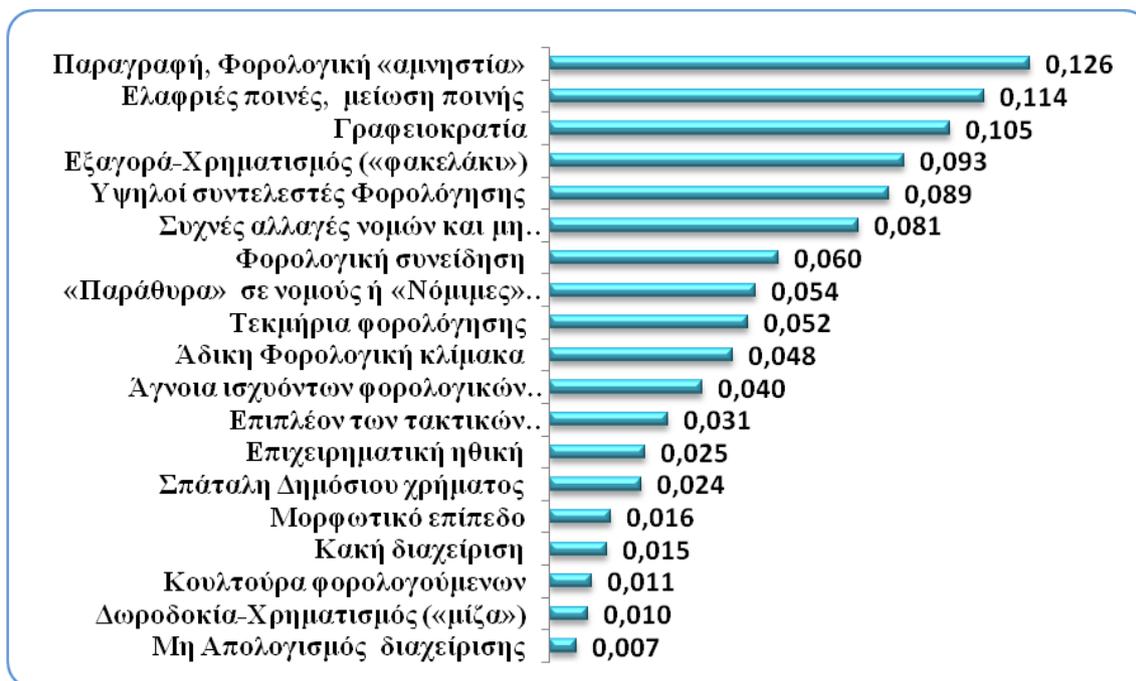

Εδώ παρατηρείται ότι υπάρχει σύγκλιση απόψεων και από τους τρεις φορείς με τους υψηλούς συντελεστές φορολόγησης να έχουν την πρώτη θέση με ποσοστό 14% για τους λογιστές και τους επιχειρηματίες και 8,9% για τους εφοριακούς. Ωστόσο, οι επιχειρηματίες και οι λογιστές κατατάσσουν στην δεύτερη θέση την άδικη φορολογική κλίμακα 11,7% και 10,9% αντίστοιχα , ενώ οι εφοριακοί τα τεκμήρια φορολόγησης με 5,2% τα οποία οι πρώτοι (επιχειρηματίες και λογιστές) κατατάσσουν στην τρίτη θέση με 10,5% και 8,4% αντίστοιχα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επιπλέον τακτικοί φόροι, περαιώση θεωρούνται λιγότερο σημαντικά και βρίσκονται στην τελευταία θέση και από τους τρεις φορείς. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρηματίες δίνουν 6,1%, οι λογιστές 5,9% και οι εφοριακοί 3,1%.

3.4. 4. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 12 : Υποκριτήρια , Η άποψη των Εφοριακών

Οι εφοριακοί θεωρούν ότι το σημαντικότερο υποκριτήριο είναι η παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» με ποσοστό 12,6%, ακολουθούν οι ελαφριές ποινές με 11,4% και η γραφειοκρατία με 10,5%. Ενώ δεν θεωρούν τόσο σημαντικό την κουλτούρα των φορολογούμενων και την δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») με ποσοστό 1% και τον μη απολογισμό διαχείρισης με 0,7% .

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 13: Υποκριτήρια , Η άποψη των Λογιστών

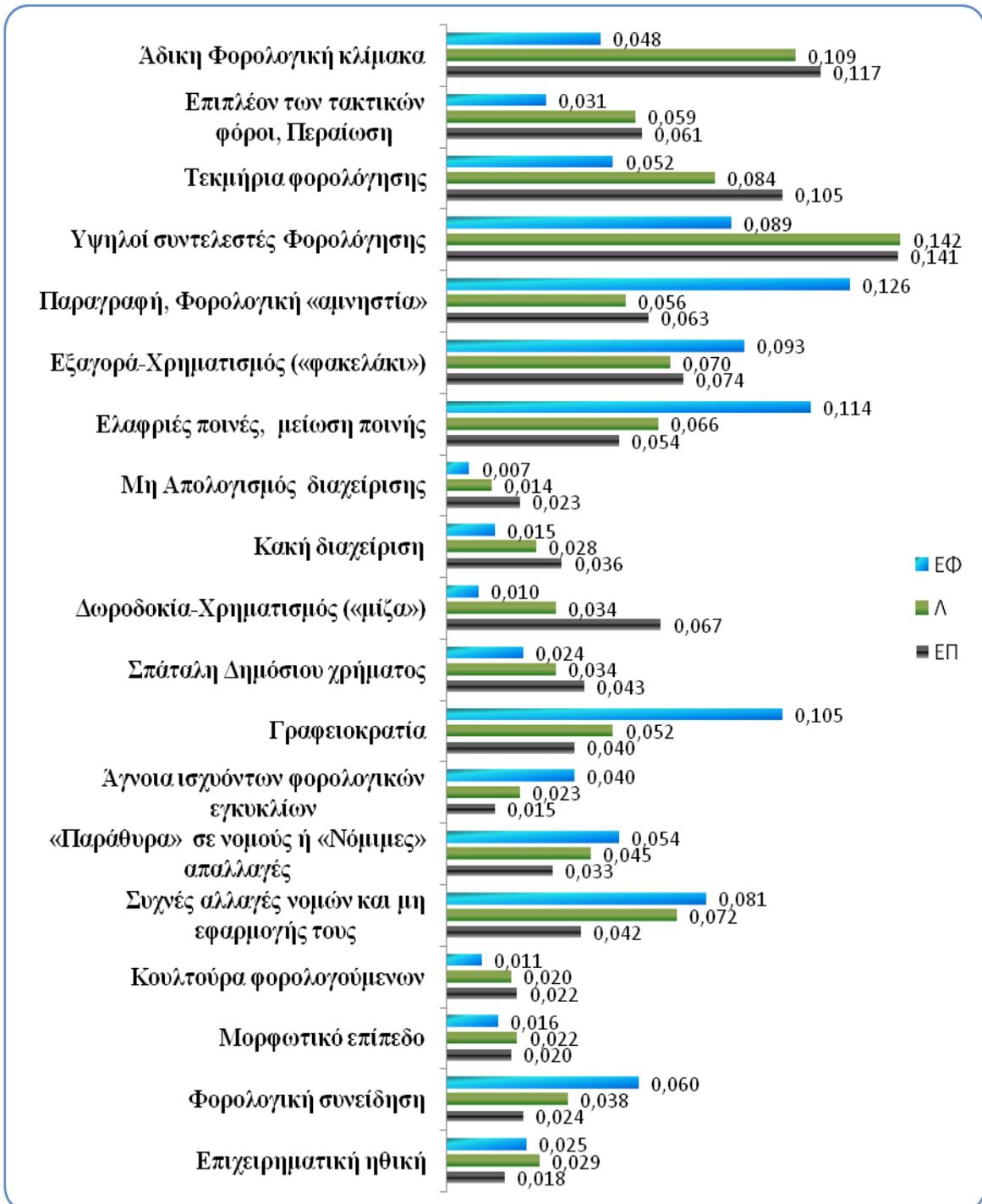
Οι λογιστές πιστεύουν ότι οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης είναι το σημαντικότερο υποκριτήριο για την φοροδιαφυγή με ποσοστό 14,2%. Ακολουθούν η άδικη φορολογική κλίμακα με 10,9% και τα τεκμήρια φορολόγησης με 8,4%. Στις τελευταίες θέσεις κατατάσσουν το μορφωτικό επίπεδο με 2,2%, την κουλτούρα των φορολογούμενων με 2% και τον μην απολογισμό διαχείρισης με ποσοστό 1,4%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 14: Υποκριτήρια , Η άποψη των Επιχειρηματιών

Τέλος, οι επιχειρηματίες θεωρούν ότι το σημαντικότερο υποκριτήριο είναι οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης με 14,1%, ακολουθεί η άδικη φορολογική κλίμακα με ποσοστό 11,7% και λίγο χαμηλότερα με ποσοστό 10,5% τα τεκμήρια φορολόγησης . Ενώ δεν θεωρούν τόσο σημαντικά το μορφωτικό επίπεδο των πολιτών με 2%, την επιχειρηματική ηθική με ποσοστό 1,8% και την άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με 1,5% .

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. 15 : Σύγκριση υποκριτηρίων για όλες τις κατηγορίες εμπλεκόμενων

Συγκεντρώνοντας τα υποκριτήρια, παρατηρείται ότι οι επιχειρηματίες και οι λογιστές συμφωνούν ότι οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης παίζουν καθοριστικό ρόλο στην φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή με ποσοστό 14%, ενώ οι εφοριακοί θεωρούν σημαντικότερο κριτήριο την παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» με 12,6% .

Ωστόσο, οι λογιστές και οι εφοριακοί συμφωνούν ότι ο μη απολογισμός διαχείρισης δεν είναι τόσο σημαντικά με 1,4% και 0,7% αντίστοιχα, ενώ οι επιχειρηματίες θεωρούν ότι λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με 1,5%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία αναφερθήκαμε στην φοροδιαφυγή και την φοροαποφυγή καθώς και στα αίτια που οδηγούν σε αυτές . Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, δυστυχώς, παραμένει ένα οξύ φαινόμενο. Το φαινόμενο αυτό αντί να μειώνεται με την πάροδο του χρόνου, τόσο αυξάνεται και έχει άμεσες και σοβαρές επιπτώσεις στα έσοδα του κράτους.

Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε μεταξύ των επιχειρηματιών, λογιστών και εφοριακών του Ν. Κέρκυρας, διαπιστώθηκε ότι από την μια πλευρά, οι λογιστές και οι επιχειρηματίες θεωρούν κυριότερη αιτία της φοροδιαφυγής την υπερβολική φορολόγηση. Πιο συγκεκριμένα, οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης μαζί με την άδικη και άνιση φορολογική κλίμακα ωθούν τους πολίτες και τους επιχειρηματίες στο να φοροδιαφεύγουν σύμφωνα με τις απόψεις των λογιστών και επιχειρηματιών. Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, η άποψη των εφοριακών είναι διαφορετική καθώς θεωρεί ότι η ατιμωρησία είναι η σημαντικότερη αιτία, με σημαντικότερο υποκριτήριο την παραγραφή, φορολογική «αμνηστία».

Επίσης , οι λογιστές και οι εφοριακοί κατατάσσουν στην δεύτερη θέση την Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας, ενώ οι επιχειρηματίες την ατιμωρησία. Στο σημείο αυτό συμπεραίνουμε ότι ο κάθε φορέας αντιλαμβάνεται διαφορετικά τους λόγους για τους οποίους οι επιχειρηματίες και οι πολίτες οδηγούνται στην φοροδιαφυγή.

Επιπλέον, στις τελευταίες θέσεις, ως χαμηλής σημαντικότητας αιτίες για την φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, οι λογιστές και οι επιχειρηματίες κατατάσσουν την έλλειψη παιδείας, καθώς δεν πιστεύουν ότι υπάρχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, αντίθετα θεωρούν ότι δεν υπάρχει σωστή οργάνωση των αρμόδιων υπηρεσιών και εντατικοί έλεγχοι για την πάταξη της φοροδιαφυγής. Οι εφοριακοί, από την μεριά τους, κατατάσσουν την αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.

Οι βασικότερες λοιπόν αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής που προκύπτουν από την έρευνα είναι η υπερβολική φορολόγηση , η ατιμωρησία και η πολυπλοκότητα της ελληνικής νομοθεσίας.

Ο λόγος που η συνεχής αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης δημιουργεί ισχυρό κίνητρο για φοροδιαφυγή είναι ότι το όφελος από την απόκρυψη εισοδημάτων για φορολογικούς σκοπούς, σε σχέση με το αναλαμβανόμενο κάθε φορά ρίσκο, είναι μεγάλο και οδηγεί σε περιορισμό της φορολογικής συμμόρφωσης. Η υπερφορολόγηση αποτελεί επίσης βασικό εμπόδιο σε οποιαδήποτε επενδυτική προσπάθεια καθώς καθιστά τη χώρα μη ελκυστική σε εγχώριες και ξένες επενδύσεις. Τέλος, όπως ήδη έχει αναφερθεί στην καμπύλη Laffer, το ύψος των φορολογικών συντελεστών επηρεάζει άμεσα την πορεία των φορολογικών εσόδων μιας χώρας.

Όσον αφορά την ατιμωρησία, ο φόβος ενός ενδεχόμενου ελέγχου και η πιθανότητα επιβολής αυστηρών προστίμων και ποινών μπορούν να αποτελέσουν κινητήριο δύναμη για την ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης των φορολογουμένων. Επιπλέον, η άμεση εξέταση των φορολογικών υποθέσεων από τα δικαστήρια θα συνέβαλλαν σημαντικά στην αποτελεσματική απονομή της φορολογικής δικαιοσύνης.

Τέλος, η πολυπλοκότητα της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας, η πληθώρα εγκυκλίων που εκδίδονται από τη φορολογική διοίκηση καθώς και οι συνεχείς τροποποιήσεις στους νόμους δημιουργούν σύγχυση στους φορολογούμενους και οδηγούν σε ηθελημένες ή μη παρερμηνείες του νόμου, μεγεθύνοντας έτσι τις φορολογικές παραβάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έντυπη Βιβλιογραφία

1. Βαβούρα, Ι., Κούτρη, Α., (1991), Παραοικονομία: Η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και το Εξωτερικό, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
2. Γεωργακόπουλος , Θεόδωρος , (1997) , Εισαγωγή Στη Δημόσια Οικονομική , Μπένου , Αθήνα
3. Γκίνογλου , Δημήτρης , (2004) Φορολογική Λογιστική , Ανικούλα , Θεσσαλονίκη
4. Κορομηλάς , Γιώργος , (2010) , Φορολογικές Σημειώσεις , Tax Advisors , Αθήνα
5. Μαλαφάντης , Κωνσταντίνος , (2006) , Αξιόποινη Φοροδιαφυγή , Έλλογος , Πάτρα
6. Προδρομίδης , Κυπριανός , (2001) Αρχές οικονομικής πολιτικής , Μπένου , Αθήνα
7. Τάτσος , Νίκος , (2012) , Θεωρία Των Φόρων Και Φορολογική Πολιτική , Κριτική , Αθήνα
8. Τάτσος Νίκος , Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών , Παπαζήση , Αθήνα
9. Φλώρος Αριστείδης , (2010) , Φορολογική Λογιστική , Σύγχρονη Εκδοτική , Αθήνα
- 10.Χρυσοβιτσιώτης, Ι. & Σταυρακόπουλος Ι. (2001) , Λεξικό αγγλοελληνικό & ελληνοαγγλικό εμπορικών – τραπεζικών και χρηματοοικονομικών όρων. 5η έκδ., Παπαζήση , Αθήνα
- 11.Rosen Harvey , Gayer Ted , (2009) , Δημόσια Οικονομική, Σύγχρονη Θεωρία Και Ελληνική Πραγματικότητα , Τόμος Β', Μτφ. Βασίλης Ραπάνος , Γεωργία Καπλάνογλου, Κριτική , Αθήνα
- 12.Stiglitz , Joseph , (1992) , Οικονομική του Δημόσιου Τομέα , Μτφ. Αναστάσιος Κυπριανίδης , Κριτική , Αθήνα

Διαδικτυακές Πηγές

1. Αθηναϊκό – Μακεδονικό πρακτορείο ειδήσεων , Στα 152 δις. ευρώ τα διαφυγόντα έσοδα από ΦΠΑ στην ΕΕ το 2015, Πηγή :
<http://www.amna.gr/home/article/191316/Sta-152-dis-euro-ta-diafugonta-esoda-apo-FPA-stin-EE-to-2015>
2. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» ,Πηγή:
<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/K-FORODIA-EIS.pdf>
3. Ανάπτυξη, πλεονάσματα και περισσότεροι φόροι το 2017 στο προσχέδιο του προϋπολογισμού , Πηγή:
<https://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/oikonomia/124550/anaptyksi-pleonasmata-kai-perissoteroi-foroi-to-2017-sto-prosxedio-tou-proypologismoy>
4. Αυτόματη Ανταλλαγή Πληροφοριών, ένα ισχυρό όπλο κατά της φοροδιαφυγής , Δημοσίευση : 28/1/2016
<https://www.taxexperts.gr/%CE%B1%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1-taxexperts?page=1>
5. διαNEOσις , Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα :Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της , Ιούνιος 2016 , Πηγή : https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/06/tex_evasion_version_230616_1.pdf
6. Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής , Σεπτέμβριος 2017 , Πηγή:
https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/study_and_reports_on_the_vat_gap_2017.pdf
7. Ελληνική Στατιστική Αρχή , Η Ελληνική Οικονομία , 13 Οκτωβρίου 2017 ,Πηγή :
http://www.statistics.gr/documents/20181/2810654/greek_economy_13_10_2017.pdf/66e246d0-28be-4b85-8584-0ccd1d07e20b?version=1.0
8. Ετήσια Έκθεση Του Διοικητή Της Τράπεζας Της Ελλάδος , 2016 ,Πηγή:
<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2016.pdf>

9. Εφημερίδα «Ημερησία» , Εκρηκτική αύξηση στις ηλεκτρονικές συναλλαγές ,
Δημοσίευση : 16/6/16 , Πηγή : <http://www.imerisia.gr>
10. Εφημερίδα «Καθημερινή», ΕΛΣΤΑΤ: Στο 24,6% το ποσοστό ανεργίας τον
Νοέμβριο του 2015, Δημοσίευση: 12/02/2016
<http://www.kathimerini.gr/849015/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/elstat-sto-246--to-pososto-anergias--ton-noemvrio-toy-2015>
11. Εφημερίδα «Τα Νέα» , Έβαλε φωτιά στον ΦΠΑ και έκαψε τα έσοδα ,
Δημοσίευση: 29/09/2017 , Πηγή:
<http://www.tanea.gr/news/economy/article/5473575/ebale-fwtia-ston-fpa-kai-ekapse-ta-esoda/>
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή , Σχέδιο δράσης για τον ΦΠΑ: Η Επιτροπή εισηγείται μέτρα
για τον εκσυγχρονισμό του ΦΠΑ στην ΕΕ , Βρυξέλλες , 7 Απριλίου 2016 , Πηγή :
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1022_el.htm
13. Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα ,
www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/
14. Η Φορολογική Διάρθρωση Σε Ελλάδα Και ΕΕ , Συγκριτική Ανάλυση , Τράπεζα
Πειραιώς , 2016 Πηγή: <http://www.piraeusbankgroup.com/el/oikonomiki-analisi-ependitiki-stratigiki/oikonomiki-analisi-ellinikis-oikonomias-kladikes-meletes/analysis-category/2016/tax-structure-greece-eu>
15. Η Φοροδιαφυγή στην Ελληνική Νομοθεσία , Πηγή :
<http://lawandtech.eu/2017/08/11/tax-evasion-greece/>
16. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών(ΙΟΒΕ), Τα ηλεκτρονικά μέσα
πληρωμής και η φοροδιαφυγή , Σεπτέμβριος 2015, Πηγή :
http://iobe.gr/docs/po/REM_03092015_REP_GR.pdf
17. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών(ΙΟΒΕ), Τα ηλεκτρονικά μέσα
πληρωμής και η ενίσχυση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα , Οκτώβριος
2015, Πηγή : http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_21102015_REP.pdf
18. Κέντρο μελετών και έρευνας του εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου
Αθηνών , Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης, Μάρτιος 2011 , Πηγή:
http://adminportal.acci.gr/images/KEME_forologisiMarch2011.pdf
19. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία , Ιεραρχική Ανάλυση Αποφάσεων : Ένα
Μοντέλο Λήψης Αποφάσεων Σε Συνθήκες Πολλαπλών Κριτηρίων , Πηγή :

- http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/5465/1/%CE%94%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%AHP_%CE%9A%CF%8C%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%B1_%CE%97%CE%BB%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%B1_%CE%91%CE%9C256.pdf
20. Ν.4174/2013 , Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις , Φ.Ε.Κ. 170/26-07-2013, Τεύχος Α , Μέρος Α' Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας , Πηγή : <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/529>
21. Ν.1642/86 , Φ.Ε.Κ. 125/21-08-86 , Τεύχος Α, Πηγή: <https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=859E4D9CF505E244.1D031AEA53&version=1986/08/21>
22. Ν.4337/2015 Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων , ΦΕΚ 129/17-10-2015 , Τεύχος Α, Πηγή: <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/715>
23. Ν. 4446/2016 Πτωχευτικός Κώδικας, Διοικητική Δικαιοσύνη, Τέλη-Παράβολα, Οικειοθελής αποκάλυψη φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών, Ηλεκτρονικές συναλλαγές, Τροποποιήσεις του ν. 4270/2014 και λοιπές διατάξεις , Φ.Ε.Κ 240/22.12.2016 , τεύχος Α' , Πηγή: <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/795>
24. Ν.Δ. 3843/5 ,ΦΕΚ 148/Α/30-9-1958,Περί φορολογίας του εισοδήματος νομικών προσώπων , Πηγή:<https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=48DBD85F893B6FC0.1D031AEA53&version=1958/09/30>
25. Παυλόπουλος Παναγιώτης , (2002) , Η παραοικονομία στην Ελλάδα: Επανεξέταση , Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π), Αριθμός μελέτης:15 , Πηγή: <http://www.grhotels.gr/GR/xee/ITEP/DocLib2/Forms/itemview.aspx?ID=58>
26. Π.Δ.3323/55 ,ΦΕΚ 214/Α'/12-8- 1955, Περί φορολογίας του εισοδήματος φυσικών προσώπων , Πηγή: <http://www.publicrevenue.gr/elib/view?d=/gr/pd/1955/3323/>
27. Το ζήτημα της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής , Νασόπουλος Αντώνιος-οικονομολόγος – φοροτεχνικός,(29-07-2016) , Πηγή : <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/24275>

28. Υπουργείο Οικονομικών , Υπογραφή Πολυμερούς Φορολογικής Σύμβασης του ΟΟΣΑ ,Πηγή : 8/6/2017 , Πηγή : <http://www.minfin.gr/web/guest/anakoinoseis> (σελ.5)
29. Allingham Michael, Sandmo Agnar , 1972 , Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis , Πηγή : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.588.5382&rep=rep1&type=pdf>
30. Eurostat: Σταθερή πρωτιά της Ελλάδας στην ανεργία , Πηγή: <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30788>

